

A

348

VIII.

1963

FOTO
NR

FRANKOVICS GERGELY
HASZNOS ES FÖLÖT-
TE SZIKSEGES
KÖNYV...

MONYOROKEREK 1588.

MANLIUS. (4) 118(2) lex.

SzK I. 223.

Lh.: MTAK - RM I. 4° 222.

2

1

1

R.M. Qu.
222

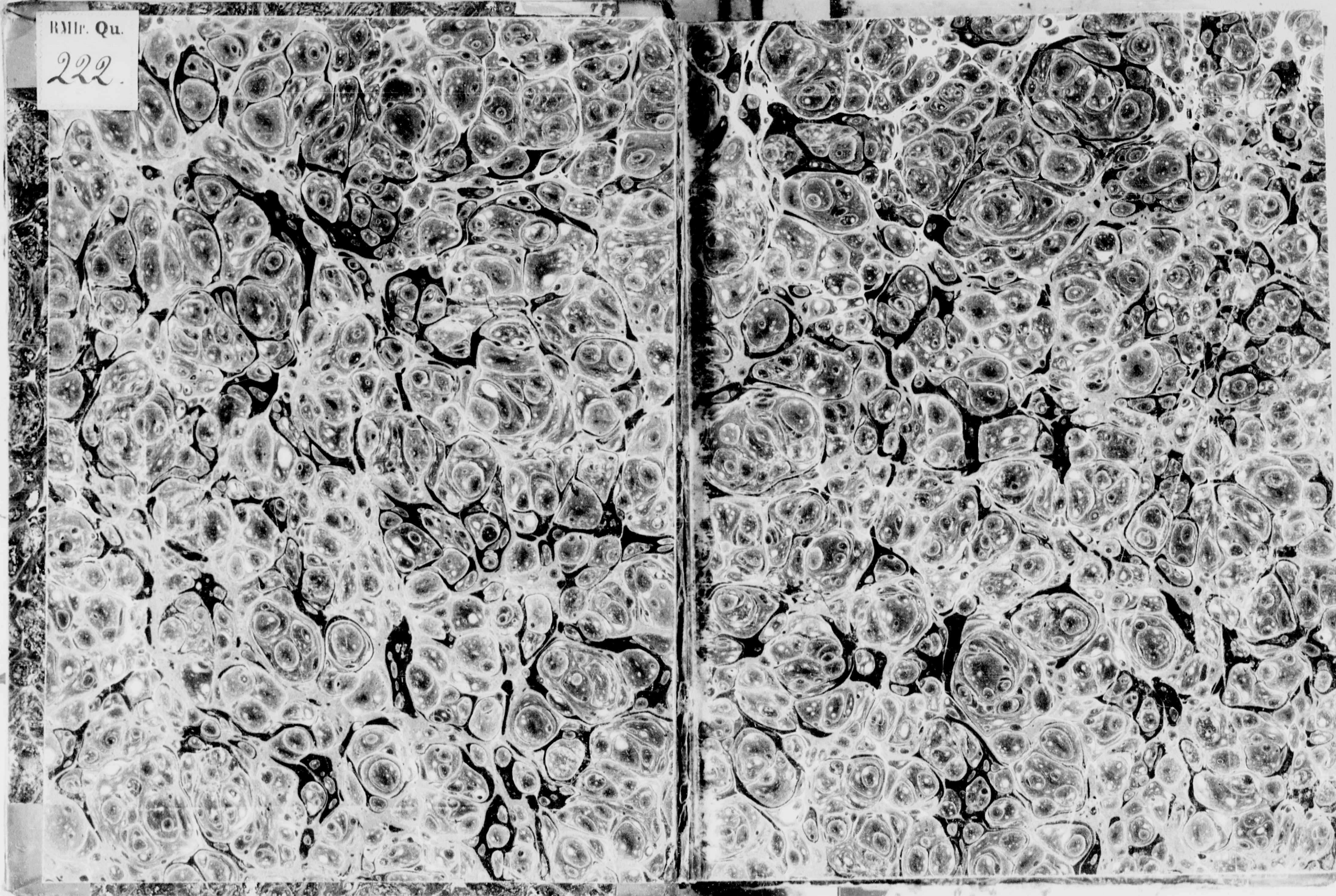
HASZNOS
 KÖNYVEI
 M. ACAD.

3

2

RMP. Qu.

222.

2

71

12

3

2

RMI

2

71

2

2

RMI

2

71

2

2

KM

2

71

2

2

R
2

71

2

Ezen unicumot a M. Jud. Akademia
 kongressának Országos Jönnek Stábly
 Igazé Ak. F. H. J. g. ajándékta.
 Jeldyfi

Nemes uraim, az kiegészít
 metek reméltok, hogy
 Peter Dal
 egy köztársasági...
 Peter Dal
 melletti...
 Salamon király...
 és a...
 1823
 1888
 276
 Peter Dal
 Salamon király...
 Peter Dal
 Peter Dal

223

199

Veneroso Gregorio nec non simul Doctissimo
 Dño Joanni Szaluzelio, dabit librum
 hunc in manusculum Vitus Hegerus
 Palatinus, tunc temporis Sp̄s ac Maḡi
 Dñi Nicolaj Palfij de Erd̄d et Rodum
 Magister, ac memoriam firmam ergo
 Actum in Castro Vörösleo Die 13 Julij
 Anno + 1 + 5 + 9 + 34.

Amen

Ad sit fluxit meis studijs tua pariter

Perfer perpatienda: curit patientia palmam

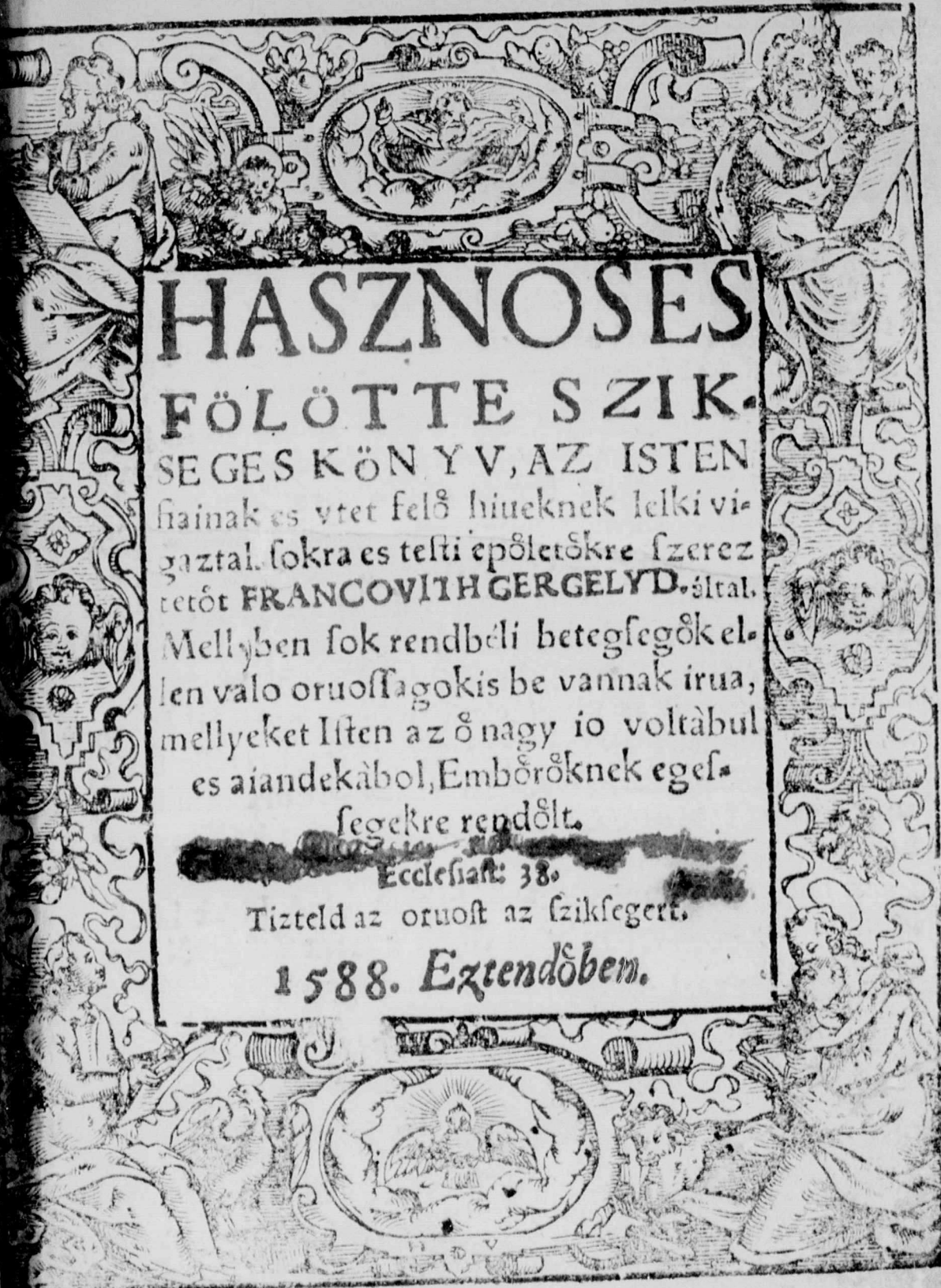
Primum materia et lucem, Coelosq; secundo

Tertio aquas efert, terraq; iubet dare plantas.

Altera facit Marto, sed aves piscesq; sequenti

Septima: sancta dies fit. De Deo ipse quiescit.

M. H. 100

**HASZNOSES
 FÖLÖTTE SZIK-
 SEGES KÖNYV, AZ ISTEN
 HAINAK ES VTET FELŐ HÍVEKNEK IELKI VI-
 GAZTAL. SOKRA ES TESTI EPÖLETÖKRE SZEREZ-
 TETŐT FRANCOVIH GERGELYD. ÁLTAL.**
 Mellyben sok rendbéli betegségek el-
 len való oruosságok is be vannak írva,
 mellyeket Isten az ő nagy jó voltából
 es aiandekából, Emböröknek eges-
 segekre rendölt.

Ecclesiast: 38.
 Tiszteld az oruost az sziksegert.

1588. Ezrendőben.

2

SVMMAIA EZ KÖNYVNEK.

Három rendbeli dologtul való tanusaguagyon Summa zerint ez könyubben.

Eggyik zent irasrul. Masodik oruoffagokrul. Harmadik természetokról, es eközben tisztósságós tanusagokrul.

Mert á io bölchefegek auagy tudomanyinak eredeti es gyökere, chyak az Istenij felelőmből induitatik: á mint zent Daudid mondgya zaz tizón eggyedik Soltaraban.

Ne nezd azért kegyes oluaso, ez könyunek kichin voltat, hanem á benne vallo igekn^{ok} haznos voltat. Iolleh az hitetlen emberek előtt, le terlennek es gondolhatatlannak tetczik, hogy valakinek Isten elmeiben adná az bölchefeget, könyörgesnek általa: maga minden iora való ép ertelóm auagy chyak gondolatis Istenteól szarmazik. De valaki ez vilagi életiben inkab gyómörködik, mint sem Istennek igeiben, az olyan embertől el rejtetnek á lelki tudomannak titkaj. Es ez felől szool Christus v. runk Luc. 12. et Matth: 6. monduan: valahot lezón az tizkenchyetek, ott lezen szueteckis.

En magamé semmi ninchen, hanem mind Istené kitől minden io adatik, s. nalamis chyak ő szent fölsegetől vagy on. Jac. 1.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

G. FELBENYIK
ALAPITVÁNYA

TEKINTETÖSES MAGY-
sagos Vrnak. NAdasdj FERENCZ Vramnak, Fogaras földenek es Vas var mögyenek feő Ispan nyanak: Magyar Orzagban Kiraly ő fölsege Lo uaz Mesterenek es tanachosanak: Nekem kegyelmes Vramnak es Patronusomnak. Thauaba: az hires neues Sopron Vár megyeben való Nemes Vraymnak, es á Neuzetős, Vitezlő Megyeri Imrenek, Vice Ispannak, szép lakon lakozonak &c. Nekem mindenkoron bñzodalmas Vrainnak.

Istenteól kegyelmet kiuanok es alazatos Zolgalathomas ajánlom.

ZEMBERI NEM.
zetnem ok nekil terömtetöt, hanem hogy Istent meg ismerie az ő io voltatul. Senki kedig nem leg ő maganak, hanem így rendöltetöt, hogy sok kilomb fele aiandekit az Istennek közre adnak az emberek, es így az Istent az ő bölchysesegéből meg ismernek es elnenek egymas segetsegeuel.

EN Sopron Varo Sabán immar egy nij
A ij hany

bany ez tündötől fogva eltem: Istennek nevé
dicherte ssek. Az minemő aiandekkel az en te-
römtöm zeretöt azt sok iamborral közlöttem
es azon igyeköztem mindön életömben, hogy
az en biatalomnak eleget tennem, az meny-
ben az Vr Isten engedte. Ennek sok bizony-
sagy vannak egy nihany helyen es waroson es
köröl való tartományokban, a kiknek az en
tudományommal sok fele betegségökben es
nyaualyaiokban zolgaltam, es az en munkam
nem volt hazontalan sokaknak.

DE ez vilagnak állapotja olyan mint
az arnyek, ma elönk, honap az io Isten soknak
eletit vegezi: soknak kedig változtattya az
ö bölchysesége zerint. Dannak tudom sok em-
berek kik az en munkamat ragalmazzak, es
nygyan nem akariak Isten aiandekának ismer-
ni, hanem tudom mi iot ad na is ö zent fölsege
közükben. Ez feleiek noha szemben zepet
zolnak, de hat mögöl ochyarollyak Istennek
minden aiandekit, mind kedig arra való zol-
gait,

gait, kiualtkeppen voltanak ollyak közgölök,
kiket Doctoroknak biunak: azok bolot ez
vilagi dicheködesben telbetet lenök es keuely-
segökben fölsualkodtanak, nem az aiandekot
es a haznat nezik, sem azt ha az atya fiiij ze-
retetnek zolgal valaki, hanem mindön östöl
az ö fösuenségöket, telbetetlen voltokat es ma-
gok bölchysesége hanyasat. Hogy az Isten
ez tudományal zeretöt minden erdömöm ki-
völ, soha nyugodalman még miattok nem volt,
hanem mindenkör chyudaltak az io tetement,
kit chyeleködöt Isten általam, es ellenem ire-
gyködni es patuarkodni meg nem szöntenek:
iollehet az en magam mentsege a sok iambor
volt, kik közgöl az Vr Isten segetsegeből mun-
kam es tudományom által sokan meg epölte-
nek. De még sem bagyom ez vilagnak el fe-
leiteni. sem a iot kiuel Isten zeretöt, sem a ma-
gam igazsagat es mentseget, hogy meg az v.
tonnunk való vilagbeliekis meg ismeriek, hogy
meltatlan volt a ragalmazas a kiuel illetteneik:
a iij Es

2
d
Es hogy ez tudomanijs nem csak eltömben
de meg ez vilagbul valo kij mulasom utannis
sok embereknek hasznallyon. Ez azért tana-
chom hogy az orvoslasi tudományat a mel-
lyel Isten engem meg aiandekozot, irua had-
gyam egyéb allapattatis minden atyafuij ze-
retetömnek meg ielöncsyem: hogy erchèk az
okát, es ez tudományak fundamentomat hon-
net legyen, mellyel az Isten zeretöt. Hogy a
mikor kellyetik az embereknek, ökis ellyenek
ez utan vele, es lassak meg ha igaz volt e vi-
lagij embereknek ream valo iregységök, auagy
ez bölcheség, mellyel ennij sok nyomorultnak
zolgaltam, karhoztattak gyakorta azzal,
hogy sobul nem tanultam az orvoslasi es ez
aiandekot. Azert hogy meg lattassek min-
dönök elöt, tanulta me auagy nem, es tudtam
legyene valamit Isten utan: ez volt eggyko-
ka ennek az egy rezbeli irasomnak.

Miel hogy kedig az Ur Jsten (Nagy-
sagos

e
sagos Uram es több Nemes uraim) az kegy-
elmetök nemzetsegij közze hely hoztetöt iöue-
meny keppenmast, az en magam mentseget e-
löttetök akarom hogy legyen, minden igaz la-
toim es biraim, minden hamissak ellen legye-
tök.

K Egyelmeteknek aianlom ez köny-
vet es valami ez munka, es kerlek hogy ve-
gyetek io neuen illyen zegeny zolgotoktul.

Bijzonsagot tezők mindönök elöt, hogy
ez en munkammal es tudományommal, mel-
lyet nekem engedet az en Istenem, mind ez ideig
zolgaltam zantalan nyomorult betegeknek
sok helyen, hogy nijluan legyen mert nem ha-
mis volt az en tudományom, sem embereknek
el hitetese, hanem igaz természetből hozot tu-
domany, Isten io volt abul, kerem kegyelme-
ket, hogy Jgassag zerint itellyetök e dol-
got, es az igazsagot oltalmazzatok, min-
dön ellenöm bozsonkodoknak ellenök. Hala-
tandom hogy ez en keues aiandekom kedues le-

zen kegyelmetek zine előtt, ez után nagyobb
dologra igyeközöm. Vannak meg ezöknek fö
lötte több hasznos talalmanijmis, az Ur Isten
aiandeka által, azokat sem akarom el titkol
nij, hanem emberek életireki adom, ha ennek
böchöletinek melto voltat latandom. Ezzel
az kegyelmes Ur Istentől kiuanom kegyelme
teknek minden io eghessegös életit, es Jsten
igeiben valo gyarapodast.

Engedye Isten az ő szent Fianak a mij v.
runk Iesus Christusnak általa, hogy vár me
gyetök beuölködgyek mindenkor bolch es tu
dos emberekkel, s nemzetsegötökis elhessön
minden io ertelömben es az igaz hitnek valla
saban.

Költ Sopront Szent Jakab bauanak 16. na.
pian. 1588. eztendoben.

Kegyelmetek alazatos zolgaja

Francouith Gergely Doctor.

ELÖL VALO

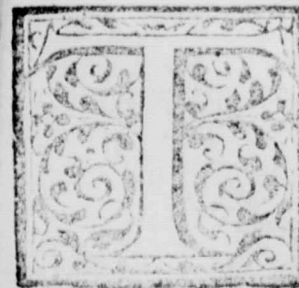
JNTES.

AZ MINEMÖ ZENT I
ras beli igek el marattanak volt a
masik könyuemtől, ebben azokis be
vannak írva, az oruosságokis meg
vannak iobbetua. Az ki ez könyuet vegig által ol
uassa es ezeben vezi, auagy rula gondolkodik, lel
ki ertelmet es tanusagot vehet belöle, es testenek es
pöletire valo oruossagot: kinnyeb kedig az irast ol
uainij. mint sem az ertelmet es a magyarázattyanak
hazna attyat ezeben vennij es meg tanulnij. Mint
a mikor nemelyember imadkozik es el me ie auagy
gondolattya masut vagyön: De az olyan imada
sag nem kedues az Ur előttakinek gondgya masut
vagyön.

EMLEKÖZTETE

SE AZ KÖRÖZTYEN EMBERNEC.

EKINCH KÖRÖSZTYEN EM
ber az halálnak es életnek tiköreben,
hogy minden ez vilagij kazdaglag
B es

Isa. 40.

es zepfeg a földből leött es terömtetöt, ismeg a föld
 meg e mezti. Azon keppen ismeg el mulandok
 naponkint az embörökis ez vilagñ gyönäröfeggel
 eggyöt: De az Isten igeie es az ö orzaga, melly a
 lelki kazdagfag es öröm, mind öröke meg marad
 az hiueknek. Azert valami földből terömtetöt nem
 kelly annak keuelködnñ, mert ismeg földé kelly
 lennñ. Az ki kedig é vilagi kazdagfagat es eletit,
 nagyobnak tulaidonitya az Isten igeiend es az ö or-
 zaganal, az olyan ember ha élis, chák test zerint él é
 vilagon, de lelkeben meg hall: ez a bezed bizony-
 os ha Istenhöz nem tér. Mert iob es iduössegösb
 az Isten felö zegenynek az ö keues marhaia, hogy
 sem az Istenről el feletközöt hamissan keresködö
 kazdag emberfok marhaia. Az miképpen hogy idu-
 össegösb volt a zegeny Lazarnak é vilagñ zege-

Pfal. 37.

nysege, hogy sem az Isten-
 röl elfeletközöt gonozul elő
 kazdagnak az ö gyönäröfe-
 gös eleti, a mint Luc. 16. ir-
 uan vagyon. Mert a keues
 marhanak zinten vgy el kely
 maradnñ it ez vilagö. a mint
 a fok kazdagfagnak, mert
 bizonyos az embereknék é vilagbul ki mulafok.
 Nem az öke az Isten igeie, a kik chyak halgattyak,
 sem a kik chyak oluassak, es ertuen gonoz vegre
 mul

mulattyak, hanem a kik tisztölik es hizik. Mert a ki
 az Isten igeiet tisztöli, ö magatis az Istent böchyölli.
 Es az, böchyöletnek io chyelekodetinek kely lennñ
 igaz hitből. Bodog embör a kñ ezt köueti a menyei
 vrtul, hogy oltalma legyen minden gonoz kefer-
 tettöl: mert ez vilagi kazdagfag nemely emberek-
 nek chyak zömeinek es elmeiöknek telhetetlensege,
 ha kedig ma vagy, talan honap koporsóban lez, hör-
 telen dolog nemelñ embernek ki mulasa. Az em-
 böri testnek kedig tiköre es tulaidona a föld, hogy
 az ember megtekínche magat, es meg emleközze-
 arrul, hog földből lett, ismeg földé kely lenni. Is-
 meg az örök eletnek tiköre az igaz hitt es az Isten
 igeie, a ki által az iduösseg talaltatik. Ez a köröz-
 tyen embörnek minden napi tiköre. ez okaiert hogy
 meg emleközze halalarul es veget vessön a gonoz
 eletnek: Szama ninchen az Isten io voltanak az em-
 böroknel, sem vege hozza az ö irgalmassaganak,
 mert nem emböri természet vagyon ö benne, hanem
 Istenni zeretet es kegyelöm a kik hozza ternek.

GREGORIVS

FRANCOVITH DOCTOR PHYSI-
cus de se ipso.

B ij. Sum

SVM quia mortalis moriendi legibus ortus,
Nolim homines donis ipse carere Dei.
Dum vixi, fuerant medicinae munera nota
Et mihi pulchra, meo prospiciente Deo.
Illa simul mecum nolo ad mea busta recondi
Thesauros linquam post mea fata bonis.
His sumptis grates summo vt dent coelitonanti
Munera qui tribuit larga saluti hominum.

IN EDITIONEM SECVNDAM
OPERIS TETRASTICHON.

SI cui primi operis placuit laudabile munus
Istud non poterit displicere decus.
Qui tamen inuidiae nigrae tangitur amore
Nunquam perueniant ad pietatis epes,
HEXASTICHON.

ALtera procedit proles magis aucta priore
Humanis rebus commodiora ferens.
Vrsa suos fetus iam bendo informat & alit
Effigiem referant vt bene compositam.
Sic ego dona Dei exercendo prosperiore
Fortuna accumulor coepta regente DEO.
DISTICHON.

SERUIO Pannonibus: latia iam comptior ora
Prodeo; cognoscat totus vt orbis opes.
Aliud

Aliud.

COLICA quos torfit. Paralyfis, dira Podagra,
Calculus atq; hydrops, his pia dona tulita

EXCELLENTISS. AC DOCTISS. VIRI D.
Stephani Beythe. Superattendentis per Vna
gariam dignifs. &c.
TESTATVM.

NOUi hominem, tenui membro sua dona tegena
Attamen hic etiam sunt pia dona Dei (tem
Non medicina venit sapienti e corde virorum,
Ni DEVS intus agat, sacraque dona ferat.

Az Nemes es tisztelendõ Bõite Istuan Vram Iõlki
tancito es egyhazi szolgaknak auag Predikatorok-
nak Magiar orszagban Pispekiõk ez igasagot lat-
uan es meg õsmeruen rea vete keze irafat ez kõnyu-
re kik sokan nem chelekettenek volna, de
iregõsegõbenne nem volt.

IMADSA G.

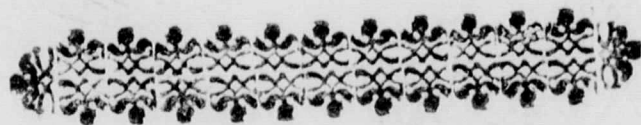

EÖRÖKKE VALO ES VEG-
hettelen Attia mindenható Isten mi
regi Attyainknak es minden hiucida-
nek io akaro Istene, ki az teremtes-
nek tanachaban es kezdetiben, chak
B ij egys

egyedől voltal, és a te igédből mindennek meg lő-
 tek a mellyeket akartal: ísmeg a te zent Fiaddal és
 zent lelőddel, vtolso el iouetelődnek napian az í-
 telet kort, azon te zent fiadban a mi iduőzítő vrunk
 IESVS CHRISZTUSBAN chak te ítelz meg mindönő-
 ket, és igazán a iokat el valoztod a gonozoktul.
 Mert te voltal első a kezdetben ez világ terömtese-
 ben: és az vtolso vegezetbennis az ítelet kort chak
 te lez hatalmas, te vagy az elet, az vt és az igazság,
 és minden io bölchőségnek mestőre és annak meg
 adoia. Hála legyen te neked menybeli nagy Isten
 és dichertessek az te zent neued mind örökke, hogy
 az egy igyőieket az te eghőgyertyaddal és zent lel-
 kődnek

kődnek malaztyauat meg vilagosított a te hiueid-
 nek homalyos ziuőket és elmeieket, az az, hogy a
 te zent igedet el nem titkoltad az te hiueidtól és en-
 tölemis zolgadtul, hanem ki nyilvánítottad igaz-
 san, noha nem mindönőt vezik a te zent igedet,
 de a helyet ísmeg sok tartományokban niluan ki nyilván-
 latkozottad. És nem győnörkődől az emberi nem-
 zetnek hatalmassagaban és erősegeben, és nagy bi-
 radalmában. Mert the vagij minden io bölchye-
 segnek tudoia és annak meg adoia: nekőmis hazon-
 talan zolgadnak te adtad, a minemő tudomannyal
 és aiandekkel zerettel, ez okaiert, mert Isteni hatal-
 madat és bölchőségődet akartad meg mutatni és ie-
 lenteni en raitam tudatlan zolgadon, hogy az tu-
 datlanoknak lelki bölchyeségőt ad hacz, a kik tö-
 led kőuetik. Mert hatalmas és miudenhato vagy.
 Dicheret és föl magasztalas legyen nekőd örök A-
 tyá ISTEN, fiuual és zent lelőkkel, tellyes
 zent haromsag, egy bizony örök
 ISTEN, Amen.

Neues

NEVEZÖM EZ KÖNYVET AZ IO
Isten engödelmenek általa, életnek es igassának
közvenek, ezokaiert hogychyak embörök életiben
jár es forog, s kiualt keppen ez elet meg tar-
tasara igyeköztem benne, az Istenöl
adatot erö zerint, azert adtam
ez neuet neki.

AZ EMBÖRÖK ELETI AZT
hizöm hogy három dologban áll
Elözör az Istenni bölchesegben, mel-
ly Isteni felelőmből vagy on, kitől
minden ionak eredeti es Fundamen-
toma neueztetik. Masodzor, tiz-
tősségős életben. Harmadzor egessegonk oltalma-
zasaban, es ép állapotunkban. Az elsőnek iutalma es
hazna az iduőség es örök elet boldogsaga az Chri-
stus erdöme által. Az másodiknak iambor híj neu,
felebaratink közőt. Az harmadiknak faldalma es
betegségök nekil valo nyugodalmas elet. Io az io
híj neu, dragab minden draga könel es minden
kenchnel, es / kinek / nich: (ha meltan nichyen)
holt életen embörnek mondatik az ollyan: mert az
tizteffeg / io hir neu által szarmazik.

Ismeg / kinek az eghesseg ISTENTÖL adatik,
nagy aldomas: Ennek meg tartasara Isten io ma-
gunk

5
gunk tartasat rendölte es hatta, mertekletős eletöt,
iozonfagot es egveb testönknek taplalasat. Ismeg
/ betegseg ellen maga segítsegre hiuasat az imadsa-
got es a könyö gest: Ennek fölötte iambor tudos
embörök, kiknek oruoslasauval es tanachyauval nem
akaria az emberi természetöt el rontani, de meg tar-
tani es segiteni, a mig neki kedues akarattya. Innet
vannak amaz nömös dichéretök az zent irasba: *I. Eccl. 32*
Isten (vgymond) / földből terömtötte az oruoslast,
es a bölch ember meg nem vtallya. Ismeg: az or-
uosoknak a kiralyok előtt böchyö le tnyök lezön.

Iolletet hogy mind az eghessegöt es mind az
betegsegöt azon egy Isten adgya, es magagondgya
mindönöstöl az embörök állapotja: De / io eges-
segöt adgya az ö io voltabul es irgalmassagabul a
kiknek akaria: noha azzalis sokan gonoz vegre el-
nek, es iob volna nemellyeknek, nem hog egesse-
gök volt volna, de hogy ingyen soha ne zillettenek
volna. Mert / io egesseg es e vilagij gyönörőségős
elet, neha az embert Istenöl el feletközteti, es min-
den gonossagra rendöli azt, / mit Isten az ö hala ad-
asara terömtöt es adot volt. Ezenkeppen az beteg-
segis Istentöl ereztetik gvakorta az emberre, vagy
megalazasnak es kesertelnek es binöktöl valo meg-
zunesnek okaiert. It azert chyuda az Vr ISTEN
iteleti. Ne melynek igaz hiti alhatatossagat pro-
ballya

C

ballya vele, mint azent Iob betegsegeuel, nemellyeknek ismeg a nyomorusag által, Isten heöz valo kezöletöt zöröz: nemellyekben ismeg a vetkeket emeztetí, mert mindent meltan vehetünk föl bineinkert az Istenteöl. Ne mellyeknek a betegseg a testi elletyeknek el vegez esere adatik. Mert ez vilagi elet zarrandokfag, es vagy eghesseg, vagy io zerenchye, vagy nyomorusgg, vagy öröm, de ezt el kelyhadunk es Istenhöz kelly mennünk. Ezt adgya az Isten bezedede elönkben. Azert ennij dolgokban az Oruos iol meg lassa, miben legyen hiuatallya a beteghöz, hog dolgaibanketölködö ne legyen, hanem tuggy magat vigasztalni Istennek zepes nöms vegez esueuel az emberek allapattya felöl: minem zidalmaz hatod azzal a io oruost, hauala mikor oruoslafa nem zolgal az beteghöz?

Az harmadikrul tudnij illik az Istenni bölchesegröl, eleget Prædikal az ISTEN igeie, es zolnak jambor egy hazi zolgak: kit minden iduözölendököröztyen embernek tudnij kely. De ez könyuoben en nem zollok mindönöstöl fogua arrul, hanem az Vr ISTEN a menjben neköm engette a tudomanra valo értelmet es az betegsegekellen valo oruosfag tudasit az ö kegyelmehöl, arrul akarok zollanom: hogy Istenöm aiandekatis felebaratim es ketire ki adgyam, es magamis ne talaltassam Istenömnek

6.
nek az ö io voltarul halaadatlan es feledéken lenem, azért ne veztem Isten által ez könyuet, Eletnek könyuenek, hogy elettyök meg tartalat tanuljak az emberök belöle, es velem özue halakat adgyanak ISTENNEK erőtte.

ISTENTEÖL KEGYELMET KIVANOK minden jambor köröztyen embernek es alazatos zolgalatomat ajánlom.

A Z emberek nem magokert terömtettek. hanem hogy az ö elettyökkel nagy fok embereknek zolgallyanak: es a minemö iolual az Isten zereti öket. azt egy massal közölljek. Mikor azért erröl gondokodnam, es eszömben forgatnam az emberi eletnek röuid voltat, es azt is eszömben veuen, hogy a halal emböröknek zemeletet nem nezí, sem az inneppel nem gondol, hanem mindönkor el iar az ö dolgabarmam az ezen terimben az emberek tetemit, meg nem ismerem közölkö mellik volt a kazdages a zegeny, azt sem, ha zep termetö auagyru volt es michyoda nemzetből valo, sem azt hogy michyoda halallal es betegseggel holt meg.

C ij

Mi-halt

Mihelt azért eszömben iuta a halál, hogy sem
mit nem gondol, sem nem keduez senkinek, es hogy
ennekemis ollyanná kely lennem, azonnal meg
zomorodtam es meg alaztam magamat.

Azert hasonlatos embernek eleti a folyo vize
hoz, mint hogy a mi egyzer el megyen, soha az is
meg többbe vizha nem foly. Azonkeppen az em-
ber holot egyzer el mulik, többbe ismeg hatra nem
varando. Az halál közönségös az iffiaknak mint
zinten az vénöknek, mert mennél touab él az em-
ber, annal közöls a vénseghöz es a halálhoz. Oh
thi elő emberek, tekinchétek a hallottakra es vegye-
tök példát ö rolok, hogy ökis voltanak ollyan ia ro-
emberek a mint thij vadok, es thjs leztök ollyanok-
ka mint ök. Azert illik köröztyn embernek na-
ponként eletit meg iobbitanij es meg ternij, mert
ith vagyon ideie es helye az örök életnek. talalasa-
nak a ki ithez vilagon zent eletöt nem keres, es zent
segös dolgokban nem foglalatos, sem nem akaria
magat foglalnij, a mennyeknek országában sem le-
zön szente az an.

Ezokaiert erre valo gondolatomban, hogy az
ISTENN aiandekit a kik nalam vannak ki ie-
lönchém, a kikkel engömet zeretöt es meg aiandek-
kozot, iollehet kogy en az Vr Istennek egy zega-
ny nyomurult törömtöt allattya vagyok, nem isa-
merök

7
merök semmit olljat magamban, a kiuel egyeb kö-
röztyn embörököt folyöl mulnek, vgyan nemis dia-
chéködhetöm a magaméual, hanem Isten aiandeka-
ual mert magam sem vagyok magame, hanem az I-
stené, azt iol tudom hogy köröztyn vagyok es vala-
miben vagyok. Az vr ISTENNEK malazttia által
vagiok, az Isten aiandekát magamenak nem tu laia-
donitom, vgyan chyak azt kiuantam minden ele-
tömben az VRTVL, hogy nekem föl fualkodot
ziuet ne adgyon, hanem tartana meg az ö igaz isme-
retiben, es a lelki egy igyösegben: es hogy kazydag-
sagot se adgyon olliant a khyert ö zent fölseget el fe-
lehtenem es chyak é vilagij elethöz ragazkodnam,
hanem oltalmazzon telhetetlen fölue nysegtöl. Sze-
genysegt se haborusagot ne adgyon a kiuel az ö
zent neuet meg bantanam, hanem lelki bölchye-
söt es az ö zent neue dichereti zerint valo minden
mpi eletöt. Kit ennekem az VR ISTEN megis-
engedött, es meg annak fölötte olly szömelly zerint
valo malaztyaualis zeretöt, kogy sok embernek
eletire Es egese gere zolgalhatok tudományom
mal, a melyben nagy sok időmet es nyughatatlan
munkamat helyhöztettem, kit ennem magam szora-
galmatosága által. Isten malaztyabul talaltam.

Azert hogy minden zorgalmatos munkaim es
emb öröknek valo haznalatom az en ki multom va-
tanel ne vazzön az embörök közöl, es az Embe-
rel

nek zent igeiének halgatasa által őtet meg ismernem
annakutanna vgyan ezon tudomanyak gyakor
lasaua, Isten segitsegeből kőr betegeknek haznal
nek, meg vigasztalásokra, kiből ő zent föllegedi
chertessek.

Ismeg masodzor, mikor volnek tizön őt ez
tendős, es á mezön nyugodnam (mert lopasztor va
lek) egy Ihar fanak arnyekaban az Iszala vize mel
let, el zunnyaduan, föl költetem hörtelen, es föl tek
intuen hogy meg latnam kichyoda volna á ki föl ser
kentöt volt, de senkit testi abrazaiban nem laték.
De azt bizonyyal tudom vala, hogy á menyey Vr
nak hiu zolgañ közzöl volna. Ismeg vizha előm
ben tekintek, hát egykigyó vagyon előttem, ki za
iamban akart időnni.

Melly kigyó iedzi es peldazza á pokol beli ő
dögöt, ki iol tudgya vala á minemő dolgokban fog
lalnam magamat, mely az Vrtul vala engedue. Á
zonkeppen azért, vagyon az ISTEN hieuñnek
mindenkor oriző Angyalok, de az hitetlenőknek
nincsen. Thouaba az vtan egy keues vartatua v
gyan azon helyen ilők vala, es á kigyó ismeg elő
iöt vala.

Vegre ismeg harmadzer, mikor harmincz egy
eztendős volnek, almot latek, de azis Istenteöl
vala, es azegh meg nyilatkozek nap nyugat felől mint

egy

9
egyañto, es latek két embert, mellyek terdre esuen
imadkozna vala: Az két ember kedig, á kik az I
stennek szeki előt terden alua könyörögnek vala, azt
hizem hogy á köröztyenij gyölekőzet abrazaiban
viselik, á kiknek könyörgesők ISTEN eleiben vi
tetik, az ő zent Angyalinak zolgaltatások által. Nijla
uan hizom hogy igy minden igaz sziuböl valo fo
hazkodások Isten heöz iutnak, es kegyelmessen meg
halgattya őket.

Az töb időnefőket, mellyeket lattam, mind es
lő nem zamlalom, mert á sok dolog volna, chyak
azt mondom hog ISTEN adgya á io indulatokat:
á miképpen hogy Iosephnekis Istentől vala az a
lom, es á iora valo indulat. Mastis azon Isten va
gyon, nem kistab az ő Istenni hatalma minden io
nak meg adasara, á mint regenten Iosephel chyele
ködöt es á töb hieuñel, ez vallasa á köröztyen em
bernek mastis, de á hitetlennek nem. En erre é tu
domannyra Istenteöl ő magátul erőuel vonyattam,
iol lehet hogy nem kely alomnak hinnij, hanem
chyak az egy Istennek á kitől minden iok zarmaza
nak: es hogy annak hatalma vagyon mindönökre,
á kinek miképpen akar ualamit adni. Az miképe
pen á Fázokasnak zabadfaga vagyon az ő tudoma
nya es mestersege zerint sok fele formara chinalni
edent á sarbul, nemellyet mazoson, nemellyet pa
D pa

rajton, szabad vele ha meg aranyozzais: Azoná
 keppen á io Isten szabad az őueuel, á kit lelki bölché
 feggel es io elmeuel akar meg eköstitenij á kik tőle
 io lelki ismerettel köuetik azoknak adatik. Lám
 Christus vrunk zileteseis, nem á Pilatusnak es He
 rodesnek, sem Caiphasnak auagy az iras tudoknak
 ielönt volt meg, hanem az egy igyő paztoroknak.
 Minden iok azért ISTEN által vannak, á ki nagy
 ob minden teremtet allatoknál es aki ez igeknek
 zerzefere es magyarázattára meg taníjtot engemet
 lollehet hogy voltanak affele emberek á kik azt
 mondtak, hogy őkis lattanak almot, lehet hogy
 lattanak, de talan azért semmi io es háznos lattattya
 nem volt az ő álom latsoknak, de az enijennek va
 gyon: mert igy volt Istennek kedues akarattya hog
 nem deakfag által akarta az en tudományom ki nij
 latkozatafat, ezokaiert hogy hatalmát raitam ie
 lönchye.

De azt velem hogy iregylettek az ollyan embe
 rek, hogy engemet az Isten lelki kazdagfaggal ze
 retöt es meg aiandekozot mind á hiuekkel egyetem
 ben, nem elmulando kazdagfaggal mert nemel em
 ber azt akarná hogy ha Isten effele tudomant neki
 nem adot bator masnak seadta vona. Azert az ol
 lán alom lats mely Istenteöl vagyon es az ő neue
 dicheire, es sok embereknek lelki s testi vigaszt
 lasek

Isokra, igen io. Mert eggyk rendbeli alom Istene
teőti vagyon, igen ritka es nem mindönnek adatik.
Masodik az ōrdögnek alnoklagabul tamad. Az
harmad rendbeli almok természetből zarmaznak.

Sok Nagysagos es Kegyelmes, hatalmas nevek
vannak az emberek közöt ez vilagon: De
minden adható chyak az egy I-

STEN.

FRANCOVITH B
GERGELY DOCTOR CZIMERE
es minden kördögien embereke.

Inuocat hic Dominū genibus flexis, prece blanda
Et reddit magno vota stupenda DEO.
A tergo Gabriel solando cui famulatur,
Atq; regit iussis conscia corda Dei.
Coelitus apparet sancti spiraminis aura,
Quæ mentem accendit luminis igne Dei.
Effigie tali vult exornari author
Vt tribuat vitæ munia cuncta DEO.

FRANCOVITH GERGELY
DOCTOR alazatos könyörgése az Vr
Istenhöz.

D ij

lv

C

Rgalmassagnak Rutfeie es ISTE-
NE, mindönök te töled fignek. te
vagy teremtő es io teud, te aiandea-
kod valami io vagyon az emberben,
nalad nekil semmi nem egyeb az em-
ber. hanem chyak bin, halakat adok en te nekod
kegyelmes zent attyam a te nagy veghetetlen irgala-
massagodert, es velem valo io tetemenij dert, hogy
meltatlan voltomert irgalmassagodat: adtad. Mert
te en velem zegeny zolgaddal zantalan iokat chye-
lekodtel erotlen hitomet meg epeiteted az te zeme-
lyedre teremtetel, zent fiad által meg valtottal, a
korozt vizben vijonnan ziltel, zent lelkod által
fol neueltel, az te zeretö zent fiadat a mi vrunk Ie-
sus Christust velem meg ismertteted es az örök elete-
nek vallasaban meg bñzonyosítottal: még annak
fölötte, testi es lelki zantalan iokkal meg aiandekoza-
tal, egesseggel, ép ertelemmel es tudomanyal es fele-
baratimnak epuletire valo tudomannak zolgalas-
tyaual. Mellyekert mind ezökert en te nekod
veghetetlen valo hala adasokkal es dichyeretök-
kel tartozom, ismeröm VRAM a te io tetemenij-
det nalam, dichertessek mind örökke az te zentse-
gös neued, bird ez en lelkomet, igazgasd eletomet
es vtañmat. hogy te nekod elhessek es a te io tete-
menijdröl soha el ne feletközhess. m. Kerlek zerele-
mes zent attyam a te fiadnak az Christusnak általa,
adgyen

II

agy ennekem ollv lelket kiben chyak te rulad gona-
dolkod hassam, a te bezedöd legyen az en vezeröm
es minden munkam vgy igazgattassek hogy zent
neuednek dicheretire legyen, a te koroztyeni gyö-
leközötödnek epoletire es felebaratimnak haznalat-
tyokra. Segely meg engemet, vegy zömely ze-
rint valo keduedben, a mint regönten a Prophecia-
kat, Patriarchacat es a zent Apostolokat vezerlet-
ted es oktattad. Adgy zent lelköt es minden igye-
közetimet es cheleködötimet a te kedues a Karatod ze-
rint igazgasd, hog meg ismeriem arrul hogy nekem
gonduiselöm es eltetö Istenem vagy es az en iduöl-
segöm a te oltalmad által vagyon: ne adgy nekem
Vram ISTEN keuely es felsualkodot ziuet, tauoza-
tassek el en tölem minden heiaban valo gondolat,
adgyad hogy chyak tegödet dichyerielek es a te be-
zedidről gondolkodgyam. Az te zeretö zent fi-
adban a Christus Iesusban tellyes buzgo ziuel biz-
hassam, hozza ragazkodhassam, es te legy az en
Istenöm, az mi kedues te nekod, azt chyeleködgyed
en velem es felebaratimmel, ald meg munkamat. hog
legyen te zent felsegednek neue dicheretire, lellem
nek iduölsegere es felebaratimnak haznalattyokra.
Az onnis Kerlek Regyelmes zent attyam nehada-
gy engömet a te zent fiadtul el zakadnom. hanem
hogy mind ki multomig az igaz hitnek valasaban
D iñ még

meg maradgyak, es a te zent Angyalid örizzeti
uel környől vetessem, es ezelet vtan az te zined es
leiben vitessm: az örök életnek Coronaiat az te ke-
gyelmes kezedből el vegyem, es dichekiek az te
zent angyaliddal, az CHRISTVS IESVS NAC
altala, mind örökkől örökre, Amen.

AZ hitetlen embörrrel Istennek lelke
nem lakozik. Voltanak kediglen
olly erőtlendök es kichin hitöiek az
emberek közöt, a kik az Isten aiana-
dekiban es tudományomban ketöle-
ködtenek en felölem, es az ö magok tudatlanfagok
hoz kipöst iteltek, miuel hogy az Isten aiandeka es
a lelki bölchefeg nem minden embernél vagy on e-
gy irant, sem a iora valo ertelem es gondolat nem
adatik mindönönek az Istennek lelke által, hanem
ch. k a kik köuetik az Christüstel io lelki ismerettel.
Voltanak ollyak is a kik iregységből más ember ta-
lalmányanak, mondtak az en könnyuechkeket. az
ö magok tudatlanfagokhoz képöst es hogy a kö-
nyu zerzes Deakfag nekil nem lehet. De en azt
mondom hogy az Isten ollyan módon tud magya-
rul, mint zinten Deakul, ö minden fele nyeluek-
nek ertöie es tudöia smegadoia: Erröl mondgya
Vrunk zent Matthe Euangelistanak 11. rezében: Az
idöben

idöben(vgy mond) dicheretöt ten Iesus es ezt mon-
d. i: Halakat adok te neked en menyei zent atyám,
menynek es földnek Vra, hogy el titkoltad legyen
ezöket azokrul, kik ez vilag zerint tudofoknak es
bölcheknek neuet visöik, es meg ielöntötted az egy-
igöieknek, bizonyyal Atyám így volt a te io aka-
ratod. Rövid zoualezt monduan: Ez vilagij test
zerint valo bölchek nem ernek a lelki bölchekkel.
Mert a mi gondolhatatlan es lehetetlen volna e vi-
lagi bölcheknél. az ollyan, dolog a lelki bölcheknél
mind lehetsegös Isten által, mert a lelki bölchek a lelki
oscholaban tanulnak, zent lelöknek vezeresse által.
Mert

Mert vala mellik embernek io értelme es okossaga
ga vagyon, az olyan ember a valasztot Istenteol a io
tudomanyra nem az a valasztot a kinek ninchen ertel
me a io tudomanra. Sot az io embernek cak az o ma
ga io chelekodetis meg mutattya haznos voltat min
den munkaban. Mert cak az Isten minden io er
telemnek, tudomanyanak es belcheseznek meg adoa
ia. Az kinek kedig ninchen Istenteol valami hiua
tallya, valaminemio io tudomanyanak valasztasara,
ha el kezdis de veghez nem viheti. Mert az io tu
domanyhoz cak az Isten a segitseg. Ismeg az go
noz tudomanyanak az ordog segito ie.

Es a kinek hanem volna valami hiuatallya az va
lasztasra, es a io tudomanyanak értelme: mikeppen
zordozhetne az olyan ember ualami lelki dolgokat,
kik embereknek haznosak volnanak, es az Isten
neue dicheretire valok? Mert Isten vezerelese es va
lasztasa nekil, semmi iduossegos io nem lehet emb
roktol. Az mely zolgara kedig az o Vra egy keues
tiztot birz, es ha abban hiuen es tekellatossen el iar,
az utan nagyobb tiztel zereti: Azonkeppen chele
kozik az io Isten az o hiuejuel. Az igassagnak es
legedendo bizonsaga vagyon ez könyuechkeben,
kordztyen emberek elott: De az hitetlen poga
noknak az igassag nem eleg. Bodog ember a ki az
igaz hitnek vallasaban mind vegig meg marad,
mert

13
mert az olyan lelki kazdagfaggal beudlkodik orok
ke. Mert az lelki kazdagfagot az Istennek igeie
bol tanulhattyak es eszekben vehetik az emberek.

EZ vilagi kazdagfag kedig es minden szep
seg, foldbol lot, ismeg a fold meg emezti es azok
naponkint egyetemben elmulandok az emberek.
kel. Dragab kediglen cik egy birnosnekis Isten
hoz valo terolese minden ez vilagi kenchynel es
kazdagfagnal, mely dolgon az Angyaloknak es
mind a menyen seregeknekis nagy oromok vagyon.

Aldot legyen Vr ISTEN az te zentfegos ne
ued mind orokke, hogy el nem titkoltad a te io aka
ratodat azoktul, kik e vilag zerint nagy emberek
nek nem iteltetnek: hanem az egy igyoknek es tue
datlanoknak ielontotted meg, mert fenkitol tana
chot nem kerdez abban a kinek mit akar adni,
minden adható vagy es minden iok te altalad van
nak, es az mi io lett, te nalad nekil nem lett.

VETEKÖDES.

Z gyonas auagy Vr Vachyoraia zik
seg az betegnek es az testi oruossa
gis illik az zent iras melle. Illik a
zert a kordztyen embernek hogy e
E lözör

2
előző Isten igeievel oruofollya es vigasztallya le-
két es ennek vtanna a testi oruoflag' inkább haznal
nekij. Mert aki az lelki életöt adta, melly által ő
zentfőlségét meg ismerők, vgyan azon Isten adta
az testi oruoflagot is az embereknek epölettyekre
es haznokra. Igij azért zikseg es illik az testi oru-
oflag a lelki oruoflag melle. Fiuekben, fakban es
egyeb rendbeli allatokban vgyon oruoflag. En
az Isten igeiben allando kinchét hattam felebara-
tijnak ez könyuechkeben, lelki es testi vigasztala-
sokra. Az lelki bölchyeség nem is a keuclyeknek
gondolattjokbul, sem a földualkodot embereknek
elmeiekből, hanem csak Istentől adatik, mert nem
szoktak az draga illatot a gönöszedenben tennij.

Sok fele ostorij vannak Istennék: azonkeppen
ismeg aiandek is sok feleiek, lelki es testi dolgokra
valok, mellyekből mertek zerint ad, a kinek mit a-
kar adnij. Mert csak te vagy VRAM ISTEN.

ki meg vilagosítod a te hi-
uehnek homalyos zivöket es
kemény elmeidket hájtod az
igaz vilagossagnak értelmere
es az io tudomanyra: mert a
mikeppen szemelyek es abra-
zattjok az embereknek nem
egyarantvalo, hanem egy ma-
stul

14
stul különbözők. Ezenkeppen Mennij fő, annij
értelöm.

Nijluan nem a ver sem az test ielőnti meg az lo-
gaz bölchyeséget az embernek, hanem csak Istene-
nek lelke chyeleközi.

AZ Tobzodas. rezegseg, hazugsag es hamis
élet, meg foztja a lelki bölchyeségnek tudomanyaa
tul az embereket.

EZ KÖVETKÖZ:

ENDÖ TABLA ORVOSSAGOK CZIME-

re: es meg mutattya miből chijnaltam a követkö-
zendő oruoflagokat: es minemő dolgokbul
engette ISTEN ez vilagij természet tu-
domanyat es emberekeleti ta-
plalafat. D +

SERAPIVM Kenyetnek híjuatik, mellyet en
magam chijnaltam az emberek életjnek haznalato-
tyara: es rendi így követközik. Előző Isten vian,
meg mondom Mijhaznaij vadnak.

I AZ Pestist meg kenyheted vele, es a sebetis kö-
tözheted vele, igon erledi es kiuonyza a merget,
megis chetik anijt benne, mennijket teier penz
E ij meg

2
meg nyomna : annal haznosb ha mindönöstől meg
kennők vele az erezködeft es minden tagiait.

2. Az pokol vartis kennők es kötözni vele igen io.

3. Tuz es hideglelest, auagy á gyoytountkenyhe-
ted vele, kiualt keppen az gyomrat es mell yet, söt
akar mñ fele hideg leles ellen igen haznal.

4. Hideg chyömört meg oruofolhacz vele.

5. Kit az zegez es bant. auagy zñufaias, meg ken-
nyed es meg kennyebözök.

6. Hurut ellen mell yet es gyomrát io vele kennők.

7. Az ki etelet es italat meg nem emeztheti es haa-
ny, annak gyomrát vele kennők haznos.

8. Az kit Arena bant, ott vele kennők á holfajdal-
lya, igen chyendeziti á faidalmat.

9. Colicarul es colica pafsiorul, haznos vele ken-
nők.

10. Seiatica betegsegöt vele kenyhecz.

11. Közuentis io vele kennők.

12. Hassa faio embert vele kennők haznos.

13. Az kinek foga fañ, há aduas, tizticha meg az
öduít, az vtan kennyen ruhamohara ez kenyet-
ben, tegye bele, es tarchya raita, kiüolis kenne-
meg az arant az orczaiait, haznos :kiualtkeppen ha
fölyöl vezöt meg á fogh.

14. Kit az vörös gutta chyak egy felöl meg vtt, vñ-
ontaban aztis vele kennők haznos.

15. vizi

15. Vizi betegsegöt io vele kennők vñontaban, ki-
ualtkeppen myg az maiaia es lepe meg nem vez:es
egyeb rendbeli meg dagadozot betegsegeketicis haz-
nos vele kennők.

16. Az kinek gyomra meg vez, auagy etetes va-
gyon raita, egyek meg reggel ehera ez kenyetben
fel latot, igen kinnyebeti á faidalmat, kiüolis vele
kennők á gyomrat igen io es haznos vñontaban, es
ezt tizön ötöd napig chelekedgye.

17. Kinek inañ ha meg sugoroznak, azokat vele
kennők meg epitők.

18. Az kinek valaminemő helyen chontya meg
zegők, Sömörtis es minden fele merges kelevenye-
ket es fakadekokat io vele kennők.

19. Az kinek kezeit es labait á görch özze vonnya
io velle kennők, es kinek keze auagy laba ki menyöl,
aztis io velle kennők.

20. Az az zonyallatoknak Nadra betegsegeknek
kenyefere haznos.

21. Kinek raztya vagyon io vele kennők.

22. Sargasagrul io vele kennők mell yet, gyomrát,
hassát.

23. Kinek torka fañ auagy meg dagatt meg kinny-
ebeti, ha meg kennők velle kiüöl es belöl.

24. Föfaiast es fluxust vele kennők io, az homlokat
es nyakát.

E in

25. Chynz

- meg nyomna : annal hasznosb ha mindönostól meg
 kenők vele az erezködeft es minden tagiait.
2. Az pokol vartis kennő es kötözni vele igen io.
 3. Tuzes hideglelest, auagy á gyoytountkenyhe-
 ted vele, kiualt keppen az gyomrat es mellyet, sőt
 akar mő fele hideg leles ellen igen haznal.
 4. Hideg chyömört meg oruofolhacz vele.
 5. Kit az zegez es bant. auagy zőufaias, meg ken-
 nyed es meg kennyebözök.
 6. Hurut ellen melljét es gyomrát io vele kennő.
 7. Az ki etelet es italat meg nem emezheti es haa-
 ny, annak gyomrát vele kennő haznos.
 8. Az kit Arena bant, ott vele kennő á holfajdal-
 lya, igen chyendeziti á faidalmat.
 9. Colicarul es colica pafsiorul, haznos vele ken-
 nő.
 10. Seiatica betegsegöt vele kenyhecz.
 11. Közuentis io vele kennő.
 12. Hassa faio embert vele kennő haznos.
 13. Az kinek foga faő, há aduas, tizticha meg az
 öduft, az vian kennyen ruhamohara ez kenyet-
 ben, tegye bele, es tarchya raita, kiüolis kenne
 meg az arant az oreziait, haznos :kiualtkeppen ha
 folyól vezöt meg á fogh.
 14. Kit az vörös gutta chyak egy felöl meg vtt, vő-
 ontaban aztis vele kennő haznos.

15. vizi

15. Vizi betegsegöt io vele kennő vőontaban, ki-
 ualtkeppen myg az maiaia es lepe meg nem vez:es
 egyéb rendbeli meg dagadozot betegsegekertis haz-
 nos vele kennő.
16. Az kinek gyomra meg vez, auagy etetes va-
 gyon raita, egyek meg reggel ehera ez kenyetben
 fel latot, igen kinnyebeti á faidalmat, kiüolis vele
 kennő á gyomrat igen io es haznos vőontaban, es
 ezt tizön ötöd napig chélekedgye.
17. Kinek inai ha meg sugoroznak, azokat vele
 kennő, meg epiti.
18. Az kinek valaminemő helyen chontya meg
 zegők, Sömörtis es minden fele merges kelevenye-
 ket es fakadekokat io vele kennő.
19. Az kinek kezeit es labait á görch özze vonnya
 io velle kennő, es kinek keze auagy laba ki menyöl,
 aztis io velle kennő.
20. Az az zonyallatoknak Nadra betegsegeknek
 kenyelere haznos.
21. Kinek raztya vagyon io vele kennő.
22. Sargasagrul io vele kennő melljét, gyomrát,
 hassát.
23. Kinek torka faő auagy meg dagatt, meg kinny-
 ebeti, ha meg kenők velle kiüöl es belöl.
24. Főfaiast es fluxust vele kenő io, az homlokat
 es nyakát.

E őő

24. Chynz

25. Chyuz dagadaft, auagy zent Antal tőzét, vörös közvennekis híjuiak, haznos vele kennij.
26. Kit a Varaslo baiosok meg bantnak, aztis io vele kennij vñontaban.
27. Kinek hagy maz betegsege vagyon, mindő nőstől vele meg kennij igen io.
28. Az ki valaminemő helyen magat meg egeti igen io vele kennij.
29. Tárlot vele kennij es kötőznij, haznos, meg erleli.
30. Franczut vele kennij es kötőznij. haznal.
31. Tuos labat vele kennij terdetől fogua alá, minden kötőzefon, az vtan ruha mohara kennij, es vele kötőznij a merget ki szia, es az zör feregnék elene vagyon, mellyet vizes tetőnekis hinnak, ne mellynek egy előzör megis fakadoz auagy meg vöröstől a kenyés vtan. de az nem gonoz iel.
32. Minden fele merges sebeknek kötőzefere es kenyefere, merges harapásoknak es chipetőknek chyendezitefere haznalatos. Touaba valaminemő fájedalmak embörökön törtinnek, belsők es kilsők azok katis ISTEN vtan haznalatos vele kennij.

En ez Kenyetnek draga es haznalatos voltat mind elő nem zamlalhatom, hizem a kik nyaualyaiookban es betegsegekben meg proballyak meg erzik akkor haznalattyat, a kiknek Isten oruoffag al-

tal

tal akaria hogy legyen kennyebsegek es epölettyek, ha illyen modon meg chynallyak egezzen, a mint it meg vagyon irua.

AZ elvegezöt es vtolso Ora ellen nem zolok. ISTEN az fő oruos, az ő segetsegeből haznal az oruoffag, ved hozzad azért Isten bizodalmasul es elly vele. Iollehet hogy en az okoffagot vele egyöt nem adhatom a meg chynalafra, hanem kerie es köuesse azt az mennyei Vrtul az ki en nekemis engedte. Ez mellet oruoffag italok kalis igen zikseg elnij a beteg embernek nyaualyaiaban, mert az ki az oruoffag italt hozza nem akaria venonij, io modon oruosolnij sem tudgyak az olyan betegöt.

SVMMA ZERINT chyak azoknak haznal az oruoffag. kiknek Isten ez vilagij elettyeket meg touab akaria halasztanij, es meg algya az oruoffagnak ereiet az ő nyaualyaiookban. Ez kenyetnek ereie embereknek minden testet es tagait által hatya, de az ő ereie ninchen embernek artalmara, hanem epöletire vagyon es haznalattyara, sőt még a kichin gyermekétis zabadon kenyhetik vele, annak sinch artalmara, hanem haznalattyara.

AZ

AZ SERAPIVMKE

NYETNEK ISTEN SEGET SEGE BÖL

chíjalasa, es minemő dolgokbul allyon es
timporaltassek: ilyen modon kö-
uetközik.

AZ fiuek es gyökerek á kik hozzá zikősök.

1. Eöregbik hezak gyöker leuele viragostul, kinek
Deiakul neue Aristolochia rotunda fel funt.
2. Apro hezak gyöker leuele viragostul, Aristo-
lochia longa. fel funt
3. Eöreg gauéz gyöker leuele viragostul fel funt
4. Apro gauéz gyöker leuele viragostul. fel funt
5. Nagy lapu, hezag gyökerő, zent György haua-
ban viragzik, annakis á gyökere zedessek es le-
uele viragostul. fel funt
6. Masik fele nagy lapu, annak nem hezag á gy-
ökere, annakis az gyökere. fel funt
7. Kis lapu gyökere, leuele, viragostul fel funt
8. Sarga kökörchén viraga fel funt
9. Földi tök á ki az kertreis föl megyen, vörös az
gyömölche, annak á gyökere, leuele virago-
stul fel funt
10. Masik fele földi tök, az is fel foly á kentre, fe-
kete

kete á gyömölché. Brionia, gyökere stól leuele uis
ragya fel funt

11. Ezer io fiuenek gyökere, leuele viragostul,
maior Centaurea fel funt

12. Feier tüskenek chak az gyökere, Centum
Capita vel Bedeguar fel funt

13. Pyrito auagy himer á ki az vezzőket által
öuedzy, vgy foly reiaiok: Smilax neue Vörös
gyökerő fel funt

14. Szeek fiu viragia, Camomilla fel funt

15. Papa fiu leuele Carduus benedictus fel funt

16. Momortica. gyömölchyöstól s leuelestól f. fu:

17. Natragulya gyökere, Mandragora, ha mind
az ket fele natragulia benne lezenis annal iob f. fu:

18. Kek lilium gyökere fel funt

19. Fekete bozzanak gyökere, leuele, viragostul f. f:

20. Kapotnak gyökere fel funt

21. Arua chyalan, Vrtica Crispa fel funt

22. Alba benedicta leuele viragostul fel funt

23. Nadra fiue, Nepeta, viragostul fel funt

24. Chyombor auag közüeny menta, pulegium
leuele viragostul fel funt

25. Rozmalin fel funt

26. Fenyő mag törue, grana iuniperi fel funt

27. Tormentilla gyökere leuelestól fel funt

28. Meteng auagy folyo fiu leuele viragostul f. fu:

F Az

- Az fel funtos auagy tizen hat hat latos fiu es
gyöker, huzon nyolcz, fele
- 29 Njir fanak leuele, Betula fel funt
30 Haas fa viragya, Tilix flores fel funt
31 Iegönye fa bimboia lat. 8
32 Aprobik ezer io fiu gyökere, leuele virago-
stul lat. 8
33 Eöregbek kigyó hagyma gyökere lat. 8
34 Szapora fiu leuele viragostul lat. 8
35 Farkas auagy Medue talp neuð fiunek
gyökere leuelestöl lat. 8
36 Eöreg Satyrium gyökere viragostul lat. 8
37 Apro Satyrium gyökere viragostul lat. 8
38 Leuesticum gyökere lat. 8
39 Tapsus barbatus gyökere lat. 8
40 Bab leuelö fiunek gyökere leuelestöl lat. 8
41 Machyka fark neuð fiu lat. 8
42 Föld fisti, fumus terræ. viragostul lat. 8
43 Chelidonia gyökere, leuele viragostul lat. 8
44 Zent györgy Viragia, lilium conuallium la. 8
45 Ronto fiu, Consolida regia, leuele virago-
stul lat. 8
46 Kakas tarang, Cardiaca, ziu fiu viragostul la. 8
47 Földi bozza gyökere lat. 8
48 Syderitis, tiztes fiu leuele viragostul lat. 8
49 Eökör nyelu gyökere, Buglosa lat. 8

50 Ará.

50. Arany gyöker, auagy Vad liliom lat. 8
51. Reð fiu, auagy Sarga gyopar lat. 8
52. Vad kender leuele viragostul, Cannabys
agrestis lat. 8
53. Pip ki gabona közöt teröm, papauer fyl-
uestre lat. 8
54. Dizno kenyér gyökere Arthamita, panis
porcinus lat. 8
55. Aranyas papratz, Filix aurea lat. 8
56. Eöreg Sanicor gyökere lat. 8
57. Fekete betonica, Bak fiu, leuele viragostul l. 8
58. Feier betonica gyökere viragostul lat. 8
59. Eöreg borostyannak leuele, hedera lat. 8
60. Apro borostiannak leuele lat. 8
61. Chengö fiu leuele viragostul, hyp-
pericum lat. 8
62. Eger fark, Millefolium leuele viragostul lat. 8
63. Temondad fiu leuele viragostul lat. 8
64. Zent benedek fiue, semper viuum, sedum l. 8
65. Eb Capor Viragia lat. 8
66. Vtj fiu gyökere leuelestöl plantago lat. 8
67. Scordium leuele viragostul lat. 8
68. Chamedrys leuele viragostul lat. 8
69. Feier liliom gyökere lat. 8
70. Euphrasia leuele viragostul lat. 8
71. Szep zölö, kit eb zölönkis hñunak le: vir. la. 8

F ij

72. Czj

72.	Cyprus leuele viragostul.	lat 8
73.	Apium gyökere es leuele.	lat 8
74.	Sallya leuele viragostul.	lat 8
75.	Fekete ökör fark'gyökere viragostul	lat 8
76.	Eöregbik ökör fark gyökere viragostul	lat 8
77.	Apro boitorian, Agrimonia leuele virago- stul.	lat 8
78.	Feier pözercze, marrubium album	lat 8
79.	Fekete pözercze, nigrum marrubium.	lat 8
80.	Sarkantyu virag leuele viragostul	lat 8
81.	Tijk hur.	lat 8
82.	Maiorana leuele viragostul,	lat 8
83.	Varadich, Tanacetum, leuele viragostul	lat 8
84.	Fordult fiu leuele viragostul.	lat 8
85.	Chyaba ire gyökere,	lat 8
89.	Fekete iröm leuele viragostul	lat 8
87.	Barany iröm leuele viragostul.	lat 8
88.	Spichinard.	lat 8
89.	Feier iröm leuele viragostul.	lat 8
90.	Ifop leuele viragostul.	lat 8
91.	Komlo	lat. 8
92.	Attraczel gyökere Cinoglossa	lat. 8
93.	Belend fiu leuele viragostul, Iusqueanus	la. 8
94.	Eörruen gyöker, Enula campana	lat. 8
95.	Saas gyökere, farga viragu, Beka lilium	lat. 8
96.	Fechke fiu, hirundinaria, gyökere virago- stul	lat. 8

		19
		lat. 8
97.	SERAPIVM gyökere	lat. 8
98.	Eöregbik kigyó nyelu a ki vizben teröm, le- uele gyökere stöl	lat. 8
99.	Approbik kigyó nyelu leuele	lat. 8
100.	Szaruas nyelu neuð fiu leuele	lat. 8
101.	Zent Lazlo kirali fiuenek gyökere. Gen- tiana	lat. 8
102.	Angelica gyökere az nagyobbike	lat. 8
103.	Gratia Dei neuð fiu leuele viragostul	la: 8
104.	Eöreg basilicum gyökere	lat. 8
105.	Appro basilicum leuele viragostul	lat. 8
106.	Eöregbik chyalan leuele viragostul	lat. 8
107.	Feier malua gyökere	lat. 8
108.	Apro malua gyökere	lat. 8
109.	Cicoria gyökere	lat. 8
110.	Pimponia gyökere, leuele viragostul	lat. 8
111.	Mezeñ viola viragia	lat. 8
112.	Vörös viragu Centauria leuele viragostul	la: 8
113.	Porozogo pasjt	lat. 8
114.	Vizi tök gyökere	lat. 8
115.	Fodor menta leuel viragostul	lat. 8
116.	Fekete menta leuele viragostul	lat. 8
117.	Kakuk fiu leuele viragostul	lat. 8
118.	Kigyó tarang leuele viragostul	lat. 8
119.	Sooká gyökere, leuele viragostul	lat. 8
		120 méh

119. Mch siu leuele viragostul lat. 8
 121. Fekete gyopar leuele viragostul lat. 8
 122. Farkas alma gyökere, leuele viragostul lat. 8
 123. Alkakendi, ki pap monyanak mondatik leuele viragostul lat. 8
 Az nyolcz latos siuek es gyökerek öt heian zaz felek

Ha böjt más auagy zent György hauaban el közdöd az gyökereknek es siueknek zedese, el vegezheted mind zent hoban: De az siueket es gyökereket vizben meg ne mossad, hanem csak ruhaual töröld el az Sariat rulok, mert a viz elvezni az ereiket. Es a mellik gyökernek a belső reze faas, azt el vefd. Az siunek a gyenge zaratis bele törhétöd de az faassat el vefd. Ha chak egy fele giökeret föl affodis, auag siuet föl zakasztaz mikor ereiben vagyon csak anakis nagy hazna vagyon, Meniuel inkább mikor enni sokasag egyöt vagyon merték zecrint, nagyob hazna es ereie vagyon?

Im elődben adom megis es meg tanitlak reia mi keppen kely meg chinalnod az Serapium kenyetöt: Ket keppennis chinalhatod meg.

Eggyk keppen imigyi: Hogy mikor a siuek viragozni kezdnek, mind gyökereitől. leueleitől, viragostul zedgyed es vgy törd özue a haiakkal

kal, az fél funtos siueknek es gyökereknek fele reze a gyökere legyen, azaz, nyolcz lattya: Nyolcz latos siueknekis fele reze gyökere legyen, azaz, negy latt.

Masik keppen ismeg ilyen modon chinalhatod meg: Hogy mikor a siuek gyöngön viragozni kezdnek, es a felső rezekben vagyon az ereiek. akkor zedd csak az felső rezet es: törd özue az haiakkal. Az vtan ismeg akkor az gyökereket, mikor vizha megyen ereiek auagy miig kinen iö. De mégis mikor akkor zeded az siueket, mikor ereikben vannak az vtan a gyökereket, es vgy chinalod meg sokkal iob lezon. Hogy kedig az siueknek merteket ilyen modon rendöltem, ez az oka: Hogy ISTEN által meg ismertem, mind kediglen gyakorta valo zorgalmatos munkammal az siuek allapattatis ezemben vettem, kik meleg termizetiek es zaratok, kik kedig hideg es nedues termizetiek es kik erősbek auagy gyengebbek, kik menni gradichban legyenek: es ahoz kepest kellyet meretekre rendölnöm mi keppen özue temperaltatanaak, es ISTEN által sok rendbeli betegsegek ellen az emberek epöletire haznalnanak. Ha kedig mind ezeknek a meg zamlalt siueknek es gyöke

ökereknek, hajaknak es olajoknak. mindönöstől es
 gezen zeret nem tehetedis, ha chyak felenek az
 uagy harmad reznek tezedis zeret es vgy chj
 nalod, alkolmatos lezön. De ha mindönöstől ze
 rét tezed, draga es haznos oruosság lezön. em
 bereknek epöletire, chyak hogy meg lasd Isteni
 felelemmel zed á fiueket. Az innep nap, nem
 fiu zedesre valo, hanem ISTEN igeie tanusaga
 ra. Es az melljk fiu melly holnapa virago
 zik es iob ereiben vagyon, abban zedessék io
 Planeta alatt, es vgy temperaltassék egyöue, á
 mint ez vtan meg tanjtlak reia.

Ez meg zamlalt fiueket es gyökereket elegjch
 es törd özze imez köuetközendö hájjakkal.

1. Eb borz, auagy dizno borz háj	ket funt
2. Nyul hai	ket funt
3. Erdei Machka hai	funt 2.
4. Erdei dizno hai	funt 1. lat 2.
5. Zarruas faggyu	funt 1.
6. Golya hái	funt 1.
7. Irge hái	funt 1.
8. Sillö halnak hájja	fel funt
9. Farkas hái	fel funt
10. Roka hái	fel funt
11. kappan hái	fel funt
12. Fjrr hái	fel funt
	13. Tö

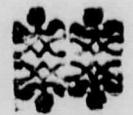
13. Töuiskes borz háj	lat. 8
14. Hodnak háia	lat. 8
15. Vidra hái	lat. 8
16. Chyuka hal hái	lat. 8

De előzőr mindenik fele hajat megoluazd es
 meg ziried. Az vtan mecried meg mindeniket, tölch
 özze egyedenben mindnyaiokat, hogy legyenek
 kezön nalad: ezek e hajak teznek mindönöstől
 fogua, tizön negy funtot es kilencz latot. Mindö
 nöstől tezön summa zerint á mñ ehez ziksegös es
 hozza valo zaz hetuen kettöt.

Ezekből az hajakbul mery á fel funtos sivhöz es
 gyökerhez, mikor törnj akarod az hajakkal özze,
 hat lat hajat: az nyocz latos fiu höz es gyökerhez
 mery három lat hajat, es törd özze á fiueket es gyö
 kereket az hajakkal az vtan ragd egy öreg fazek
 ban á hajakkal özze törd fiueket es gyökereket vi
 ragostul. Es gyuriad minden napon, mind ada
 dig mig nem mind eggyöt leznek ezek, ez meg
 neuezet es zamlalt fiuek es gyökerek á hájjakkal. Az
 vtan mikoron el vegezted, es mind özze zeded,
 mert ennj fiueket nem találhacsz egyholnapa aua
 gy kettöben, hanem egy más vtan mikor az ö ide
 iek vagyon. Mikoron azért mind eggyöt leznek
 es ki akarod fachyarnj. ragd egy vas fazekben es
 tölch negy funt tehen ganenj vizet rea. de pinkösd

G huan

hauaban eghessed az tehen ganeñ vizet zep tisztan.
 Az vtan ismeg az töb leue legyen Bñs alma vize
 mindönöstől de á Bñs almát meg kely törnñ es fa-
 chárñ es annak chák á tizta higiat kely rea tölteny
 à menyből gondolod hogy ki facharhatod az sy-
 riát, es chák annijra hevich meg hogy á kezéd el-
 tirhesse, paras zennél, de az lángh ne erie, az vtan
 ragd, Sachkohan, vñ vazonybul chñnalt legyen es
 fachard ki keuesenkint medenczeben. Mikoron
 mind ki factyarod az sonkolyarul, az vtan ismeg
 oluazd meg, szurd szita által á tizta kenyetöt, had
 hidegollyön meg az syria, es zed el az fölüt maas
 tizta medenczeben. az az, syriát, mint egy Popi-
 omnak olyan módon, de az vizeben közötte ne
 maragyon: az vtan ezeket ez olaiokat tölch á tiz-
 ta kenyet köziben, de az elöt legyenek kezön na-
 lad az olaiok.

1. Tikmony zék olai		lat 12
2. Barazk mag olai		lat 6
3. Belend mag olai		lat 6
4. Len mag olai		let 5
5. Vad kender mag olai		lat 5
6. Földi bozza mag olai		lat 5
7. Faj bozza mag olai		lat 5
8. Földi tök á kinek vörös gyömölche vagyon an-
nak az maguanak olai.		lat 5
		9. Ma

9. Masik fele földi tök, kinek gyömölche fekete
 annak is az maguanak olai lat 5
 10. Dinnye mag olai lat 5

Ezek az Viragok.

1. Zek fiu viragia		fel lat
2. Ezerio fiu viragia		fel lat
3. Parragñ Rosa viragia		fel lat
4. Sallya viragia		fel lat
5. Pápa fiue viragia		fel lat
6. Chyengö fiu viragia		fel lat
7. Alba benediçta viragia		fel lat
8. Belend fiu viragia		fel lat
9. Zent Ianos fiue viragia		fel lat
10. Leuendula viragia		fel lat
11. Spichinard viragia		fel lat
12. Feier liliomnak sarga székia		fel lat
13. Centaurea vörös viragia		fel lat
14. Maiorana mikor viragzik		fel lat
15. Szék fiu viragia, Camomilla		fel lat
16. Chyombor viragia, Pulegium		fel lat
17. Io fele Safrany		fel lat
18. Rosmarin		fel lat
19. Momortica gyömölche		fel lat
20. Fenyő mag töruc.		fel lat

G h

Ez

Ez viragokat á momortecaua, fenyő maggal
es Saffranyal egyetemben, hand ezekben az tiz
fele olaiok köziben es tarch vero fenyeen harmad
napig, az vtan tedd el hogy allyon kezön nalad,
es szird el az olaiat rula. had higadgyonmeg az
tizta olaiá es tölch az tizta Kenyet köziben. Az
vtan ragd medenczeben az Kenetet, vagy olly vas
fazekben kibe mindönöstől beleferiön, de onozot
legyen á fazék. Es az vtan töried fabul chñ
nalt bottal egy nap estig, es ragd az vtan olly es
denben, ki onbul chynalt legyen, mert, az fa edé-
nen által megyen az ereie, es az rezedeny meg ve-
tj. De az belend magua á ki az vízben ala szaal
az io, é tób magok eis. földiböz zaie, fañ bozzaie,
vöröshéio földi tők magia, masik fékete héio földitők
magia. Az dinnye magot, mikor meg töröd meg
szñtallyad, de az tób magokat nem kely meg zital-
nñ. Es akkor kely zednñ az magokat mikor
iol meg érnek, az vtan, mosd iol meg, szarazd meg
es törd meg, ollyan modon vedd olaiat, mint az
kender magnak auagy dionak, mindeniknek Prés-
ben: az Tikmony szék olaiat ved tiztán hogy
Pñros legyen. Mikor el vegezed az olaiokat
es meg chñnalod, mindnyaiokat tölch iuegben, ha
eggñkbe nem fer, hát masikbais, es hand bele az
viragokat, de az elöt még eztendöuel legyenek ke-
zön nalad az olaiok. Az

AZ BETEGSÉG

EKNEK TERMEZETIR ÖRL

valo tanusag.

Z az Kenyet á ky ISTEN vtan
embereknek epöletire vagyon, es
reknek es inaknak meg lagñtasara,
mint zinten mikor á föld igen meg
szárad, es á fiuek meg hiruadnak
benne: De mikor mertekletös keppen valo eső eri-
szepen meg vñulnak. Hasonlatos keppen ez ke-
nyet vtan, meg indulnak es meg vñulnak minden
erek es inak.

De minden fele betegnek, etelehez es italhoz
mertekletes keppen kely magat rendelñ es tartal-
nñ. Mert valaminemö etellei es itallal el az em-
ber, az véris hasonlatos lezen hozza, ha az etel ol-
lyan á kiben merges neduesseg ninchen. az véris
zep lezön es az testnek kennyebsegere valo. De ha
olly etel lezön á kiben merges neduesseg lezön, az
testetis meg haboritya es meg mergesity, es igy ke-
söbre epul meg az emberi test. mert meg az eghe-
seges embernek is törtentñ chymörlese es betegse-
ge olly fele etel miat. Azonkeppen az kin á be-
F iñ teg

2
tegség vagy inkább őregbiti az betegséget, ha
valamij merősitő etelt eszik. Az ki a betegnek
az ő akarattya es kívánása zerint ad neki minden
fele etelt es italt. zinten vgy, chelekőzik, mint az ki
kést a d az gyermeknek kezében, mely miat se
relme történhetik. Sok rendbeli dolgot kíván
az test, de nem lezön mindönik haznalattya, ha
nem nemellyk inkább artalmara lezön. Mert az
gyamor minden tagoknak annyok, azokayert hog
minden etel es ital abban zarmazik es természeti
hasonlatos az forro vízhoz melyre mikor hideg
vizet töltik meg ál az forrastul. Ezenkeppen
meeg az egessegbeli emberis mikor gyakorta ezik
meg nem hadgya emeztetni es meg forrany a
gyomraban az első etelt es italt, hanem többet tölt
reia, melyből sok betegsegek követkőznek es az e
rekis meg fualkodnak es mergesednek az tobzo
dastul.

Es az oruosság igaz hitből elő embert kíván,
a mint enis igaz hitből chyelekőd tem vele. Ez tu
domannak kezdeti es aiandeka nem magamtul va
gyon hanem Istentől es csak ez köze vagyok az
ISTENnek ez munkaban, ki sok fele teremtet ala
ltokban hagyot es engedet oruosságot, hogy ez
köz által testben meg epőlyenek az emberek.

Szerzesim közöt nem volt nagyobb gondom

es

24
es munkalkodasom mint ez oruossággal: mert elő
zör meg kellyet ismernem az oruosságoknak es
fiueknek természeteket. Es az embereknek nia
ualiaiookban az olyan oruosság zörzes io, ki az
betegsegeknek es oruosságoknak természeteket
tudgya es ő maga megis chijnallya az oruosságot,
es bizonyos haznalattyat tudgya az betegsege
ken.

Dicheretős es igaz oruosság az olyan, azért ne
zannjad vele valo faratsagodat es munkadat. Mert
kinnyeb neked meg chijnalnod, de ennekem ne
hez volt meg zerzenem es fundalnom azt a mi
az elői soha nem volt chijnalua. Azert neked ki
nyeb meg chijnalnod a meg zerzöt dolgot. Az
ki nem ismeri az fiueket es az tob az oruossaghoz
valo dolgokat, tanullya attul, az ki ismeri es tud
gya. De ez kennyettel nem csak egyzer auagy
ketzer kely kenny, hanem egynijhanzer. Ha ke
dig a faidalmat meg mozditya benne, azt gonoz
ra ne vellyed, mert vagyon olly betegseg kit egy
előzör meg mozdit, kiualtkeppen a ki regi beteg
seg.

Az ki az oruoslas tiztit akaria viselni, annak
ISTEN felőnek kely lenny es mindenkor iozan e
letőnek es titkosnak.

Az labon valo sebnek három oka vagyon a
ki

2
ki meg nem epul. Eggik oka, a kinek zörferög
vagyon a labában, auagy vizes tető es az heuseg,
mig azt ki nem veztik belőle, addig meg nem epöl.
Masik oka ismeg, a kinek az chyontya meg vez
es a meddig azt meg nem tisztityak es ki nem veze
tik belőle, addig az sem epöl meg. Harmadik
oka az gyomorbul es a nedues természetből vagy
on, az ilyen gyógyulhatatlan, sőt ha meg gyógyu
lis, ki fakad es nem lezön allando: szinten ehez
hasonlatossak az belső betegségek, mert vannak
ollyak kik oruossaggal sokan ISTEN vtan meg
epölnenek es eleit vehetnék io reia valogonduis
lessel sok rendbeli betegsegeknek. Mert valami
ereie az embernek meg fogyatkozik es el megyen
betegsegeben, ismeg azt etellel es itallal Istennek
segetsegeből helyere allapethattya. Devalami
ereie buuaban es banattyaban meg fogyatkozik es
el megyen az soha vízha nem mehet. Ismeg ol
ljs vagyon hogy akitigen el hadnak vezni, meg
nem epöl. Mert ha az betegség az természetet
folyól haladgya, az vtan az oruossagnak ereie nem
ollyan haznos

Az gyomorbul valo gyógyulhatatlan seb a
mint mondam iedzi es peldazza ez vilagbul valo
ki mulast, hogy az ketteynek talalnak oruossagot,
de az harmadiknak nem talaltatik. Mert az oruos
chak

chak annibul zolgalhat az betegeknek a menij
ből az ISTEN ő neki meg engedte az tudomana
valo ertelmet: Isten az epítő, az ember chak eszköz
mind az oruossaggal őzue. Sőt mikor Christus
vrunk ez földön iartis embersege zerint, akkor sem
minden beteg epölt es gyógyult meg, hanem chak
a kik ő benne hittének, nem az varaslo baiosoka
nak: Mastis chak azok epölnek meg mind leleka
ben es testben, a kik ő neki könyörögnek es ő ben
ne bíznak, es hogy az oruossagnak ereket meg ala
gya az ő nyaualyaiokon, mert mastis azon Isten
vagyon a ki akkor epítőt. Ezenkeppen az Isten
nek igeieis chak azoknak haznal. a kik böchyullik
es vezik Isteni zeretettel es igaz hittel meg tartyak.

Azert nem az oruos Doctor annak oka a ki meg
nem epöl, hanem nemelly ember ő maga oka, mert
a mit fogad Istennek nyaualyaiaban es az ő oruo
sának, be nem akaria tellyesiteni az ő meg mon
dotta bezedét. Az Isten kediglen affele ember
nek az ő alnok zhuenek gondolattyat által lattya:
sőt ha meg kennyebőlis egy előzőr, megproballya
ha igyeközik arra hogy eletit meg iobbichá. De
az vtan nagyob ostorat bochattya reia ha nem akar
meg terni es meg bintet affele halaadatlan embert,
ki nem alhatatos az ő fogadasaban, es nem akar ara

2
ra igyeközni sem erőlködni hogy életit meg iob
bitana.

Vegyed hiu köröztyen ember az ISTEN aian
dekát es zolgaly az atyafiú zeretnek vele, mert
minden io dolognak a vege atyafiú zeretetre néz:
kiből dichertessek az teremtő Isten az ő zent fiának
az CHRISTUS Iesusnak általa.

KÖRÖZTYENI

INTES AZ VTAN KÖVETKÖZIK

Pestisről való ital.

Vgyan azon Francouith Gergely Doctor által.

Z fiueknek ereiekből es haznabul
az VR ISTEN által ki talaltatot: de
igaz hitből zarmazot imadsaggal,
könyörgessel es zenuedéssel vegyek
előzőr eleit, mint Ezechias kiraly, az
vtan ellyenek az oruossaggal, illyen modon haz
nos.

Mert a köröztyen ember az könyörgessel touab
kerheti ez vilagij életit es meg maradát az Isten
teől, miképpen hogy Ezechias kiralyis könyörgöt
az Istennek es az ISTEN meg halgatta könyörge
set,

set, es touab halasztotta az ő életit ez vilagon ti
zón őt eztendővel, mostis azon Isten vagyon a ki
meg halgattya az ő hyuernek könyörgéseket. most
sem kisebb az ISTENNEK hatalma a mint regőn
ten volt a mi Atyaink ideiben. Ez vallasa az
köröztyen embernek mindenkor. Mikeppen hog
hatalma vagyon az Istennek az gonoz embernek
életit meg röviditeni, es meg bintetni az enge
detlen es halaadatlan fiakat harmad es negyed izigh
a mint az Tiz Parancholatban meg vagyon. Is meg
vgyan azon hatalma vagyon arrais, hogy az hiu
köröztyen embernek életit meg hozzabichattya
a könyörges által, ha még a halál tömlöczenek ara
nyekaban volnais es meg algya minden iauajual.

De a kerest vgy Kelly Kerni köröztyen embernek
az Istenetől, hogy ha iduössfegere vagyon es az I
stennek neue dicheretire még touab valo életinek
meg maradasa ez vilagon. Iollehet senki az halala
nak ellene nem alhat. Mert az Vr Isten az ő mara
kaban tartya embereknék életit es csak az maga ta
nachabul vagyon, de kilömb kilömb okokert vét
betegseget reiaiok: kiket hogy ostorozzon, ne
mellyeket is meg hogy az ő felelmere tanichen,
mert mikor az test erőden es zomoru, akkor is meg
az lelek erős es örüendő az Istenhez: Sokakra
azertis vét betegseget hogy hodog oraiokat elő
Hij hozza

hozza es é vilagñ zarandokfagokban valo ellyetőknek veget vessön, auagy hogy az gonozoknak kegyetlensegöket es hamis elettyöket meg határozza es örök bintetesre vesse.

Miuel hogy azert ebbeli titok tanachát az io Istennek ember meg nem tudhattya, es az oruofagot Isten parancholta es zörzette az embereknek zantalan haznalattyokra, azert nem illik embernek az Vr Istenteöl engedet iauait es á gyogulafra valo oruofagot meg vtalnñ es vak merő keppen hatra vetnñ. En nem azon munkalkodtam az oruoflasban, hogy az io ISTEN tanachaban es vegeseben tartoztatast tegyek, mert az ellen senkñ nem alhat, hanem inkább hogy az ő io kegyelmese segenek zolgallyak az embereknek haznalattyokra. Ha meg nem gyogyul ezen közben valaky, á mint hogy nem egynap zilettonk, sem mind egy nap mulnak ki ez vilagbul: engemet senki ne ragalmazzon, sekarhoztasson azzal, mert minden rendbeeli tudomanyok rez zerint valok, semmi olly tekeletösszeg é vilagban ninchñen á ki egy irant mindeeknek io lehessön. Azert haznal az oruofag chak azoknak á kiknek az fő oruos az Vr Isten engedi: kiknek kedig nem engedya azzal sem az en neuem es tudomanyom el nem vész, sem az VR ISTEN io akarattya meg nem zönik az emberek

tól.

tól. En az en oruoflagimnak haznalattyokat nagy fok embereken es en magamomnis meg ímertem, á pestisről, zegezefről, hideg chyömöréről es hideg lelesről: es á melly gyermekeket az nehesség löli, háhörtelen meg adgyak innya, meg nem öröközök raita. Ha kedig az ember minden napon elny akar vele mikor á dögletös idő vagyon, igen hazanos, vgy mint hatmad rezent egy ezist kabanban á mennñ ferne, annñt igyek meg reguel es estue benne, tauoztattya az dögleletössegöt es minden fele merget. Mert az emberi test es természet ahoz tartya magát mindenkor, á mint az eghnek forgasla es természeti vagyon: mert á gonoz neduessgeből lezön fok fele betegség. Az mikeppen hogy zokta az ember hazát meg füstölñ valamy zepzagu illattal es el tauoztattya á gonoz illatot: azon keppen ez oruoflag vtan az gonoz illat es neduessseg el tauozik. Nehezkes az zonyallatois zabadon elhetnek vele es meg thattyak vala mikor akariak. Mert mind az egez testnek haznalattyara vagyon. Az mikor ember á Pestist raita meg erzi, auagy meg fazlallya, mindiáraft igya meg, ne varion kilencz orát raita, mert ha az me reg az ziuere meg yön es egyeb tagaht el iarya, az vtan nem olyan haznos, mert minden fele betegsegnek á mereg artalmas, mind belső nyaualyak

H iñ nak,

nak, a meddig annak elejt nem vezik. hazontalan az oruossagnak ereie. Hasonlatos peldai ez: Mint zinten a kinek haza meg gyulad, es ha mindia-
rast otany kezdi meg othattya, de ha hortelen meg nem otya, még más hazis meg égh tole. Ertel-
me: Azonkeppen az oruossaggal a mereknek eleit
vehetik Isten vtan es el othattyak: De ha igen el
mergesedik es meg gyökerezik a betegség benne,
nehezen vehetik az vtan elejt, mert még az se-
bñs mig az heuseg es a merég benne vagyon ad-
dig meg nem epölha oztan meg othattyak a
merget, az vtan haznal az oruossagis.

Masodik pelda is meg az embereknek betegsego-
kröl: Meeg mikor kilső tagajñ sebők törtennek is, ha
be nem kötözik es a verét meg nem allattyak es ha
mind ki hadgyak folñ, abbulis sokaknak halala tör-
tenik, iollehet hog az emberek azt zoktak mondany,
hog az Istennek akarattya nekölsemmi nyaualya nem
törtenehetik raitok, enis azt mondom hog vgy vgya-
on, mert mindent az Isten o maga bochat io akarat-
tyabul az hiuekre: a mikeppen Tobiasrais bochatot
volt ostort io akaratyabul proba keppen, az olyan
ostort senkñ ne tulaidonich a gonoz törtinetnek len-
ñ, hanem az Isten akarattyanak. de nemellyek
ismeg az o magok gonoz keresetñ a kik talala-
lia a vezödelmet vak merö zofogadatlanfagok-
bul,

bul, auagy az ördögnek ingerlelebdől, mint Saul kir-
aly es Pharao o magok kerestek magoknak az
gonoz vezödelmet az o hitetlen zo fogadatlanfa-
gokkal: es az ilyen a gonoz törtinet, ez illyennek
nem Isten az oka, hanem az o magok gonossa ga,
es a iora valo gonduisseletlensegek miat lezön, iolla-
lehet az gonoz chéleködetts Istennek tudtara vgya-
on de nem o akarattya, mert az ISTEN a ionak
io akarioia nem a gonoznak akarioia, hanem ina-
kab tiltoia.

Ne mellyek azért aztis mongyak hogy az eme-
berek nem vetköznenek ha Isten nem akarna. En
arra azt mondom hogy ISTEN a gonoságnak
nem akarioia, hanem tiltya a gonozt es a iot pa-
ranchollya, es proba keppen bochat ostort az eme-
berre. a mint zent Iobra, ez okaert, hogy meg isa-
merie az ember o maga gyarlo voltat, hogy maga-
tul erötlen es inkább haylandob a gonozra terme-
zet zerint. Es ha istennek zolgale inkább auagy
az o maga testñ kiuanfagynak es az ördög akarat-
tyanak, ez az oka. Hanem igaz hitből zarma-
zot imadsaggal, könyörgessel es zenuedessel vehe-
tik eleit a köröztyen emberek, azzal tauozik el mina-
den gonoz tölök. Az mikeppen Adannak es E-
uanak parancholatot hagyot vala Isten hogy a meg
tiltot fanak gyömölchében ne ennenek, mert halala-
nak

nak halálával halának meg. Az kediglen á be-
zed beis tellyesödöt volna, hogy tudny illik ha-
lának halálával holtanak volna meg á meg tiltot
fanak gyomölkhyéből való etelert: De miuel
hogy az hatalmas es mindenható ISTEN köny-
őrole az emberi nemzetön, es nem nézé á hint, sem
az emberi gyarlosagnak erőtlenséget, hanem az ő
irgalmassagát es istenij meltosagát shatalmat, azo-
kon kik őtet felik, tisztölik es hozza ternek. Ma-
gara veue, az embereknek bineit es keresztfan meg

valta az ő zent fiának az
CHRISTUS IESVSnak
vere hullásával. Ezen-
keppen az io Isten min-
den hiueynek paranco-
latot es törüent adot es
leikben, á kiből őtet az
vtannis meg ismeriek,
hog nem magoktul van-
nak es terömtettének az
emberek, hanem Isten
vagyon á ki terömtötte
őket es mindeneket.

Fgy követközik az oruosság ital.

Ezeo

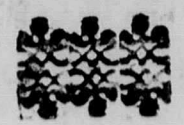
Feket ez siueket akkoron zedgyed
mikor ereiekben va nak es á mikor
viragozni kezdnek, ha mellyket le-
ueléstől es viragostul akarod, zed-
ni, mert akkor vagon az ereik:
aztis meg lassad hogy io Planeta alat zedgyed es
legyenek kezön nalad, de ha
egyeb nem lehet benne zed
akkor, mikor zikseged vagy-
onrea valamikor meg talalod
á melly siunek gyökere zik-
seg ez oruossághoz, böyt
más hoban auagy mind zent
hauaban assad á gyökereket
es vgy timperallyad az töb-
zerzamokkal őzze, mellyek
ehéz ziksegessek. Hogy ha
kedig mindönöstől fogua az
gyökereket es siueket meg nem
talalhatnád, ha hator chak az felenek auagy har-
mad rezének tezed zeretis, io lezön: De ismeg hoz-
za interzed mertik zerint az bort es az ezetet es
bisalma vizet, ha azért mindönöstől meg zere-
heted es őzue chynathatod az oruosságban, annal
haznosb lezön az embereknek eletire. Azert ezek
á siuek az gyökerekkel egyetemben mindenik legy-

I

en

- en három három lat, a Papa fuctól meg valuan
1. Papa siue leuèle lat 6
 2. Cyprus lat 3
 3. Spikinard lat 3
 4. Lauendula lat 3
 5. Isop lat 3
 6. Kereztes ruta lat 3
 7. Scordium lat 3
 8. Ghamedrys lat 3
 9. Rosmarin lat 3
 10. Sallya lat 3
 11. Meteng, masik neuon, folyo siu, bonch lat 3
 12. Alba benedicta lat 3
 13. Feier iröm lat 3
 14. Chñombor lat 3
 15. Maiorana lat 3
 16. Eörueny gyökere lat 3
 17. Zent lazlo kiraly siu gyökere lat 3
 18. Eöregbik ezer io siu gyökere lat 3
 19. Földi bozza gyökere lat 3
 20. Fekete bozza gyökere lat 3
 21. Angelica gyökere lat 3
 22. Torma gyökere lat 3
 23. Fekete iröm gyökere lat 3
 24. Fekete ökör fark gyökere lat 3
 25. Apium gyökere levelestől lat 3

26 Dio

26. Dio bel lat 3
27. Fighe törue lat 3
28. Himer gyökere, masik neuon piritó, vörös az gyömdölche, es föl foly az fara, auagy töuiskre, gyöngé es törekön a gyökere, smilax deakul. lat 3

EZ meg zamlalt siueket es gyökereket zed özze nyersen, mindenik feleben három három latot törü, az vtan hogy meg töröd ragd egy fazekaban es tölch hét funt bort réa, negy funt eczetet, más fel funt bis alma vizet, de a bor es eczet io legyen, es az vtan keuerd meg, had allyon tizön ötöd napig olyan modon, de az fazek zaiat iol be chynallyad, hogy a z ereie ki ne mennyen, tizön ötöd nap muluan, fachard ki az sonkolyarul tizet ruha által, es tölch egy edenben az higit, az vtan is meg törü negy lat fenyő magot. neg lat chynaba siu gyökere, vesd köziben es keuerd meg. hígadgyonle, ezt ki ne fachard belöle, hanem mind fottaig had allyon az víz fenekén. Mikor akarza benne innya, az higit merich el, es így bizuast meg ihatod a te haznodra, de mertekkel legyen: Eöreg embernek első italban három lat, Masodikban kettő, harmadikban egy, mindennap ilyen modon ellyen vele mikor a Pestis raita vagyon kettőzer napiaban estue es reggel; ha kedig többzer adis

I ij

ez

ez vizből napiaban innya, hasznosb Gyermeknek
első italban, más fél latot, az vtan egyyet, annakis
minden nap ilyen modon, estue es reggel. Ezten-
dős auagy ket eztendős gyermeknek, fél latot an-
nakis olyan modon, Mikor ismeg szaraz fi-
uekből es gyökerekből akarod meg chynalni ezt
az oruoffagot, egy egy lat legyen mindenik fele
gyöker, az Papa siue is egy lat, Kereztes ruta is
egy lat, az több siue is ismeg fél lat legyen min-
denik fele. á kik chez az italhoz valok á mint it-
meg vagyon iruan. Es egy keuisse meg forrald
az vtan ted ki hogy le higadgyon. De ha nyers
siuekből es gyökerekből chynalod meg. annalis iob
lezen ez az oruoffag, ki ennek á betegsegnek ter-
mezetire valo es ninchen embernek artalmara, ha-
nem inkább az betegsegnek es meregnek el tauoz-
tatafara vagyon: ha kedig keseru volna á mikor
meg izza, vegyen ottan valami edős iző allatot za-
íában es el mulattya á keserrőiet. Ninch mit ten-
ni, á ki azt akaria, hogy ez oruoffag haznallyon
neki, hozza kely venny es elni kely vele. Im I-
sten vtan az italokat el rendőitem, mennit Kelly
benne öreg embernek es gyermeknek innya, de mi-
kor meg izza, iol be Kelly magat takarni es két o-
rañg meg kely magat zenuedtetni mind etelől i-
taltol, ha touab lehetis töle az zenuedes, annal
iob:

iob: Mert ha akkor ezik auagy izik reia, meg
ottya nala az oruoffagnak ereiet es haznalattyat:
Ez az oruoffag á szüedről az meerget el tisztitya
es tauoztattya, hasonlatos keppen mint az víz
hogy kilső rutlagokat el mossá. ez meg probalt es
bizonyos oruoffag, ely vele es agy halat Istene-
nek. Mert vannak oly oruoffagok es italok kik
az embernek belső nyaualyaiat es betegsegét chyen-
dezitik es á faidalombul gyogitják. Mint zin-
ten kilső tagon valo sebötis zoktanak gyogitaní
es kötőzní: azonkeppen valamig az Betegis be-
veheti es meg ihattya az oruoffagot, mind addig
zikseg neki adny, mert azt nem minden ember tud-
gya es ismeri, mellyk betegsegben hall meg es mi-
kor. ezert zikseg taplalní az oruoffaggal. Vgy-
an ezen Pestisről valo oruoffag italt, mikor fele
rezeből akarod chynalni, vgy mēried hogy töb-
ne legyen három funtnál az bor, az eczet harmad-
fel funt, az bis alma vize tizen negy latt.

Az mikor ismeg harmad rezeből akarod meg
chynalni, ket funt legyen á bor, az eczetis nyolcz
lat heian ket funt, az bis alma víz fél funt, az vtan
ismeg ozd el három felé az siueket es gyökereket,
á fenyő maggal, diobellel, es á figetis vgy timpe-
rallyad őzue de az bis almat meg kely törni es va-
gy kely ki fachyarní az vizet.

Aprolek oruoffagok.

AZ Carduus benedictusnak kit ma-
sik neuon Papa fiuenek hiunak, vöd
vizet, az vtan ismeg aszald meg va-
gyan ezen Papa fiuet es törd por-
ra, es mery annijt á poriban men-
nijt egy feier penz meg nyomna tölch három chöp
Spikinard olait, fenyő mag olaitis három chöp-
pöt köziben, es vgyan ezen Papa fiuenek vize-
ben habard meg, add meg innya, ha keresztis ru-
ta vizeben adodis meg innya io, de harmad fel lat
legyen az Papa fiue vize, az keresztis rutaéis an-
ny legyen. Hideg chyömörrolis vgyan illyen mo-
don elny vele, io: mert á io oruoffagnak ereie,
hasonlatoskeppen által hattya es el iarya az ema-
bernek minden tagait, mint zintén mikor á föld-
ből chynalt edenben olajt töltnek, auag valaminemö-
égéb rendbeli syros allatot, ezenkeppen (mondom)
által hattya es kiutteti az merget, melyből Pestis
lenne, veritekkal es neduessleggel, mert mikor hoz-
za vezij az io oruoffagot el tauofztattya az dögle-
letösségöt, ha ideien él az io oruoffaggal: mert az
dögös neduesslegből sok fele betegség lezön.

De

De mikor á Pestisről valo italokat meg izza,
vgyan azon Serapium kennyettel mindiarast meg
kennyet ot, hol erzi az Pestist raita es minden ta-
gait, az vtan ismeg á Flastromotis azonnal reá
kösse.

PESTISRÖLES POKOL VARRVL VALO FLA- STROM.

AZ berőknek gyenge gyökere á ki-
nem faas, negy lat, Szapora fiu negy
lat, Kender mag negy lat, Ezeket
törd erőssen özue, negy lat, o hañjal.
az vtan kennyed ruhara, ted á Pe-
stisre es pokol varra minden nap ketzer, ha töb-
zer kötödis reá annal iob, ha feiet faydallya, vgya-
an ezen Flastromot kennyed ruhara, es kössék be
á feietis vele. Ismeg á kender mag olaiual io meg
kenny minden tagait, mikor az heuseg raita va-
gyon.

Masodik Pestisről valo Flastrom.

Ket latt fekete maak, egy latt Fige, egy latt
Kappan haay, törd erőssen özue, kend ruhara es
töd az Pestisre.

Pestis

Pestis ról valo oruosság ital.

Baccalauri két lat, feyer liliomnak farga zee
ki egy latt: ezeket hánd tizenket latt fa olay közis
ben. egy keusse meg törjed az baccalaurit. az v
tan ted verőfenyre, had eriek meg tizőnt napig
es ted el: Mikor az Pestis auagy mirigy vagy
on valakin, egy ezüst kalanba á menny ferne ag
gyanak annjt meg innya az higiaban.

Küröl valo oruosság ital.

AZ pöriet gyökerestől leuelestől assad pinkesd
auagy zent Iuan hauaban. es tiztich meg. de viz
ben meg ne mossad, az vtan meteld meg es törd
iol meg, meg, vegyed vizét, á kit kü bant io innya
benne, gyomor faiasrul es has faias rolis io innya.
ket ezüst kalanba amennj ferne estue es rög vel.

Hurutrul valo oruosság ital.

AZ örüen gyökeret afzald meg: az vtan főzd
meg kenyér hey alatt, de egy lat legyen az örüen
gyökere zarazon, az hor egy funt legyen á kiben
meg főzöd, ezt igyad melegen hurutrul estue es
reggel, etelreis inkab kezörít. Az papa fiuetis
meg főzny illyen modon, io elnj vele.

Az Celidonianak á vizet io innya Sargafaga
rul es szem faiasrulis io szemeben ereztenj

Az Njhr fanak leuelet törd meg nyersen. akar
zarazon, főzd iol meg folyo vizben: Kinek feie
zug

Zug auagy zedölög, kötözd azzal be mindenőtől
az feiet, igen haznos.

Vér hafrul valo oruosság.

Az fekete kakasnak az zuzzan auagy gyom
ran á ki hartya vagyon, azt vond le es afzald meg,
az vtan törd meg porra, ad meg enny ket feier
penz mennjt meg nyomna, estue es reguel tika
monyban.

Is meg az vtan meg kely heueteny az köuet es
ruhaban kely takarny, arra kell rea ilny, hogy az ile
tire föl mennyen az meleg: Az hafara is meg azon
keppen á köldökere tegyek reia melegön, ruha
közöt.

Himlöröl auag kanyarorol valo oruosság.

Afarga apro baraczk magvanak, vögied olayat möl
lyet tengöri baraczknak hianak, es á papa fiuenek
á vizeben agyad innya. egy ezüst kalanba amen
ny ferne, ha kichin gyermeknek adod de á negyed
reze abaraczk mag olaya legyen a víz közöt, ha
öregnek adod hat töb legyen az oruosság ital,
mindön napon három zör negyed napig, es ha
heufeg vagyon rayta, io á foska vizet innya adny.

Is meg himlöröl auagy kanyarorol valo oruo
ság ital. Agiöngy zömöt es kalarist özue kel törny
porra, es meg kel habarni papa fiuenek vizében,
K auag

auagy köröztös; ruta vízbe egy feier pénz a men-
nit meg nyomna annit kel meg innya egy italban
porrul giermőknek, öreg embörnek két feier pénz
a mennit meg nyomna egy nap ketzer estue es
reggel de töb legyen agyongy zöm törue a kalaris
keuefeb, borbays meg adhatod innya auagy kap-
pan leueben vgyan ezön oruossagot, ha fiu vi-
zeknek zöret nem tehetned de megis haznossab
a papa fiu vizebe es köröztös rutacban meg innya
de két ezust kalannal legyen a viz a mellik feleben
megh adod innya.

Pestisrölis vgyan ezön oruossag haznos
meg innya.

Az chyukanak hayaua io gyermeknek a mel-
lyet es gyomrat mellegen kenny mikor hurut, es a
kezeynekis tenyeret, labaynakis két talpat io ken-
ny.

Az feier liliomnak farga zekijt hand fa olay
köziben, io seböt vele kötny es keleuent.

Sooska vizet szem faiafrul bele ereszteny, es
heusegröl io innya.

Ismeg vér háfrul valo oruossag.

Lo soska, masik neuön, vörös koro auagy lo-
rom, annak maguat törd meg, két feier pénz men-
nijt meg nyomna, aggyak meg enny tikmonyban
ehera, es akkor Iremröl bort innya, igen haznos.

Fenea

Feneröl auagy rothadafrul valo oruossag.

Süsmeg kemenyön huz tikmonyat, az vtan
vöd el chäk az feieret, hand tisztamazos fazeka-
ban auagy medenczeben, ismeg nyolcz lat tem-
sot törü lagyan, vesd köziben es gyurd özue a tem-
soul az tikmony feieret, de iol meg melegych az
tikmony feieret, mint az kezed el tirheti, az vtan
fachard ki egy ruha altal az vizet, march ruha mo-
hat bele, es azt töd a fenere, ha kedig lika vagyon
az sebnek, hat föchkendöuel erezd bele, ellyen mo-
don meg allathatod, mñg az izeket el nem iarya
az fene: ha kedig erősben akarod az vizét chynal-
nñ, hat legyen az tem so hat latt, két latt galiczkö.

Pestisröl valo oruossag.

Az papa fiuet meg aszald es törd meg, méry
annijt a poraban, mennijt egy feier pénz meg ny-
omna es tikmonyban adgyak meg enny estue es reg-
gel ehera, mikor az Pestis raita vagyon.

Fumus terræ, masik neuel földi fist, ennek a
vizet io innya raztrul, kiualtkeppen mikor vion-
taban lezen a razt emberen, estue es reggel, két
ezist kalanban menny ferne, annijt igyek meg ben-
ne, borbannis io rula innya.

Az spikinard vizét io szegezefröl innya.

Kofzos förröl valo oruossag.

K ij

Az

Az kőrís fanak vizet vegyed, de földben kelly
afny az fazekat, vgy kely vizet venny es az zal
kely kenny: Ismeg vgyan azon koszos főru io
tikmonny szeek olañalis kenny, de előzőr a haia
el kely venny mindönöstől, es minden nap kez
erős lugban meg kely mosny, az vtan kelly az or
uossaggal kenny.

Pestisról valo oruossag.

Bacca lauri	lat 2
Myrrha	lat 2
Aloës,	lat 2
Zent lazlo király siue gyökere	lat 2
Fenyő mag	lat 2
Papa siue	lat 2
Fekete ökör farknak gyökere	lat 2
Feier Irömnek viragia leuelestől	lat 2
Angelica gyökere	lat 2
Feier liliomnak sarga zeki	fél lat

Ezeket mindenöstől huz lat mezben meg kely egy
keuisse forralni, es a Pestisról io vele elny es meg
enny egy bab szemni estue es reguel, idő köz
bennis Izaiaban hordozny benne.

Ismeg Pestisról valo oruossag.

Az himörnek gyökere, masik neuön pñrito, két
latt a menny volna, tegye egy edenben, arrul igya
nak minden etelre es időközbenis mikor az Pestis
va

35
vagyon: ismeg egy latott köstön egy ruhában ben
ne es köstök az embernek a nyakára hogy minden
kor ott hordozza nala.

Nadrarul valo oruossag.

Auagy a hozam a mely aszonyalaton meg al.

Bacca lauri	lat 1
Nadra siue	lat fél
Papa siue	fel latnak a fele
Chyombor	lat fél
Isop	lat fél
Kanffor	fel latnak a fele
Meteng	lat fél

Aproborostyan a ky az földön terről el, lat 1
Mikor niers fübül chinalod fel lat legyen mindö
nik siunek a fele, ha zaraz fel lat legyen.

Köröztes ruta lat fel. Ezeket feier borban meg kel
főzny kenyér hej alatt, azt kelly innya estue es re
guel, időközbenis io melegen a mint el tirheti.

Vizi betegsegről.

Az dio fan ki taplo teröm meg kely főzni fe
ier borban, fel lat papa siuetis kely köziben vetni,
ismeg fel latt Camedryst, annyra el kely kenyér he
alatt főzni hogy felnyre el főjön, azt kely innya,
mikor vyontaban vagy az betegsegraita. Vgy
an ezön oruossag io etetesrőlis.

Szemfatafrul.

Az aloest törd meg tölch rosa vizet reia es azt tölch
zömében.

K ij

Phthia

Phthifisról auagy szaraz hurutrul valo oruof-
sag ital. Boriu maia egy funt. Sallya nyersön
egy funt. Isop nyersen egy funt. Ezeket mind
az harmat egyöt meg kely apron vagdalny, az v-
tan más fel funt kechke teiet kely reia tölteny es
abban egy egez nap estig kely aztatnñ, az v-
tan masod napon kely lombekban vizét venny es en-
nek az vizet kely innya két ez ist kalanban az men-
nñ ferne estue es reguel idő köz bennis étel v-
tan.

Vgyan azon Phthifisról valo oruofflag ital.

Az öreg kereded repat meg kely vanyñ egy
keuelle belöl, az v-
tan tegyenek czukaronkandiat
bele, egy keues töröt Saffrantis chynaly köziben, az
vtan takariad vizes cziöpiu közze es süssek meg
paras zenben, az v-
tan ismeg fachariad meg ruha
közöt es annak az leuet id melegen kely innya á
mint el tirhety estue es reggel.

Raztrul valo oruofflag.

AZ Retket meteld meg, de fekete retek legyen
az fele, ismeg fele, mas fele retek legyen. tölch bort
rea főzd meg kenyér heialat, adgyak melegen in-
nya, á mint el tirheti estue es reguel.

Fog fajasrul valo oruofflag.

AZ bogach koroban ky ferög vagyon, meg
kely törnñ ennyhaniat es fogara kely tenny.

Ismeg

Ismeg masodik oruofflag fog fajasrul, komlo-
nak az gyökeret meg kely törny es az aduaban
kely tenny.

Harmadik oruofflag fog fajasrul.

AZ Bezterzei Zijlua fan á ki enyo teröm, tea-
gyek, az fognak az aduaban.

Hurutrol valo oruofflag.

Kechke teiet kely meg forralny, egy keues saf-
frantis kely bele vetnñ es vgy kely innya.

Vér hasrul valo haznos oruofflag.

Huzon hét szem kökent á ki nem ferges meg
kely pörkölnñ serpenyöben, negylatt mezben es azt
enny melegen ehéra estue: keczer kely azt meg
enny á kit egyzer meg pörköles mindenből mer-
teketős keppen kely elny, es vizet nem kely in-
nya rea, illyen modon haznos, de akkor kely az
kökent zedny mikor meg erik es el. kely tenny,
hogy elő vehesse mikoron zikseg.

Hideg lelesről valo oruofflag.

Chamedrys fiuet fel latot zarazon, meg kely
fel funt borban főzny es azt kelli innya melegen
mikor az hidegleles rea akar ionny, de az előt iol
meg zenuedteffe magát minden nemö eteltöl es in-
taltol, illyen modon haznos. Ha ismeg mikor
nyersen akarod főzny az fiuet borban. chak ha-
rom lat legyen, Papa fiuetis egy keueset kely kö-
ziben

ziben venny es azt kelly innya estue es reguel me-
legon, ket ezist kalanban a menny ferne.

Közönlegős hideg lelesről.

Chák magatis a Papa fiuet io borban meg főz-
ny es hideg lelesről melegen innya.

Pestifrólis io innya vgyan ezön oruoffagot, ha
egy keues chamedryst vetnek köziben,

x Feneről valo oruoffag.

Arua chyalan

Vörös östör

Grifpan

Galiczkő

Tem Soo

más fel lat

más fel lat

fel lat

fel lat

fel lat

Ezeket mindenyket meg kely törnj előzőr es
tizen nyolcz latt erős eczetben meg kely főzny de
egy keueset apaggyon, az vtan ruhara kely kenny
es vgy tegyek az fenere, meg allattya.

Heusegről valo haznos oruoffag.

Leuesticum gyökere törue nyolcz lat, fel funt eczet,
ket tikmonnak chak a feieri. Eget bor, hat lat, az
leuesticomot előzőr iol meg kely törny, az vtan
kely rea töltenj az eget bort es az eczetöt: az tik-
mony feieret meg kely gyurny az Leuesticum gyö-
kereuel es az vtan ruha által kely facharny, ismeg az
vtan

vtan hogy ki fachárod, hat lat Render mag olait
kely köziben tölteny, es ezzel kely meg kennyá
heuseg ellen minden tagait, tetetől foguan talpig.
Ismeg az sarga gyantat akij az oluaso szembennis
vagyon. meg kell törnj porui, es meg kelly in-
nya egy keues borban kalanban haromzer egy más
vtan: ha soska vizben adgyak meg innya annal iob
az heusegről. Az ki a Pestistől akaria magat ol-
talmaznj ideien mig eghessege vagyon purgallyá
magat, az vtan ismeg vagasson eret raita: Illyen
modon io embernek hozza kezölnj. minek elő-
te még az dögleletős neduessegel nem hattya az
embernek minden tagayt. es mindenből mertekle-
tős keppen elny io. Mert olyan haznos az pur-
galas, mikor ziksege vagyon embernek rea, mi-
keppen hogy a kutnak fenekeről ki tiztityak az rut-
sagot es vy viz iö bele. Ismeg olyan artalmas veg-
tere az gyakorta valo purgalas a gyomornak, mint
a ruhanak mikor mossak es sulyokkal verik, hogy
az is idő nap elöt meg zakadoz az gyakorta valo
mosással, es meg koczosul auagy meg gyapiasul.

Laurus olaiol io kenny a kinek raztya vagy-
on, ot az arant a hol faydallya.

Nehessegről valo oruoffag.

L

Az

Az hodnak monyaban töríenek meg anníjt,
menníjt egy garas meg nyomna, es adgyak meg
innya köröztös ruta vizeben.

Iob es haznosb megis annak oruoslafa, ki az
betegsegek es oruoslagok természetit tudgia: Mert
az természetek allapattyat chak arrulis meg ismer
heti es ézeben vehetij az ember hogy ném mind egy
arant vagyon. Mikeppen hogy mikor az ember
meg fazik es meleget kiuan akkor átest. Azon
keppen á melly betegség heuseggel indul az em
börön, hiuesitö oruoslaggal vehetik eleit: Mikor
ismeg hidegseggel indul az betegség raita, akkor
melegytö oruoslaggal vehetik eleit. De ha az hi
degsegre ismeg hideg természetö oruoslagot chy
nal artalmara lezön á betegnek, ha ismeg az heu
segre heu természetö oruoslagot chynalnak az is ar
talom.

Nehessegröl valo oruoslag ital.

Az zent györgy viragat, kit gyöngy viragna
lis hyunak, hand egetbor köziben, töd az verö
fentre had eriek meg, az vtan szirion el benne á
viragarul, egy latt menníjt meg nyomna: Ismeg
az Meduenek az epeiet egy arany menníjt meg ny
omna, törd meg es vesd vgyan ezön eget bor köz
iben, kibin á zent györgy viraga ázot, es á kit az ne
hesleg bant, aggyanak hatzor egymas vtan innya.

Kea

Kereztes ruta vizebennis io meg innya adny
az Meduenek epeiet, mikor leli az nehesség.

Vgyan azon Meduenek epeie Pestisrölis io,
egy bab szemníj á menníjt tenne. anníjt meg törníj
es köröztös ruta vizeben meg innya.

Az hollonak is epeiet io meg adníj innya kö
röztös ruta vizeben, kit az nehesség bant.

BETEGSEGEK

RÖL VALO TANVSAG.

Enyö magual chynalt etellel io aka
kor elny mikor az Pestis auagy dög
leletös idő vagon, ismeg az örüen
gyökerröl, es á dinnye ízagu furöl
mellyet Pimpinellanak hyunak io
innya rola. Szaiaban is io hor
dozníj mind nap estig az örüen gyökeret, auag az fe
kete ökör fark sinek gyökeret az dögleletösseg ellen.

Az Pestis auagy Mirigy három modon indulta
tik az emberben: Az kinek á szíüben erezködik
az olyan gyogyulhatatlan, es nemelynek hirtelen le
zen halalais az ollyantul. Ismeg mas fő erekbe ys e
rezkódik, de ennek Isten vtan hirtelenfeggel á med
dig az merög el nem futtya az ziuét es egeb tagait ta
laltatik oruoslaga, ha hamarlagal ideien rea gondol.

L ij

Hara

Harmadik keppenis erezködik az Pestis, de az nem halalos, mert csak föliől a bőr közöt valo erekben lezön es indultatik: mellyet futoso mirigynek is hiunak. Hasonlatos pelday ezök.

Mint zinten hogy az embernek külső tagaján olly gyenge helyön történhetik sebe, hogy gyógyulhatatlan es utolsó oraiá tellyesődik be, olly helyönis történhetik seb raita, hogy ha be nem kötődik avagy veret meg nem allattyak, es mind ki hadgyak fölny, hogy abbulis halala történhetik auagy bennafaga es hozzu ideiglen valo betegsege: ha az io rea valo gonduseleffel eleit nem vezij ideien. Az illyen seb ismeg peldaz affele mirigyet, kiből ISTEN utan meg gyógyulhatna ha ideien eleit venne. Mert az hozzu ideiglen valo betegseg auagy faidalom meg gyöttri az embert es meg rövideti eletit.

Ez illyennek nem az Isten oka, hanem az ember ő maga es a rea valo gonduseletlenség, mert az utan meg az ollyan oruosság sem fog raita io módon, sem nem haznal, a kiuel az elöt meg gyógyult volna, ezokaiert, hogy a merög el iarya minden tagait es meg gyökerezik a betegseg benne, la ideien nem gondol magara, mint zinten hogy külső iozagat auagy valaminemő morhaiat élvezheti

heti az ember a rea valo gonduseletlenség miat. Mert nemellyek nagyobra böchölik marhaiokat es kazdagfagokat, hogy sem egessegöket. Esfele miat sokaknak történik halala es bennafaga auagy hozzu ideiglen valo betegsege.

Ismeg olly helyönis történhetik sebe, hogy chyont zakadasnekil vagy on es ninchen gyenge helyön, es az illyen nem halalos seb: Peldazza az bőr közöt valo mirigyet, az illzen a kiből oruosság nekilismeg gyógyulna. Ebből minden ember meg tanulhattya es ezeben vehetij, hogy mind az belső es külső nyaualyak közöt, vagy on olly ki elvegezöt ora: ollis vagy on a kiből sokan meg epölnek Isten utan, ha ideien eleit vezik az oruossaggal. Ismeg olly niaualyat es betegsegetis bochat az embörré Isten, melliből oruosság nekilis ki gyógyul: de azért arra valo Repöst senkinek nem Kelly az oruossagot meg utalny es az nekil el hadny magat es azt mondanij, hogy nem tudgya mellyk betegseg halalos auagy meg gyógyulható, mert azt nem minden ember tudgya, hanem zikseg az oruossagot mind addig be adnij az betegnek, valamig be ueheti es meg ihattya. Mert a kik az oruossagnak haznalattyat nem hizik, hitetlensegnek iele, es az ollyanok, az lelki tanusagnak haz-

haznalattat sem hihetik el zűböl : mert az Isten
zörzötte az oruosságot emböröknek haznalattyo-
kra. Söt lezön bennafag, kezeben, lababan, zö-
meiben es egyéb rendbeli tagayban es meg halalo-
kis követköz ik sokaknak, iffyu korokban á kik meg
vensegetis erhettek volna, az ő magok nyaualaiok-
ra valo gondulseletlenségök miat. A mikeppen hog
á ki gonozt chyeleköz ik, es ha meg ölik az vetö
kert az ő gonoz chyeleködeti oka halalanak.

MIKEPPEN ME- HETNEK EL AZ PESTISELÖT.

A Az folyhő oda megyen á houa
az VR akaria, á rogya, az hideg
es kö eső ot tezőn kart ahoua az
vr bochattya ab bűnert : Ezenkep-
pen az Pestis es minden fele beteg-
seg ot lezön á hol az vr isten akaria.

Vannak ollyak, á kik azt mondgyak hogy el me-
hetnek az Pestis előtt mert el ragad : vgy vagyon
hogy el mehetnek az ollyanok, á kiknek Isten meg
ez vilagy elettyöket touab akaria halasztanij.

De ismeg kiröl es honnet ragad arra á kin leg-
előzör lezön, mert eg embörön kezdetik es indulta-
tik.

tik el valaminemő tartományban auagy varosban,
az vtan ismeg többekön, á kikre ISTEEN bochattya
ostorul. Mert nem elhetnek mind örökre az em-
berek it ez vilagban, hanem ki kely mulnjoj vala-
minemő betegseghen, á kit Isten bochyat reáik.
Mert á mikeppen hogy az emberek nem magok-
tul terömtettenek es szilettenek, ez vilagra, hanem
az Istenteöl : Azonkeppen ismeg az Pestis auagy
Mírigy nem magatul lezön es indultatik az embe-
reken, sem á halal, hanem az Isten akarattyabul, á
bűnert.

2. Reg.

Regentennis az zent David neperre az Isten ²⁴⁶
nem azért bochyata az dögletös nedues időt es ha-
lalt hogy ellyenek, hanem hogy ki mullyanak ez
vilagbul az kiket ő akart. Mert az dög sinchen ott
á hol embörök nem laknak, auagy valami oktalan
allatok. Azert nem mind egy eztendöben zilet-
tenek az emberek, sem mind egy eztendöben.
mulnak ki ez vilagbul, hanem valami modot ad az
Isten hozza es el sem kerrölheti senki, á kire aka-
ria az ő ostorat bochatnij, á bűnert es honnet kel-
lyessék ragadni az betegseghen, ha eggyk embe-
nek másik lehellefetöle ? es akar mitöl ragadgyon,
a hozis modot es tanusagot ad, ismeg á kit ez vi-
lagon meg touab akar tartanij es vigasztalnij. hogy
mij

mij által es honnet legyen epöletti á ki tőle követi
es segitsegöl hyuia: mert ha az ISTEN azt akar-
na hogy az emberek mind örökre itt ez vilagon
elnenek, hat vgy sohá halalt sem bochatna re-
aiok.

De nemellyek aztis mondgyak, hogy nem az
halal előt mennek el, hanem az dög előt: En arrais
azt mondom, hogy valami mas dög előt el mehet-
nek, de az olyan dög előt, á kit Isten onnet föl-
lyól bochat, mellyet az ember zemeyuel nem lát-
hat, az előt el nem mehet senki. Mert az a nagy
Vr akarattya. Ninchen kedig az Isten ellen böl-
chesség sem okosság, sem meg maradas sohul ő el-
lene. Az miképpen hogy Ionas Prophetais nem
mehte az tengörön által az Tharsis neuő Varos-
ban az Vr akarattya ellen, hanem vettetek á Ceth
halnak gyomraban, miuel hogy á halal előt akart
el menni, es á halalnak torkaban esek. Es az va-
tan mikor ki iőt volna á Ceth halnak gyomrabul
paranchola az Vr neki hogy el menne Niniue
Varosba, engede az vr akarattyanak es el mene, mi-
képpen meg vagyon iruan Ionas Prophetanal első
es harmadik rezeben. Azonképpen mostis sem az I-
sten előt, sem á halal előt senki el nem mehet, mert
mindönkor á halal, á dög es betegség ott vagyon
a hol embörök vannak. Ismeg á kiralyokról irt
masoa

masodik könynek 24 rezeben, ilyen bizonyag va-
gyon, hogy az Isten három kiáltkeppen valo
ostorát szokta a binert embörökre bochatni, tudni
illik, fegyvert, ehsegöt es dög halalt, hat senki e-
gyeb el sem mehet a halal előtt, hanem a ki binne-
kil vagyon, ha a binert bohattya az ostort, söt
chak az Christus o maga volt binnekil, hanem az
o hieert zenuedte es uette magara a halalt.

Az ki ismeg azt mondgya, hogy az természet
ellen valo halal elöt el mehet az ember, enis er-
re ezt mondom, hogy a természet ellen valo halalt
az ember el tauoztathattya tole, elis mehet elöte
az igaz hitbol zarmazot imadsag által: köny örgessel
es zenuedessel eleit veheti. De hogy ezedben
vöd ember, mi legyen a természet ellen valo halal,
semmi nem egyeb az, hanem a ki o maga meg fo-
rtya magát, auagy valami egyeb gonoz halallal
el vezti magát, ez illyen a természet ellen valo ha-
lal, melly dolognak nem az ISTEN oka, hanem
o maga az ember. Mint Iudasis el vezte magát,
az o maga hitetlensege es az ördög ingörlesé miat.
vg vagyon hogy az attya Istennel el volt vegez-
uen, hogy egy ember által adassek kezben az o
zent fia, az o hieertnek valtsagokert. De azért
Iudas hitetlensegenek vgyan nem ISTEN volt a
karattya es oka. Mert ha Iudas az igaz imad-
M sag.

E

faggal es könyörgéssel eleit vette volna, meg bo-
chatta volna az Attya ISTEN minden binét, az
ő zent fiának érdemeiért: de miuel hogy nagyob-
nak ismere es tulajdonitá az ő vetkét, hogy sem az
ISTENnek irgalmaságát, ez volt oka az ő hitet-
lensegének es vezödelmenek.

Ennek bizonyága. Mikoron VRVNK könyö-
Math. 26 rög vala az ő mennyei zent attyanak, ezt monda-
uan: Attyam ha lehetőségös, legyen el mulando, ho-
gy ez pohart meg ne igyam. Es ismeg mon-
da: De hanem lehet kilömben hanem vgyan meg

Math. 4

Deut. 6.

Kelly innom, legyen az
te akaratod. Ebből ki-
tezik tehat, hogy az
Attya Istentől volt bo-
chátatuan az ő zent fi-
arais á haboruság es á
körüzt: Mikor monda
az sathannak, Imadgyad
chák az te vradat Istent
nödét, nüluan meg va-
gyon hogy annak akar-
attyara hatta mindenből
magat.

Ha

Ha azt mondod hogy az binnek ISTEN volna o-
ka: Nem. hanem az ember es az ördög. Mert
az ISTEN minden ionak talaloia es megadoia.
De az ördögnek az ő hazugsága, alnokfága es ire-
gylö keüélsege miat talaltatek es indultatek az bin,
ő minden alnokfagnak feie. Azert nem ISTEN Iohan, 8.
leön oka á binnek, hanem az ördög ő maga, kit az
Isten nem ördögnek hanem Angyalnak terömtött
volt: de miuel hogy azzal á szépséggel es dichőség-
gel meg nem elégödöt, mert ő is Isten zekiben akar
vala ilnű es nagyob meltosagot akar vala. Kiuannű
maganak, hogy sem á mint Isten terömtötte volt.

Azert chák az ördög az binnek meg Chelekö-
döie: mert ha ISTEN volna oka az binnek hát
á tñz parancholatbanis meg volna hogy az go-
nossagotis zinten vgyan keduelli mint á iot.
Sem az VR imadsságaban nem volna imez kö-
nyörges: Es ne vigy minket kefertetben, de Zä-
badñch gonoztul. Az ISTEN kedig igaz
mondo, mert á iora valo indulat es Cheleködet,
chák az ő akarattyabul vagon: de á gonoz bin nem,
mert ennek meg cheleködeti az ördög ingerlesse.

Iollehet az binert valo meg bintetesnek IST-
EN oka, es az ő akarattyabul vagon.
Az ki aztis mondgya, hogy há eggñk á másikhoz
megyen vgiis el ragad á Pestis.

Mñ

De

De ki adgya á iora valo erőt es indulatot az embernek é hogy ki meheffön eggyk falubul auagy Varosbul, eggyk á masikhoz é hizem chák az Isten chelekőzi ezt: Mert zent Lukachnál 21.rezeben az mondgyá, hogy haioK zalays meg vagyonzamlaltatua az emböröknek h.ít inkab hogy lehet valamij nagyob dolog ISTEN akarattya nekil az ő hiueyn.

Ha el mehetis á halal előtt, á kinek hiti azt tartya, hat annak előtte mennyen el, minek előtte Isten ostora ninch ot az helyön: de akkoris könyörgessel legyen á te indulatod onnet á honnet el mégy, hogy ha Istennek neue dichéretire legyene az te el menesöd es meg maradasod. Es az vtan meny ismeg vízha, mikor az dögleletős neduessleg eltauozik. Affele ostor előtt mégis el mehet ember. mellyet testi zömeyuel lat, de az előttis chák addig mig az io Isten akaria, vgy mint, tűz es fegyuer előtt. ismeg zikseg auagy ehseg előtt: Mert ha eggyk földön auagy tartományban zikseg tamadis es meg fogyatkozik az elét, azért mas böueb földre auagy országban vgyan el mehetnek előtte. De affele ostor előtt á kít sem tud sem lat, mikor lözen, mely nap es mely oraban eszik raita, senki az előtt el nem mehet, mert mindönöt az egy ISTEN hatalma es birodalma vagyon. Ha kedig nemel-

nemellyek el mennek is az ISTEN ostora előtt es meg maradnak: ne tulaydonichak azt magok gondolattyanak lenny, hogy meg marattanak, hanem Isten akarattyanak. Mert az betegség es á halal nem nezi semualaztja az embörnek zömelyét, sem vastag sem gyenge természetit, hanem mindönöket meg gyöz egy arant, mikor ISTEN elbochattya ostorat, mert ninchen olly varos auagy tartomány ki mindönöstől puztán maradna, hanem azok közzölis kik meg halnak, é kik meg maradnak. Azonkeppen á kik az hadban mennek sem veznek mindönöstől ott el, hanem azok közzölis kít le vagnak, é kít eluiznek, sokan ismeg el szabadulnak kozzülök. Hanem chák tizta es alazatos züüböl valo könyörgessel es zenuedessel, vehetik eleit az Isten hiuey, mind lelki es testi elettyök meg maradasanak.

A Mikeppen hogy Moses Prophetáis könyörgöt az nepert, mint meg vagyon iruan ki ioue Exo. 32: telről irt könyunek 31.rezeben.

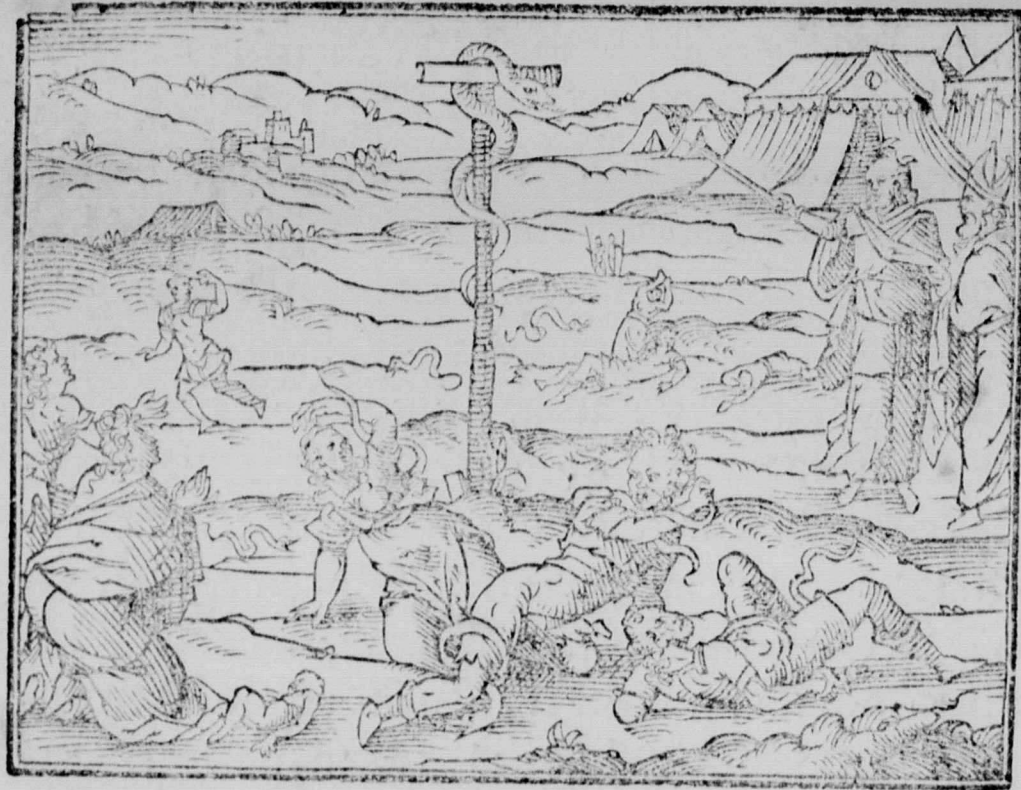
Ismeglen vgyan azon Moses propheta könyörget Aaronnal özue, mikor az Sidok az tuzes kigyoktul az puztaban bantatnanak mint irua vagyon. Numeri 21.

Num, 21.

Mert á mint arra hatalma vagyon az Istennek hogy az gonoz embernek eletit meg reuitedhety

M iñ

es meg

es meg bintethetij az engedetlen es halaadatlan
fiakat, harmad es negyed izig: mikeppen a tiz pa-
rancholatbanis meg vagyon.

Is meg vgyan azon hatalma vagyon Istennek ara-
rais, hogy az hiu koroztyen embernek meg hozza-
bit hatia a könyörges által eletit es meg aldgya min-
den iauayual. Az mikeppen hogy az Isten Ezechias
Kiralnakis meg hozzabytotta vala eletit az köny-
örges által. Most sem kisseb az VR Istennek ha-
talma mint regenten volt a mi atyaink ideieben,
kik o neki könyörgöttek. Ez vallasa mindenkor a
koroztyen embornek. Akkeppen mostis az istennek
hiuey

Esa. 38.

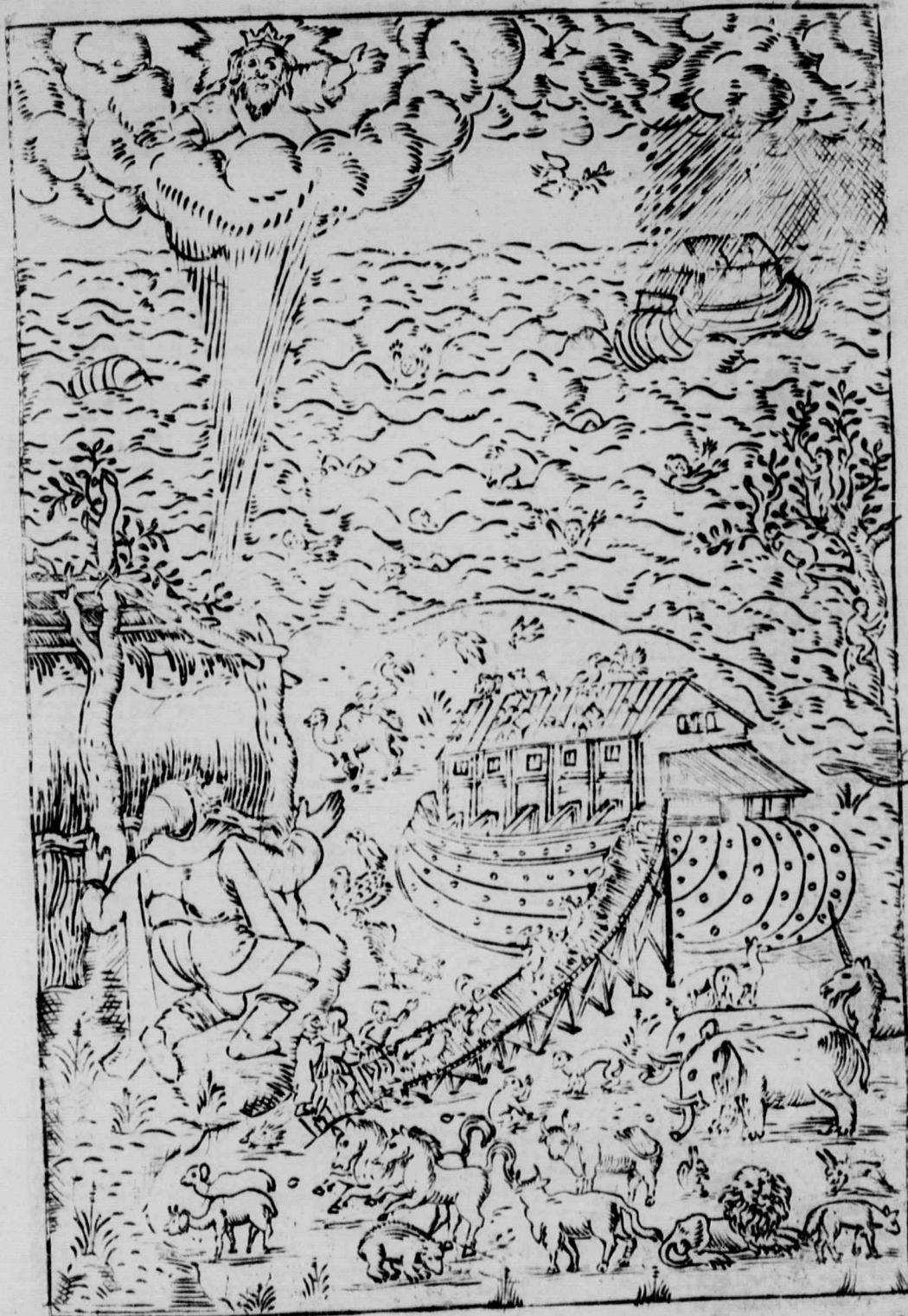
hiuey könyöröghetnek eggyk a másikert, az vtan
elnyenek igaz hitbol az oruossaggal, mellyet Isten
parancholt embereknek epületire es haznalattyara.
Mert a kik oruossaggal nem akarnak elni, hozza-
iok sem akariak venni, azok a haznalattyat sem
erzik. Azonkeppen az Istennekis igeie, chak a-
zoknak vagyon iduossagokra es haznalattyokra, a
kik io lelki ismerettel vezik es böchyölik.

Masodik pelda is meg es tanusag az Emberrek-
nek Isten ostora elot valo el menesokrol es meg ma-
radasokrol: Az mikeppen hogy Ierusalembol ki-
hozta, kiket meg akara tartani. Es a kiket osto-
rozni akara, azok mezze földrolis be mentenek
a varosban, es az ellenfeggel korol vetete Isten a
varost: Hasonlatoskeppen cheleközik mostis az io
Isten az o hiueyuel, a kiket hol meg akar tarta-
ni, meg tart. Az mint Loth Patriarchatis meg
tarta es ki hozta Angely által, negyed magaua, So-
doma es Gomorrha Varosabul. Azonkeppen Noe
Patriarchat Isten meg tarta nyolczad magaua az
Barkaban az özön vizen es a kik az Barkan ki-
uöl voltanak, nem haznalt semmit a hegyekre va-
lo menesok es el futasok, sem az fakra valo hag-
asok, mert mindon hegyeknel tiz on ot sengel magasb le-
on a viz.

Az ha

Az hűnnek Solgya es meg fizetese á halál mert
ha az bin nem volna, sem az betegség sem á halál
nem volna.

Iol lehet vannak ez vilagy bölchek között ol-
lyak, kik azt mondgyak hogy á Pestis halált nem
ISTEN bohattya ez emberrökre, hanem az hold-
nak fogyatkozasa miat lezön es á földnek nedues-
segeből. De effele gondolatok es bezedök he-
iaban valok, es chák á test zerint valo elmelködes-
ből es gondolatbul szarmaznak. Az lelki böl-
chéknél ninchen effele heiaban valo gondolat:
Mert ázok azt iol tudgyak, hogy á binert bochat
ISTEN ostort az emberekre. valahoua akaria, va-
laminemő orzagra es nemzetsegre. Aztis iol tud-
gyak hogy Isten tórómtötte mind az napot, hol-
dat, földet, mennyet es mindönöket: es hogy chák
Istennek akarattyabul lezön, valaminemő ostort a-
kar bochatny az embörökre á binert, mert iol tud-
gya ISTEN kiknek kellyen ez vilagy elettyeket
meg touab hozzabytany es kiknek kellyen meg rö-
uidetetny. Mért chák az ő biródmaban es hatal-
maalat vannak mindönök. Azert az eghy mada-
rak sem mehétnek el á halál előtt. Mert ha valaki
á természet zerint valo halál elöt el mehetöt volna,
hat regentennis el mentenek volna es meg marata-
tak volna előtte az bölchek es á fok fő emberek
Az

Az Niniue Varosbeliek nem a varasbul valo ki
menessel vöttek eleit az ő meg maradasoknak, mi-^{Ioan. 2.}
kor Isten Ionas Propheta által meg izene nek-
yük hogy el vezti őket ha meg nem térnek ő hozzá:
Hanem igaz hitből zarmazot imadsaggal, köny-
örgessel es zenuedessel vöttek eleit mind lelki es
testi eletyök meg maradasanak.

De michoda annak az oka, hogy egy haznal
fokan meg halnak a Pestisben, es is meg vgyan a-
zon haznal megis maradnak közzülök. Nam
csak arra ragad ákire ISTEN akaria es bochat-
tya, azért csak ez vilagy testi ertelömből es gon-
dolatbul okoskodnak az olyanok kik azt mond-
gyak hogy el mehetnek az Pestis halal előtt, vgy
vagyon hogy elmehetnek azok, kiknek Isten a
vilagbul valo ki mulasoknak es eletöknek oraiat
meg el nem vegezte. Azert nem a lelek zerint
valo ertelömből es gondolatbul, hanem csak az em-
beri gyarlo természetből es rettegesből mennek el
előtte: mert sem tűzzel, sem vízzel, sem fegyver-
rel, sem byölessel auagy baiolással es varaslással
nem alhatnak Isten haragya ellen, sem valamij e-
gyeb által haragyat meg nem engeztelhetik, hanem
csak az igaz hitből valo könyörgesnek általa.
Mert a melly Isten az eghet, azon Isten dögleti
meg ez földetis, is meg az melly ISTEN a vastag ter-
meze

mezetöt adgya az emböröknek, vgyan azon a gy
engetis. Még Adam attvan ideiben kezdöt el
az halál, es ez világ vegezetyg meg sem áll: Mert
az Pestis halál valaminemő országban es nemzet
közöt mindenkor vagyon.

Es Isten határt vetöt az embörök életinek, gon
nozoknak egy arant es ioknak. Az ő hiueynek
meg nem rövidetj ideióknek elötte ez világhe
lettöket. hanem az ő ez világbul való ki mulafok
nak bodog oraiok lezön, vagy venfegben, vagy
iffiu korban vezjns ki őket, de az iduőségös halál
lezön. Az gonozoknak ismeg az ő nyaualyaioka
ban, ha meg nem térnek ő hozzáia, meg nem hoz
zabitya elettöket, sem meg nem teriti őket az ő en
gedetlen es gonoz halaadatlanfagokert, hanem
meg rövideti ez vilagy elettöket, a mint az Tiz Pa
rancholatban vagyon, hogy meg binteti harmad es
negyed iziglen az engödetlen es halaadatlan gon
noz fiaikat es a iokat meg algya. CHRISTUS vrunk
sem ment el a testi halál elött, mikor vtolso oraiá be
tellyesödöt, nem hogy az terömtöt allat mehetne
el elötte. Valahol ez vilagon elő embörök van
nak, mindönöt ot vagyon az halál.

De ha ki akaria tauoztatnj, hat mennyön ki
hazabul, senki ne maradgyen ot a haznal es mind
gyarast meg al a halál ot.

Nemel

Nemellik nam el megyen elötte, azért ottis meg
hal közülök a houa megyen, nemellyek ismeg a
zok közöttis meg maradnak a hol sokan halnak a
zert senki attul meg nem tilthattia hogy nem volna
szabad el menni elötte chak hog meg maradhasson,
a ki a Pestis elöt el akar menny ilyen modon legyen
Könidrgesse. Eörök mindenható Vr Isten minden
hiueidnek otalma es meg tartoia, nem azért megiek
el hogy azen okosságommal te szent föllegödnek el
uegezet akarattyat meg tartoztathatnam: de hogy
feleimes es gyarlo ember vagyok, iol tudom hogy
mindönök birodalmad ala vettetek, valahoua me
gyök. Hanem emberi okosság zerint oltalmazom ma
gamat, azt hizöm hogy ninchen te zent föllegöda
nek ellenere az de az en életöm vgyan nem lehet
touah chak a meddig akarod.

EZ KÖNYVNEK

RÖVID VOLTARVL ES AZ ISTENNEK
hatalmassagarul való Tanusagh.

Ollehet hogy ez könuechke ma
gaban kichin: de az benne való er
telmekből a ki oluassa es rulok gon
dolkodik nagy ertelmet es tanusagot
vehet, igazsaggal es io lelki ismeret
tel ellene senki nem szolhat ez igekek, hamissat

N h

hozza

hozza sem tehet az iambor Isten felő ember tudom hogy a kñ köröztyen ember engömet ezért ez zörzefert nem ragalmaz, sem gonozra nem itel. Matth. 4 Ha ragalmazis, ioért es igazert ragalmaz. Bodoz kediglen az olyan ember ki az igazsagert, es Isten aiandekaért, gonoz emberektől gyalazatot es haborusagot zenued. Valahol iartam es laktam, mindönöt az Isten felő iambor embörök közöt volt maradalom es a iamboroktul mindenkoron böchyöletöm volt: a kik ismeg iamborok kiudl voltanak azokkal en sem gondoltam, mert nemis volt melto az olyanokkal gondolnom. Bizonyos ez bezed, hogy ha kinek az Isten valami aiandekat adgya, sem ember, sem egyeb redbeli terömtött alal el nem veheti töle a minemö draga aiandekit helyhöztette az io Isten az olyan emberben.

Azokat bozrontya az hatalmas es minden adható VR az en tudomanyommal, kik ketölködnek az ő aiandeki felöl en bennem. Vallyon kediglen az VR ISTEN Richodanak ielőntötte meg az beli titok tanachyat, hogy mind ez vilag vegezetig az ő aiandekatul, valaki meg tartoztathatnaia az ő akarattyat, es hogy azt meg ne chéleködné a mit ő akar mindenkor. Lam a földet es mennyet az Isten semmiből terömtötte az ő hatalmas es böchsegeuel, hat egyeb rendbeli dolognakis meg adas

adafarais hatalma vagyon: mert ot vilagosit az zent lelök Isten a hol ő akaria az kik ő töle köuetik io lelki ismerettel, es meg adgya neha ez közök által, neha ez közök nekilis. Ertelme: Szabad a menyeyi Vrnak az öueböl adnñ az kinek mit akar, mert semmit a masebul nem ad hanem csak az öueböl, mindenek el vannak nala vegeztetuen, a mit ő akar azt chéleközi mind vilag vegezetig: a minden titoknak tudoi es böchsege nek mestöre es annak meg adoia. Az olyan emberek kik Istennek io voltaban ketölködnek, nem az Isten hatalmat es adomannyat böchyölik, hanem mindönö fölaz magok tudatlanlagokhoz kepöst zoinak minden dologhoz es nagyobnak tulaydonityak ez vilagy embörök aiandekat, es azoktul valo latást aua gy tudomant, hogy sem az Istennek hatalmat: az olyan embörök chyudalkoztanak az en tudomanyomon es irasomrol veteködtenek. De en arra azt felelöm, hogy az egy nyelunek zollasat a kñ sok rezre változtatta el, es a ki arra az embereket meg taníttotta: mostis vgyan azon böch es igaz Mester tanítt. Atoknak fia kedig az, valaki azt nem hízi, hogy mostis vgyan az adhat minden iott es tanithat a ki regenten a mi attyainkat. Mert ennel nagob dolograis hatalmas vagon, hog az eget es a hegeket, a földnek kerekseget es a tengert, ilyen nagy terhet, es mind ezökben a minemö terömtöt

allatok vannak, tartya az ő bölchésegeuel es hatalmaual. Eggy dörgest, villamást es szuaruant zöröz az eghön: ezeket nyluan nem ember chyelekőzi hanem Isten. Mert ha minden fele nyelueknek tudasa, mind chäk egy ember feieben volnais, megis mind semmit tenne az, ha az zent lelök Isten meg nem vilagositya elmeiet, es nem vezerli az ő io voltatul. De chäk á könyörgő imadsaggal engedtelhetik az Istent minden iora. Mikeppen hog az kemeny meszetis meg othattyak es meg lagithattyak az vizzel.

Iollehet hogy vannak ollyak á kik azt mongyak hogy most az Isten nem chelekőzik affele chyudakat á mint regönten. Vgy vágyon hogy nem chyelekőzik mind affeleieket, mert á mñ meg leöt immaran, az vgan meg leöt es el mult: De meg á mñ meg nem leöt, arrais hatalma vagyon Istennek hogy meg legyen á mit ő akar mind ez vilag vegezetig, mert mindönök el vannak az Istennel vegezue, es minden titkoknak chäk ő tudois, hogy mind ez vilag vegezetig azt chelekőzi á mit ő akar.

Hála legyen örök Attya ISTEN te zent fölségödnek, hogy az en zñuemnek es elmemnek ablakñt, meg nñtodd az igassagnak ertelmere. Mert nem az ver sem az test ielöntötte meg ennekemaz io lelki ismeretöt, hanem chäk az te hatalmassagod.

Fran

FRANKOVITH

GERGELY TVDOMANYARVL VETE.
ködese neminemő ket Doctorokkal.

Mikor azt kérdőzik vala tölem. honnet volna az en tudományom es hol tanultam. En arra azt felelem nekik: Mondgyatok meg thñs enneköm honnet vagyon á thñ tudományotok, enis az vtan meg felelök thi nektök. Eök mondanak enneköm: Tanultunk oskolaban mestorinktöl. Enis erre ezt felelem nekik: Enis tanultam mestorimtöl es ez vilagij Iskolabannis, noha Deak nem vagyok. De megis az lelki oskola nagyob ez vilagijnal mert abbol szarmazik az igaz tudomány kérdőzik vala tölem: Mikeppen tanulhatnak az lelki Iskolaban? En felelek nekik es mondek: Igaz hitből szarmazot imadsaggal, melly az Istennek bezede, remenség es az Istenben valo bizodalom. Mert nem chäk az testi etel es ital az elet, sem ez vilagy kaz dagsag, hanem minden iök, vala melly ek az Istennek zaiabul szarmazot zent igek. Kerdek en tölem: Tudozé Deakul? Ezt felelem nekik: Azt sem mondöm hogy tudok, azt sem hogy nem tudnek, mert

mert nem szoktam a hejában való dichekődést sőt meg azt is tudatlanra teőtetem a mit tudok sok helyen. Ezek után enis kerdek tőlök: Mij az oka hogy az en deakfogomrul tudakoztok, holot vannak sok olly rendbeli tudatlan deakok, kiknek tudományokat folyól halattam, melly dolognak im lattattya is vagyon, mert az Embereknek lelki es testi életökre haznos dolgot zörzöttem Isten után. Mondanak nekem: Azert kerdegyok hogy enny tiztöt viselz.

Erre is meg azt felelem: Vallyon mellyk rendbeli Doctornak vagyon nagyob meltofaga a tiztre es az Doctori tudomany neunek viselesere. Annake a ki csak betegseget mondgya meg embörnek es mihez tarca magat eteleben es italaban: Auagy kediglen a kind az oruoffagis nala vagyon, az belső es külső betegsegekhez valo tudomanyrais ertelme vagyon, Oruoffagokatis es zent irasbeli könyuet zöröz. Azert a kind io tudomanya vagyon io lattattyanak es cheleködetinek is kell lenni. Minem az Deak zoual gyógyulnak meg az betegök mert akar menni zolnek is a beteggel deakules görögöl, vgyan nem gyógyulnak meg azzal, sem kedig a tentauak meg irott papyrossat nem kötözöm oruoffag helyet az betegekre: mert tudom hogy azzal meg nem gyógyulnak hanem

nem csak azio oruoffaggal epeulnek meg ISTE után. Azert ha io tudományotok vagyon es a thij deakfogatokkal dichekődötök, hát adgyatok elö es mutassatok meg mijt zöröztetök életötökben, ki az emböröknek haznalattyokra legyen holto tok utánis: zörzöttetöke oruoffagot auagy zent irasbeli könyuet: Im en elö adom a minemö zent irasbeli könyuet es oruoffagokat zörzöttem es meg is chijnaltam. Annaokaiert lattattya vagyon az en Doctori tudományomnak, hogy engemet ISTE valasztot reá, es hogy nem az terömtöt alatul vagyon az en tudományom, hanem az terömtötől, mert az adhat nagyobbat mint sem a terömtött allatt

Azert mondjátok meg ennekem hogy a Moises prophetat az Esaiast, Ionast, Danielt, Ezechielt, zent Petert, Andrast es Iacobot kij valasztotta es tanjította. hol auagy mellik Iskolaban tanultanak. Azert bizonynal hiszöm hogy engömet is az tanjított es megzen

zentöltt a tudományra, az lelki Iskolaban a kñ
ezöket. Ha kedig enneköm azt mondgya-
tok hogy CHRISTUS VRUNK akkor embersege
zerint iart ez földön es vgy bezellöt az ö tanít-
uanijual, es vgy adta nekik az tudomant es az
bölchefeget. En arra azt felelöm thij nektök:
Hogy ha most embersege zerint nem lathattyokis
ö zent fölseget, es ha oliyan modon nem bezélhe-
tönkis vele, de mind az által a hiuek lelökben az
igaz hitnek általa, könyörgesökben meg halgattat-
nak es mindenkoron bezelhetnek vele.

Valakij azért ez ellen zolna hogy ezek ez dol-
gok regenten voltanak az Propheták es Aposto-
lok ideieben, es most ISTEN nem chelközök im-
mar affele dolgokat, hogy az ö hatalmat a hiuek-
ben meg ielöntene. Az oliyan ember hitetlen-
nek es ISTENTÖL el zakattnak mondatik.

Mert igaz hitnek általa a zent lelök Istennel min-
denkoron bezelhetnek az hiuek, a mint zent Ma-
the irasának 18 rezeben azt mondgya Christus VR-
UNK: volahol ketten auagy harman egyben gyöl-
nek az en neuemben. Közöttök vagyok.

Zent lukachnalis 24 rezeben: Lön (vgymond)
mikoron bezelgetnenek es veteködnének magok
között ketten a kik Emausban mennek vala, es vr-
UNK IESVS hozzáik közjelgetuen egyöt iar vala
velök

velök. Bizonyal hizem azért, hogy mostis vgyan
azon terömöt, meg valto es idvözitö Christus va-
gyon, mindenkoron ielön a hiuekkel: mint regen-
tön volt az mñ regñ attyaink ideieben, kinek mit a-
kar adnij aad azkitöl ismeg el akaria vennij el vezij.
Azert mindenkor nagyobb az io elme es bölchieg,
mert fölöl haladgya az tudomant. Mert az ember-
re, attyarul, Annyarul, Attyafiarulis marad mor-
ha es kardagsag: De az io elme es bölchieg folyöl
haladgya az tudomant es senkitöl senkire nem ma-
rad, hanem csak zent lelök ISTENTEÖL adatik, az Ist-
en felöknek. Iollehet hogy nem csak magamrul
zollok, hanem az oliyanokrulis a kiknek ISTEN
adgya az bölchieget, azért nem zikseg ream i regy-
köndötök, ha kinek nem tezik, szollyon szebhet
helyötte, meg felelök mindenkoron ezök mellet
az nñluan valo igassagos bezedök mellet.

Enis azért ezt mondom, hogy a ki semmi fele irast
nem tud es nem oluafs, miképpen zörözhet az olly-
an zent irasbeli könuet es oruossagokat, mert meg
az fiuis az gyökereröl indultatik: Vala honnét a-
zert modgyanak es eredetinek kellyet lennij, hogy
az termizetöket meg kellyet ismernöm az emberök-
nek betegsegekben es nyaualyaikban, az oruossa-
gokban es a fiuekbenis, mert az iora valo elme es
gondolat tudni illik csak zent lelök ISTENTEÖL vagon.

Oñ

azert

Azert akarok disputalni veletők vala mikor ki-
uannyatok, mert sok betegkön lattattya vagyon
az en tudományomnak. De thij meltan docto-
roknak nem hjuattathatok, ha magatoktulis nem
zerezhettek valamij iot ISTEN engödelmeből,
hanem csak a reghij iambor Doctoroknak zörze-
sőkkel eltők. Igen kinij kediglen maas embörök
zörzötte könyueből értelmet es tudomant vennij.
De en nem csak az maas embörök zörzötte köny-
ueből vöttem a tudomant, es az értelmet hanem
ISTEN nec malaztja által: Sem az doctori neuet
nem veöttem penzön. Mint vannak nemely
olly rendbeli tudományok, hogy valakit red va-
laztnak az tudomány neunek vifelesere auagy tiz-
täre, de io elmet es bölchességöt nem adhatnak ne-
ki vele, ha mind ez vilagot be iarnañs: Mert min-
den embernek az ő maga io tudománya es erköl-
chye ezijmör leuele. ez tezij ioua, meg nemessitij
es valasztja az tiztellegős tudományra.
Hát bizonyos hogy megis az ISTEN valasztasa
es megzentölése nagyob az emberek enél: mert eu-
zent fölsége io elmet es bölchességöt adhat az szen-
tölésel egyöt. Thij azért csak fel rez ze-
rint valo Doctorok vadtok, ha magatok feietölis
valami iot nem zörözők ISTEN nec engödelme-
ből es a thij tudománytokat nem öregbetitők.

Kiny

Kinij nektők az beteghöz mennetők, semmi or-
uossagra gondotok ninchen, es csak azért vezij-
tők föl az betegtöl az fizetést hogy meg mond-
gyatok nyaualyaiat mihez tarcha magat etelben es
italban, az vtan a Patikaba igazityatok.

En ezeketis ez dolgokat eleiben a doma beteg-
segnek meg ismeretij vtan az oruossagis nalam
vagyon, nem igazitok senkit Patikaba minden
oruossagert, a mint thij chyeleköztők hogy két
fele kely fizetnij az betegnek. Ha enis vgy
cheleködnem. hogy illyen keues hazonra vennek
nagy fizetést tölők, vgyan binnek tartanam.

Iol tudgyatok azt thij magatokis hogy sok tu-
datlan. Deakok vadnak, de lelki bölchek ritkan
vannak. En affele Doctorij es deaki tudoma-
nyotok ellen nem zollok, ha mellijteknek ISTEN
mind az lelki es az testi ertelemre valo dolgokat
meg engette ertenötők, mert azok en ellenöm nem
zolnak sem tudományom ellen, mert az ollyan
emberek iol tudgyak hogy nem a Deak szoban va-
gyon az oruossagnak ereie, aztis tudgyak hogy
az ISTEN nec hatalma vagyon, hogy az tudatla-
noknakis tudomant es io lelki bölchességöt adhat,
ha soha Iskolaban nem tanultak volna is mert az
ISTEN nec az ő marka tellyes mindennek meg adnij
a mit akar. Az ki is meg azt mondgya hogy az

O in

baio

baiosok auagy byös azxonnyallatokis oruofol-
nak: Enis ez ellen azt mondom hogy vgy vagyon,
büölessel baiolással, meressel varaslással es egyéb
rendbely babonasagokkal, melly dolgok Istennek
igen ellene vannak, mert baluanyozásoknak ielön-
sege, kik nem az Isten rendölese zerint elnek az
oruossaggal, azokat illeti ez szö. De az oruos-
las es a tudomány nem csak egyrendbeli.

Egyk rendbely tudomány a mint mondam kileg nag-
ob mindöniknel, az a meg vigasztalo zent lelök Isten-
nek vezeresenek altala vagyon, es az ö belső vilago-
sitasanak meg zentölelesemből, melly dolgot ember
soha embertul nem hallot sem latot, ollyatis zö-
eröz es veghöz vízi Istennek
engödelmeből es io uoltatul,
melly dolog es munka az em-
börri nemzetnek nagy haszna-
lattara vagyon, es Isten neue-
dicheretire. Mert Isten a kif-
ded tudomant meg öregbitij
az embörben, a mint Zent Iános 14. rezeben iria:

Az (vgymond) titöket meg tanijt mindönökre
es eszetekbe iutattia nektek mindenecket vala mellye-
ket zollottam thij nektök. Az zent Iános mon-
dasat es bizonsag tetelet vgy erche es vgy vegye
elze

eszeben minden ember hogy nem csak az A-
postalok rendit illeti es peldazza az aszö mikor
azt mongya nekik: Hogy meg tanit a vigasztalo
zent lelek Isten mindenekre. Hanem az vtonnok
valo hiueketis iedzi es peldazza, mint regönten
chéleködöt, nemellyeket neminemö tiztre es hiuatala-
ra auagy tudomanra valasztuan, a mint zent Palis
Ephesusbelieknek 4. rezeben iria: Mindenecket
(vgymond) az ö hiuatalyok zerint igazgat es ta-
nijt, kit Prophetalásra, kit lelki pastorsagra es Do-
ctorisagra valaszt, vgmint taneitokat minden io erte-
lömre es tudományra az ö hiueit. Hogy kediglen
meg erched, Mij legyen az zent lelök Istennek ve-
zerlesenek altala valo tudomány, hasonlatos pelda-
ia ez Mikeppen a melly zolga könyörög az ö Vra-
anak hogy segitseggel legyen neky, es az ö Vra meg
halgattya könyörgesét vgmint hiü zolgaiának es
vele lezön minden ziksegenek ideien es oltalmazza.

Az masodik rendbeli tudomány is vgyan azon
zent lelök Istennek engödelmeből vagyon az kiknek
rend zerint sok fele tudomant enged, vgmint az
emberi okossagbol Mikeppen lattya eggk az masika-
tul, es tanul valaminemö tudomant auagy chynala-
mant, ollyan modon maas emberis meg zörözheti
es meg chynalhattya, vagy lezön io vagy nem.

Ena

Ennek értelme : Sokan vannak az hiuatalosok,
de keuefen az valasztattak. Ritkan vannak az
fő tudomanrais valasztattak, mert nem mindnyaián
köuetik a vilagossagnak attyatul.

Az harmadik rendbeli tudomány az ördög-
nek hiteteseből es hizelkődő chalardsagabul vagyon
vgymint byóles, baiolas, varaslas : ezis Istennek tud-
tara vagyon, de nem ő akarattya hanem ellene valo

Az tudományok értelmét azokaiert rendöltem
es irtam három rezre, hogy senki magaiénak ne tu-
laydonícha a mi az Istene es a mi az ő engedelme-
nek io voltabul es aiandekabul vagyon. Ebből min-
den ember meg tanulhattya es eszeben vehetí, hon-
net legyen mind ez három tudomannak fundamen-
toma es eredetí. Hogy az eggíki tudomani a ki
nagyob zent lelők Istennek vezérlese által vagyon,
a másik tudomani az ő engedelmeből vagyon, de
azert am az első nem csak engedelmeből vagyon
mint ez a második, hanem vgyan belső vilagosíta-
sa által vagyon, hasonlatos keppen mint zinten hog
az iueg ablakon által megyön az napnak vilagosí-
saga. Meg algya azert Isten az ő io voltabul azo-
kat kik ötet felik es tisztólik. Mert magamrulis
iol tudom, hogy a mit soha nem lattam, sem hallot-
tam, sem tudtam az elöt: arrais meg tanítot engö-
met az ő io akarattya bul. Mely dolgon sokzer csak
chyu-

chyudalkoztam es el amelkódtam, honnet erdóm-
löttem volna az VRtul az io tetemenyöket. Kik-
ket velem chyeleködöt hazontalan zolgaiaual.

Az harmadik tudomány a mint mondam tud-
tara vagyon, Istennek de nem ő akarattya : mert az
varaslo baiosok nem az Isten akarattya bul chyele-
köznek. es sohol bölch emböreknel nem kez döt-
tek az tanusagot, sem fenítségöt nem zenuedtenek
erötte, sem az emberekek sem a betegsegöknek
termezettyöket nem tudgyak, sem a fiueknek es e-
gyeb fele allatoknak, mely dolog az oruoslasban
leg főieb es nagyob az természeteknek meg tuda-
sa es ismerety. Mert ha az fiueket ismeri zinten,
de azert abbul az nem köuetkőzik, hogy terme-
zettyeket tudgya : az kí kedig az oruosfagoknak
termezetit nem tudgya, io modon elny sem tud ve-
lők. Afelek soha sem oruosfagrul, sem zent iras-
rul valo könyueket nem zörzöttenek, kik az ő vton-
nok valo maradekioknak haznalattyokra lehetne-
nek. Az olyan Doctor kediglen csak fel rez-
zerint valo, a ki maga feietölis valami iot nem zö-
röz Istennek engedelmeből. De az en tudomány-
omnak volt eredetí ez vilagy bölch emberektölis:
az vtan Isten meg ördögbytötte zent lelkenek általa.
Esfele tudomány nem olyan mint a ki az chépes
p kapa

kapa előtt budosyk es vgy tezh magat bölche: de az igaz tudomány es bölcheség csak a zent lelek Istennek vezersenek általa vagyon, mert az emberek magok feietől semmi iot nem indíthatnak, sem el nem kezdhetik, veghez sem vihetik, hanem ha az Istennek lelke lakozik valamellyünknek zyebeben, es elmeiet vezerly az ő io voltából, a miképpen regentennis az Prophetákat es zent Apostolokat tanított es verzerlött.

Az ki kedig ennekem azt mondgya: Előzőr Barbelynal laktal, es affele tudomant kezdöttel volt tanulni. En arra azt mondom hogy vgy vagyon. De ha gyermek koromban affelet kezdöttem voltis tanulni, az vtan Isten nagyob meltosagra, tiztre es hiuatalra valasztott sok Doctory tiztnel, mind belső kilső betegseghez valo tudomant es eretelmet, ennek fölötte zent iras hely dolgokatis meg engedött tudnom. A Miképpen hogy Davidis Pasztor vala előzőr, de az Isten őtet vegre kiraly meltosagra valazta, mint meg vagyon iruan, kiralyokul irt első könyunek 16 es 17. rezében. Valaminek tudomanra azért es tiztre valasztya Isten az embert, annak az neuet kely viselni, mert sok paraszt embert meg nemősitnek, az Nemesből Vratis valaztnak: de megis az nagyob aiandek Istentől, mikor

kor az Richin tiztből, nagyob meltosagos tiztre vizi az embert, mely dolog csak ISTENNEK vezersene által vagyon.

VE TEKÖDES

ISMEGLEN:

Hyudalkozom az olyan embörökön, kik az VRISTENNEK aiandek kiban es az oruossagoknak erejökben ketőlködnek. Mert a leleknek vagyon oruossaga, az testnek is vannak taplalasara valo ez közők sok betegsegök ellen. Az lelöknek oruossaga, igaz hitből zarmazot imadsag, mely Istennek bezedede, remenség, bizodalom, Isteni zeretet, es az Isten felől valo gondolkodas es egyeb Isteni es közőztiennő iok, es mind azok a mellyek ISTENNEK bezedeből zarmaztak. Az testnek is taplalasara, mertekletős etelt es italt, ruhazatot es nyugodalmat rendölt ISTEN. Azonképpen ISTEN vtan az betegsegök ellenis vagyon oruossag, fiuekben, fakban es egyeb teremtőt allatokban.

P ij

Azert

Azert az Isten az oruosságot földből teremtötte.
az erős es bölch emberek meg nem vtallyak, ha-
nem igaz hitből hozzaik vezik es elnek vele.

Sokan aztis mondgyak, hogy az erős oruof-
ságot nem io adnñ az betegnek: de vala mely oruof-
ságnak ereie hasonlo az betegsegnek természetire
az olyan oruofságnak ereie haznos mert a fájdalom
meg chyendesziti es az merget. De ha az be-
tegség lezön erős az oruofságnal, meg gyözi az
betegség es hazontalan lezön az olyan oruofsá-
gnak ereie. Mert az io oruofságnak nem az ő ere-
ie artalmas, hanem az betegsegnek mergetől ko-
uetközük a halál az embörre. Nemelylek aztis mon-
gyak az betegök közöl: En nem oruofsoltatom ma-
gamat, Isten ő maga tudgya mikor kelly ennekem
meg halnom, az ellen senki nem alhat, ha kedig
el vegezte hogy meg gyógyullyak, oruosság ne-
kilis meg chyeleközi: az illyen szó, fősuenségből,
tudatlanlagból, föl fualkodasból es Istentől való el-
zakadasból auagy hitetlenségből zarmazik. Va-
la mellyk de egyk oka affele szöknek: Mert ha
ez így volna, tehát ISTEN az igaz hitből zar-
mazot imadságot, sem a könyörgést nem zörzötte
volna az embereknek iduösségökre, a kiből ötet
meg ismeriek az köröztyenök, hanem az nekilis id-
uözit

uözithetneie es az oruosság sem mondatnek Isten
aiandekának lenny, es az embörök eleti hasonlatos
volna az oktalan allathoz. mert mint azoknak
hogy ninchen okasságok es oruosság nekil hadgy-
ak egymast: az keppen az emberek el hadnak egy-
mast, kiknek Isten önnön maga adot eszöt, elmét
es az oruofságot parancholta. Azert irom es ma-
giarazom ez peldákat, hogy neha az Isten olly be-
tegségeket bochat az emberekre hogy oruosság ne-
kilis meg gyógyitya őket: ismeg olly betegsegetis
bochat, melyből oruosság által akaria hogy legyen
epöletñ. Ezt kediglen két okaiert cheleködi az io
Isten: Eggjkeret hogy az őzent neue dichertessek
az oruofságot. Masodik okert ismeg az binert,
es hogy ha io egessegeben nem ismerie ny-
omoruság alatt es iduözöllyön. Ez akarattyá Isten-
nek. Iollehet hogy sok embernek meg touab halad-
na eletñ es halala, meg sem bennulna sok rendbeli
nyaualyakban es betegsegekben, ha a io rea való
gonduisselessel es mertekletős elettel, eleit venne i-
deien. Mert abbulis bennafaga történik sokaknak,
a vagy hozzu ideiglen való betegsege, es halala,
melyből meg gyógyult volna. ERTTELME. Sok-
nak iffiu korában lezön halala, ki meg venfegötis
erhetöt volna. Ez illyennek nem Isten oka, ha-
nem az önnön maga tudatlanfaga es fősuensége.

PELDAIA ENNEC

az isten nagy eso io szagor erekedeti az isten nagy eso
Mint zinten az Oru es toluaij o magais meg
rouidetheti az o eletit: Nemellyek ismeg ha
o magokat el veztik meg fojtassal, auagy valami
egyeb rendbeli gonoz halallal, az illyenek sem az
ISTEN oka, hanem az o magok gonossaga es az
ordog. a mint Iudas vezodelmének nem Isten len
oka. Az harmadik oly fele betegség melyben el
vegezot es vtolio Oraia be tellyesodik, melynek
nem talaltatik oruosság ez földön: mert ha ez ellen
talaltatott volna oruosság, senki meg nem holt vol
na az regij bölcheek es feiedelmek közzöl.

Azert ember ne nezzed az te fele barátodnak szepe
segét auagy rut termetit es fris oltözetit, se kichin
auagy nag voltát, hanem azon gondolkodgyal mi
nem o draga aiandeki Istennek lakoznak benne. Mert
vagy on az gyömölchökközöttis olly, hog kiuöl szep
termeto, de ha meg meczed talalz rothadaft benne,
meg igon souantis auagy izetlent: Ezenkeppen
az embörök közzöttis vannak ollyak hogy kilsö ter
m etiben, öreg ekös bezedöiek. de tudományok
ban es lelki ismerettyekben auagy erkölchökben ki
chin es senmire iok. Mert az Isten nem kilsö zöme
ly valazto, hanem belsö.

Et

ERTELME.

SOK zor meg gyözi az nagy a kichint, vizont
ismeglen az kichin a nagyot meg gyözi: mert
az Isten csak egyedöl o maga meg adoia az io
aldamasnak. Es noha az Embert zemelyere te
romtötte, de azert, Istenij természetihöz senki nem
hasonlo. Vannak ollyakis kik azt tudgyak hogy
chak az deaki tudományban volna az bölcheseg.
De en arra azt felelöm, hogy vgyan nem az nyel
vek tudasabul sem azok értelméböl vagy on az io
bölcheseg es fő tudomány: sem keuelyseghen, sem
szep oltözetben auagy kazdaglagban nem al, ha
nem az igaz bölcheseg csak onnet folyöl adatik az Jacobi a
vilagosságoknak attyatul.

En az en tudományomat Istenteöl es az o vila
gositasatul varom es tartom, semmit magamnak
nem tulajdonitok.

Thouaba: Lam a Pilatus, Annas es Cayphas
az o hozzá iok tartozokkal egyetemben, oluastak
az zent irást, de nem voltanak lelki bölcheek, a
haznalattyat sem értöttek, hanem inkább ISTEN
NEK zent fiat artatlanul meg öltek, es az örök e
letnek meg nyerefeben sem volt semmi reze, mert
o benne nem hittének.

De

De Christus Vrunknak az ő egyigyu tanytu-
nő közöt voltanak, ollyak, kik ez világj Iskolaban
nem tanultanak es rezők vagyon az örök eleitben,
mert az Isten az alazatosakat föl magasztallja es á
keueyeknek ellenők al es szekekből leueti. Az em-
berek valazthattak tiztre az embert, emberi zer-
zes keppen es adhatnak bñrodalmat neki, de io el-
met es bölchefegőth, nem adhat ember, mert azt pen-
zen nem vehetik, penzen el sem adhattya tőle: csak
Isten annak meg adoia, ki az embert, emberek seget-
sege nekil terőntötte, ismeglen emberek nekilis ad-
hat valamit akar, kiről Vrunk azt mongya, zent
Mathe Euangelistanak tizen eggyedik rezében:
Halakat adok (vgymond) te neked en zent attyam
mennek es földnek VRA, hogy el titkoltad ezeket
azoktul, kik ez világ zerint tudosoknak es bölche-
nek mondatatnak, es meg ielöntötte azoknak, kik
nem iteltetnek nagy embereknek: Bizonyal Attya
am így volt az io akarat te nalad.

Nem az vegre kezdöttem es zertzöttem ez kő-
nyuechket sem az Doctörokkal valo disputalást,
hogy magamat magasztalnam auagy dichernem ve-
le, mert ha dichekődnem is nem az en magamebul
dichekődnem, magam sem vagyok magame hanem
az Istenne. Akar ki mint dicherneis magat, de ha
Isten

De Christus Vrunknak az ő egyigyu tanytu-
nő közöt voltanak, ollyak, kik ez világj Iskolaban
nem tanultanak es rezők vagyon az örök eleitben,
mert az Isten az alazatosakat föl magasztallja es á
keueyeknek ellenők al es szekekből leueti. Az em-
berek valazthattak tiztre az embert, emberi zer-
zes keppen es adhatnak bñrodalmat neki, de io el-
met es bölchefegőth, nem adhat ember, mert azt pen-
zen nem vehetik, penzen el sem adhattya tőle: csak
Isten annak meg adoia, ki az embert, emberek seget-
sege nekil terőntötte, ismeglen emberek nekilis ad-
hat valamit akar, kiről Vrunk azt mongya, zent
Mathe Euangelistanak tizen eggyedik rezében:
Halakat adok (vgymond) te neked en zent attyam
mennek es földnek VRA, hogy el titkoltad ezeket
azoktul, kik ez világ zerint tudosoknak es bölche-
nek mondatatnak, es meg ielöntötte azoknak, kik
nem iteltetnek nagy embereknek: Bizonyal Attya
am így volt az io akarat te nalad.

De Christus Vrunknak az ő együgyű tanytua-
náj között voltanak, olyak, kik ez világi Iskolában
nem tanultanak és rezők vagyon az örök életben,
mert az Isten az alazatosakat föl magasztallja és a
keueyeknek ellenők al és szekekből leueti. Az em-
berek valazthattak tiztre az embert, emberi zer-
zes keppen es adhatnak birodalmat neki, de io el-
met es bölchefegőth, nem adhat ember, mert azt pen-
zen nem vehetik, penzen el sem adhattya tőle: csak
Isten annak meg adoia, ki az embert, emberek seget-
sege nekil terőmtötte, ismeglen emberek nekilis ad-
hat valamit akar, kiről Vrunk azt mongya, zent
Mathe Euangelistanak tizen eggyedik rezében:
Halakat adok (vgymond) te neked en zent attyam
mennek es földnek VRA, hogy el titkoltad ezeket
azoktul, kik ez vilag zerint tudosoknak es bölche-
nek mondatatnak, es meg ielőntöted azoknak, kik
nem iteltetnek nagy embereknek: Bizonyal Atty-
am így volt az io akarat te nalad.

Nem az vegre kezdöttem es zerzöttem ez kö-
nyuechket sem az Doctorokkal valo disputalást,
hogy magamat magasztalnam auagy dichernem ve-
le, mert ha dichekődnem is nem az en magamebul
dichekődnem, magam sem vagyok magame hanem
az Istenne. Akar ki mint dicherneis magat, de ha
Isten

Istentől az ninchen meg engedue, á miért dicheret
 nŕj kellyene magát, vgyan semmi haznos io latta
 tyá nem volna az olyan dicheretnek, De az ola
 lyannak io dichekődese, á ki az ISTEN aiandeka
 ual dichekődik á miképen zent Palis dichekődöt
 Cor: 11. es 12. részében En énnel nagyobbalis di
 chérhettem volna magamat es dicheretnemis .ha
 azokaiert zerzettem es chélekődtem volna.

Mert el az ISTEN, á ki engőmet meg dichőhit:
 En az Istenec chák egyigyő es hazontalan fara
 bul formalt ferge es edenye vagyok, es chák az Iste
 en őnnön maga az, á ki az földből az emberi tea
 stőt valasztotta, es lelkős allatta terőmtötte az ő zee
 melyere ismeg chák ő maganak vagyon arrais ha
 talma hogy folde tegye az vtölso napig. Sem
 mit magaménak nem tulajdonŕtok, hanem ISTEN
 nec aiandekanak, es effele sző. nem kerkötfeg
 ből sem maga dicheretŕert adatik, mely á gonoz
 akaro ellenfegőt igassagos zoual meg győzŕj, ha
 nem á vegre zőrzöttem hogy az igassagot nem a
 kartam el titkolnŕj. Es hogy más felebaratoma
 nakis pelda legyen, hogy azok ellen á kik gonoz
 akaroŕj volnanak, oltalmazza magát az Istentől
 engedőt igassaggal, hogy senki tudományában ne
 bizzek sem nagy ertelmében es bölchesegeben, se
 mas embert magához kepőst semminek ne alŕjchon.

Q

Mert

Mert kenyeb azt mondanij hogy Doctor, hogy sem io haznalattyat meg mutatnij az Doctorfag-
nak. Söt az io embernek az ő maga io chelekő-
deti meg mutattya haznos voltát: Is meg a gonoz
embernek gonoz chyelekődetij meg mutattya az ő
gonoz voltat. Ez disputalas a köröztyennek igaz
hitinek vallasa, ez okaiert hogy lelki tanusagok van-
nak benne.

ALAZATOS IM-

ADSAGA AZ VR ISTENHEÖZ
vgyan azon Doctornak.

G

Erökke valo kegyelmes mennyey
Attya VR ISTEN ki magadat a te
zent fiadban meg ielöntötted, es azt
kialtottad hogy őtet halgassok, igaz
es veghetetlen kegyelmességő Isten-
nek ki a te zent Apostalidra zent lelkődet erztöt-
ted es őket igaz mennyey bölcheseggel meg aian-
dekoztad es az te igazsagodatez egez vilagon pre-
dikallanij parancholtad.

Könyörgök te neköd nagy alazatossan, tekinch
en reamis zegeny nyomorult zolgardra, es az
te zent

te zent fiadhoz valo zerelmedert vegy kiualt kep-
pen valo gond viseletödben es kegyelmedben, ho-
gy az te iduözitö fiadban tellyes bizodalommal
bizhassam. hozza ragazkodhassam. es mind hol-
tom napianj az te igaz ismeretödben meg marad-
hassak, hogy te zolgard legyek, es az örök eletben
az előknek szama közöt tegödet aldgyalak es ma-
gaztalyalak es neköd melto dicheretöt tulajdo-
nijchak. Adgy zent lelköt hogy az te aijande-
kiddal meg tellyem es az te io tetemenijd en ben-
nem naprul napra öregbedgyenek, hogy mind
magam meg ismeriem rajtam valo kegyelmességö-
det, es sokaknak zolgalhassak az te zent aiandekid-
dal a mellyekkel zerettel. Enged aztis hogy az
igaz bölchesegöt nijluan meg ismeriem es minden
baluanyozo auagy töled ellenködö tudomant es es-
ztelen ertelmet el tauoztathassak, hogy igy meg
tudgyak azt mindenök hogy kiualtkeppen valo
gond viseletödben es kegyelmedben nöttel enge-
met es igaz bölcheseggel zerettel a mint az mñ re-
gij Attyaijnkalis cheleködtel.

Igy tegy VR ISTEN en velem es fele bara-
tijmmal azon te zent fiadert, kibem biztam, es ki
altal the elödben tellyes büzodalommal iöttem
es kegyelmes Istenömnek s attyamnak vallottalak.
Amen.

Q ij

Erre

Erre tanít minden kőröztyen embert az Iordan
nal meg mutatott kegyelme az Vr ISTENNEC es az
lelki batorfagra híjua. Igy akar ISTEN meg is-
mertetni es imadtatni. Ez által valasztatik el az
kőröztyenek imadsaga az hitetlenöketől.

ALÖLKIBÖLCH-

ESEGNEK ERTELMERVL
valo tanusag.

ABOLCHESEG előb valo a tudom
mannal, azokaert hogy a teremtes-
nek előtte nem volt tudomany ez
vilagon hanem az vtan lot minden
fele tudomany es okosság, de az lölki bölchiefeg
mind öröktől fogua volt a Christusban, azert hog
nagyob az lölki iskola es bölchiefeg minden tu-
domannal mert a bölchiefegből iö es szarmazik ki
a io tudomany nem a tudomanyból szarmazik a
bölchiefeg. Hogy meg erchied es eszedben ve-
gied ember az io belchiefegnek es batorfagnak ere-
deti es fundamentoma honnet legyen, tudni illik
hogy csak az Isteni felelemből vagy az gyöke-
re es eredeti. Mert az ember embertől ismeg
szot tanulhat, de az mi a szonak értelmere es ma-
giara

giarazattara volna, azt nehezeb meg tanulni es
eszedben venni, az io bölchiefegh kedig es erte-
lem arra valo az emberben hogy az iot el tuggia
valasztani az gonosztol. Mert nemelij embernek
nagjob batorfaga vagy az orzafra es egieb go-
nossagra auagy az tökelletlen hazugsagra hogy
sem a iora, nemelijnek ismeg az iora bölchiefeg es
elmeie vagy on. Mert ez vilagnak fiai az test szerint
valo bölchiek okosbak es bölchiebbek az testi el-
vezendö dolgokra az Isten fiajnal, gonozulva-
lo gyöytemenre es ez vilaghoz valo ragazkodással
es takarmanyal. Effele mindenkor csak azon gon-
dolkodik es okoskodik, mikeppen az malet ma-
gaienak tulajdonichá gonozul, az okaert hogy
az emberi test az földből teremtett es formaltat-
tott, ismeg az ö tulajdonahoz a földhöz vonnya
inkab természeti zerint. De az lelki bolchek az
Istennec fiaj az lelki es örökre valo dolgokra böl-
chiebbek mindenkoron es minden io dolgokban fog-
lalatosak. Mert nem az keuelyeknek zuekből
adatik az lelki bölchiefeg, hanem Istentől az ötet fe-
lö alazatosoknak: mert az lelök holot az vilagossag
attyatul adatot, ismeg az ö helyere kiuankozik min-
denkor. Azert világ fiajnak es hamissagnak böl-
cheynek mondatnak az olyanok kik Istenről el fe-
letköznek es ez vilagy elettyeket, marhaikat es
Qm Kaz

Kazdaglagokat nagyobra böchyüllik es tulaydo-
nychak ISTEN igeienel es az ő orzaganal es ez vi-
laghoz ragazkodnak, ez vilagy el vezendő dol-
gokrul gondolkoduan, elnek hamissan valo keres-
settel, göitemenyel, osoralkodással, es hamis törüen-
ködessel, az igazsagot hamissa itelik, es keresnek
poklot es ueződelmet magoknak. Az ki kedig az
meg ismert igazsag ellen szöl, annak az őrdög es a
maga gonoz alnoksaga es iregy volta adgya azt, a
miuel magát meg menche: minemő hamissaggal es
leyt vehesön es el fordythassa az igazsagot. Iahj ke-
dig annak az embernek a ki az meg ismert igazsa-
got hamissitya meg, ez vilagy hazonert, mert fő-
titseg lezön lako helye annak ha Istenhez nem tér.
Istennek fiaynak es igazsagnak bölcheynek azok hy-
uattatnak es mondatnak kik az ő parancholattyat
mindenkoron eszekben es elmeiekben tartyak, mert
iob es iduössegös az Isten felő szegennek az ő

keues marhaia, hogy sem az
Istenről el feletkőzőt hamis
kazdagnak az ő sok gyöite-
menye es marhaia. Az
bölchesege kediglen Istennek
malaztya es az homalyos szü-
uő emböröknek vilagossag
elmeiekben mikeppen hogy az gyertya vilagossag
az

60
az főtitsegben, Terich el io Isten az hamis eletről az
te hiueydet, az tezent neuednek dichiretyert.

ISTENTEÖL VA- LAZTATOT DOCTORNAK FRANCO- uits Gergelynek maga mentese az patuar- kodok es szydalmazok ellen.

Inchen ez vilagon soha semmi olly
dolog a mely mindennek egy irant
kellyen, auagy minden embörök egy-
enlőreppen dicheriek: ez kedig eb-
bül vagyon hogy az embörök magok
szeretöy mást inkább nem szerethetnek magok-
nal. Annak fölötte keduetlenök es iregyök mert
vannak ollyak, kik masban Isten aiandekat iregylik:
es touaba telhetetlenök, az haznott mind ekessegök-
nel s mind idvössegöknel inkább keduellik. Mert
minden ala valo tudomanyu ember a ionak igaz
tudomanyat es io chéleködetit iregyli es semminek
alitya, oka ez: hogy az ala valo embertől nem lehet-
nek az iozagos chéleködetök, sem az fő tudomany-
ok, mint az io embertől, es az ollyanok nem az Isten
aian

aiandekit böchüllik emberben, hanem az ő magok tudatlanfagához kepest itelnek mastis magokhoz. Valamely ember kediglen magát nem ismeri es meg nem tudgya böchyölleney: az ollyan mast sem ismer meg sem tud böchyüllentij.

Az emberseg nem az nagy letelben al, sem chak küllö zömelyben auagy termethen. Nemellyek kedig ISTEN ismereti kiuöl vannak es ez vilagy veleködesből itelnek es szolnak mindent, ez illyen emberek az en tudományom felöl sokat zoltanak es ragalmaztak: de ezzel vigasztalom magamat hogy az iozagos chyeleködetnek vannak iregij: nin chenek az gonossagnak es latorfagnak hanem az iamborfagnak: Keröm, azert minden rendbeli iambor Doctorokat es iras tudokat, hogy gonoz ne ure ne uegyek ez könyuechkenek zerzelet. Mert voltanak ollyak kik iregyködtének reiam az Istennek aiandekaiert, nem tudtak honnet volt eredeti es fundamentoma az en tudományomnak kiuel Istenzeretöt es meg aiandekozot, mellyek az irasnak tudasaban vgyan nem voltanak bölchek sem az Doctorij tudományban, auagy az oruossagnak értelmében, sem az természetöknek tudasaban: főt nem hogy az idegön nem iregyködöt volná reiam, de még az en magam szolgaim közzülis volt olly a
kire

ki reiam iregyködöt es gonoz neuet adot hozzam iregysegből.

Sokan aztis mondtak hogy en Iskolaban nem tanultam, sem Doctoroknal: effele sok karomlo bezedökkel es gyalazatokkal illettének: es hogy nem helyene effele tudomant gondolnom kinek magam volnek talaloia, es az előttem valo sok bölcheket hatra vetnek. De mind az által ha azok nem tanítottak volnais, es az en Istennem meg öregbítőite az tudomant en bennem: Vagy telhetetlenek iteltetnem embörök előtt, vagy kedig Isten malasztja meg vtaloiának ha hatra vetnem es nem elnek vele masnak sem ielőntenem.

Mert az en tudományom haznalattyanak latattya es sok emberekén meg probált es bizonyos volta vagon. Thouaba nem vagyok hamis sem betegsegöknek es nyaualyaknak ismeretiben, sem kedig az oruossalokban nem vagyok telhetetlen: nyomorulttul meg nem vonzom sem munkamat sem oruossagomat Nam en ez vilagij bölcheknek nem ellenzöm sem io tudományokat, sem nagy értelmököt, sem egyeb fele erös veteködesöket, sem tiztessöket nem ragalmazom. Kerem azert öket hogy ök se ellenzyek az Istennec aiandekit kik nálam vadnak, ha embörök eletire es taplalására haznalhatok velök, lassak es proballyak meg, ne zo-
R ual

ual veteködgyönk hanem emböröknek valo haza
nalattal. Ha valaki kedig hamissolna chyelekö
detömet, mondgya zömömben, okat mondom ne
kñ: mert az en tudományom igaz okokbul vágyon
nem veleködésből mint nemelyeke. Thouaba, Bal
uanñ imado sem vagyok: hanem az egy fölsegős
hatalmas Istennek bizodalma bul, kinek fia az en
meg valto Christussom es a ki zent lelke által engö
met ez tudományban meg epytöt es epöletre valo
ertelmet adott, chyeleközöm mindent. Es meg kika
nek gondgyat föl uezöm is, azoknak is azt adom ta
nachul hogy Isteny felelöm által ellyenek az en gyo
gytasommal. Azert nem kely gonoz gondolatu
iaknak lennünk: hanem Isten kezeben kely életö
ket biznunk, es mint hogy imadsagat meg halgattya
az ö hiueynek es be tellyesity. Akkepen oruossago
tis parancholuan, haznossa teszy az ötet felöknek.
Ezt azert ielöntöm meg hogy netalaltatnam az sok
ellenöm zolloknak hejaban valo szauokat el halgat
nom, Kerlek io Isten bochasd meg azoknak vete
köket kik enneköm gonozt kiuantanak es haborgata
tak az te aiandekidert engömet, mert talan tudat
lanlagokbul cheleködtek. Christus vrunkat es az ö
tanituanitis nem az hamissagert gyööltek es ildöz
tek, hanem az igazsagert: melto azert az zolganakis
zenuedny gyalazatot, ha a menynek földnek, Vra
zenuedött. INo

F X T E S.

IV köröztyen Ember, bochyöllyed
az Istennek aiandekit az io lelki
paztort es az Oruos Doctort: mert
emberek eletiben iar es forog az ö
zolgalattyok, nem hazontalanok,
hanem Istennek aiandekyes ezközők az embörök
epöletire es haznalattyokra mind az oruossaggal
özue. Azert tisztöllyed es böchyöllyed mint Isten
nek valasztot embörit, mellyeket Isten teneköd epö
letödre es haznalatodra adot: a mint Iesus Syrak es Ecccl. 38,
az bölch Salomon irya. Mert hanem tisztölöd es
meg nem böchyöllöd akar mellyknek zolgalattyat,
szue zerint es io akaratbul nem zolgal. Szynnel
valo köröztyen ember az ollyan, a ki azt mondgya
hogy köröztyen es szereti az Istent es fele baratty
anak. hamis, auagy az ö oruosahoz halaadatlan az
io cheleködert. Az ki kedig az ö felebaratty
nak Zolgalattyat meg nem böchyöllö, abbul köuet
közük az halaadatlanlag, mely dolog nagy vete
kök. Mért az Oruos Doctor sok ember kaza
dagsaga nekil el lehet, de az ö Zolgalattya ne
kil kit I S T E N neky adott. sokan el nem lehet
nek: Mert talan inkább szikölködöl the az ego
hesseg nekil, hogy sem ö az te fizetesöd nekil.

R ñ

Azert

azert a kinek könyörgendő kely es zolgalattya nekil
el nem lehecz, akar minemő ember legyen, az ol-
lyant haragra ne indich, se bozzu belzeddel soha
ne illesd mert talan karodra követközik valamikor.

Az ki felebarattyat meg nem böchyölli zolga-
lattyaiert, halaadatlan es hitetlen az mely dolog
nagy vetök mind Isten előtt, smind ez vilagij em-
berek előtt mert, szijuból es io akarattul adatik min-
den haznos io munka es zolgalat, nem csak em-
börök kezeijtől: mert ha szijuból es io akarattul
nem zolgal, hazontalan az zolgalat. Olly be-
tegségben zolgalhat neköd az oruos, mikor
sok felebaratidnak es attyadfiandnak zolgalattyak
az te eghessegödre nem haznalhatnak, es teged ha-
laltul s bennafagtul ment meg Isten engödelmebél
mert halalodis követközhetnek auagy bennafagod-
á hozzu ideiglen valo betegsegből es faidalombul.

Az olyan kazdagfag embörök nyomorusagara
vagyon, á hol az io eghesseg ninchen.

Akkor zolgal teneked az oruos, ISTEN va-
tan nagy ziksegödnek ideien mikor sem etelödnek
sem italodnak io izit nem erzöd: es sem kinched-
ben, sem iozagodban, sem io louadban, sem ha-
dakozasodban, sem szép öltözetödben nem gyö-
nörködhetöl es sem magadnak sem felebaratidnak
nem zolgalhacz, mert az betegseg nem engedij
es

es szikölködöl az eghesseg nekil, az az. meg fo-
gyatkozol akkor minden ez vilagij gñönerőlegős
eletödtől. De nemely ember vgy böchyölli es
tartya az oruost, mint ha immar soha többbe nem
kellyene zolgalattya. Söt az oruost mint hogy
io akarattal hozzad fogadhatod, vgy elis idegö
nñthetöd töled, ha az ő zolgalattyat meg nem
böchyöllöd es meg nem terijtöd neki.

Vigaz talljad io ISTEN mind lelkökben es test-
ökben az betegöket.

HAZASSAGR VL.

Sokszor barátim er Ismeröimintötte-
nek es kezörñtötenek engemet az
hazassagra: De valamig ISTEN
valamely dolognak az oraiat es ide-
iet meg nem paranchyollya, addig
semmi nem lehet, akar mint eröl-
ködgyek es igyeközze kis ember valami dologra.

Mert azt mondgya Christus Vrunk zent Lu-
kachnal 12 rezeben, hogy haiok zalais meg vagy-
on zamlaltatua az embereknek hat inkab, hogy le-
hetne valami nagyob dolog Isten akarattya nekil
az ő híjuein.

R ij

az

Az ki azt mondgya, nem io embernek egyedül
lenni, de szikseg neki hasomlo tarsanak lenni. En
nis azt mondom hogy vgy kely lenny, mert Isten
az ő neue dicheretire valot parancholt: es ez dolog
a menyen meg romlot karnak epöletire vagyon.
De azért ISTENNEK mas rendbeli valasztot hiu
szolgay is vannak, kiket nagy tiztre es hiuatalra
valasztot es valaszt. Mint zyn ten hogy szabad az
gerenchyer auagy a fazokas vele, tudomanya zerint
valaminemö edent akar formalny es chynalny az
sarbul. Azonkeppen chyeleközik az io Istenis az
emberökkel es csak az ő maga tanachabul es io
akarattyabul akaria az ő hiueynek minden dolgo
kat el vegezni, kinek előb adgya meg, skinek vtol
ban, maga tudgya mit cheleközik hogy zent neue
nek dicheretire legyen es emböröknek iduösslegökre.
Iollehet hogy magamat arra mindöndöstöl fogua
nem köteleztem hogy hazassag nekil lennek. De
a ki ilyen modon el zenuedheti es el tirtheti mint
en igen io es nagy dolog: ennek el zenuedese nem
magam akarattya, mert zent Palis maga felöl azt
irta 1. Cor. 7. hogy a ki olyan modon el zenued
heti mint ő, io. Vannak io természetöiekis az em
börök között, gonozrais haylandok. Söt vannak
olly rendbeli hazások, kik hazassag török es nem
elegöznek egy hitösökkel. Iob volt volna az
ilyen

64
ilyen embernek, ha mindeltig az nekil leöt vol
na, auagy ingyen sem ziletöt volna: az ollyan fi
rul zollok ita ki ISTENNEHÖZ nem ter es eletit
nem akaria meg iobbitani. Az kik Istentelenök
es az igaz hittöl elszakadtak, az kik az ő Attyo
kat es annyokat nem tisztölik, hanem zidalommal,
gyalazattal, es verefeggel illetik. Az ki kedig
aztmondgya, hogy nem oka az ő gyermekenek
gonoz voltanak. Enis arra azt mondom hogy
vannak olly attyak es anyak a kik ő magok tezik
gonozza az ő gyermekyöket, mert kised korok
ban nem tanytak Isteni felelömre es az vezöt
meg kimellyk tölök: ez oka gonoz voltanak.
Az vtan ha föl neuelködik, amaz sem gondol
vele. Ez ilyen fiakban lesznek gonozsak
es Istentelenek a iotul iot tanulhatnak az gonosz
tul ismeg gonozt. Sok paraszt ember gyermeke
ben fő emberek lesznek es lennekis ha taneitana
iak a iora, mert valahol a felelem vagyon, gya
korta az tiztesleg ot vagyon. Sokan ollyak is
vannak es lesznek ember öldöklök, orzag aruloij
es toluayok. De Iañ az ollyannak, mint iduözi
tönkis monda Iudasnak. Iob volt volna annak
az embernek soha nem ziletetni, mint sem az ar
atlan vert el arulni es el vezteni.

Az

Matt. 20

Az kñ ismeg azt mondgya, hogy az ő hiti azt tartya, hogy az ő gyermekében olyan gonoz nem lezón: En arra azt mondom, hogy senki az mas ember hituel es tanymasual kilomben nem iduözulhet, hanem ha zent lelök Istentöl bele oltatik magabanis az igaz hyit: mint Abacuc propheta könyuenek masik rezeben meg vagyon: Az igaz ember (vgymond) csak az ő saiat hity által iduözül.

De örömeftakarnek olyan embert latnom, a ki azt mondana hogy el lehetne az hazassag nekil, hanem csak Isten kedueiert veszik rea az gondot es meg hazasul es el tartya minden nyomorusaggal.

Ritkan talaltatik olyan ember ki ezt meg chyeleködne, hanem fokban vannak kik csak az ő magok testenek gyönerőségös eletyert miuelik es cheleközik. Valamit kedig az ember csak az ő maga kedueiert cheleközik, azt nem Isten kedueiert cheleközi.

De az Zenuedesben es az szomorueletben mindenkor töb io talaltatik, mint iduösség, egesseg, tisztösség es bekeség. De Az tobzodasban es az mindenkor valo gyönerőségös eletben semmi io nem talaltatik: a mint Zent lukach bizonytya 16. rezeben amaz kazdag embörröl, kinek Abraham monda: Eluetted az te eletödben minden iavaydat.

Az

Az szomoruelet meg heruaztya az embernek ziuet es tagajt es inditya az Isteni felelömre az embert. Iañ kedig annak, ki csak az testnek gyönerüsege zerint el mindenkoron, mert az lelki gyönerőséget meg fojtya. Az testi gyönerőség csak napig es oraiglan valo: De az lelki gyönerőség örökke valo melynek soha vege nem lezón.

Az ki ismeg azt mondgya, hogy az melysaio gyömlchöt nem terömt, ki vagassék, Enis azt mondom hogy vgykely. De mi legyen az igaz gyömlchnek termese, tudnñ illik, az igaz hñt. es az Isteni zeretet. Mert valaki illyen gyömlchöt nem hoz es nem térömt, Istentöl az olyan ember ki vagattatik, es az örök eletben reze nem lezón: mert az Vr Isten nem zikölködiik tiz auagy huz ember szaparitasa nekil. azert vgyan bekely az mennyei karnak tellyesödnñ de nem gonoz gyömlchnek zaporodasual. Mert az mi beusegös az nemszüksleges, sem olly igön kedues: de az mi io miert hogy ritkannñs vagyon igön kedues es kellyemetös. Mert ha Isten az gonoz zaporodasban gyönröködöt volna, es a menyey kart azzal akarta volna be töltenñ: hat Noe ideieben nem emezette volna meg az ezön uizeuel ez vilagban valo kat, de csak az ő hiu zolgaiait Noe patriarchat tartta meg nyolczad magaual az barkaban.

Gen. 7.

S

Latta

Lattam olly fát embörök kerteben es vduaran^{is}
nis, melly fát sok termő fánál nagyobra bőchyő-
lött, maga csak viragot es gyömolchöt nem hozot,
nemis ehetőt gyömolcheben, megis keduessé volt
sokanal azoknál kik gyömolchet terömtötenek.
Az fán semmit ne erch egyebet hanem az embert
az viragan az igaz hitöt: mert az virag utan töröm
az gyömolch, azonkeppen az io hit által iol che-
lekezik a io lelök. Harmadik ertelömben, hogy
sok termő fanal keduessé es bőchyöletösb, iedzi az
arnyekat: mert az io fanak haznossab csak az le-
ueleis auagy arnykaban ülni, hogy sem mint
az gonoz fanak gyömolcheben ennü.

Az gonoz gyömolch iedzi az Istentelen fia-
kat: mert az io Isten egy embert sok nep közzöl föb-
tiztre es nagyob hituatalra ki valaszt maganak.

Mint szinten hogy Loth patriarchat kñ valaszt
ta sok nep közzöl es ki hoza negyed magauat az
Sodoma es Gomorrha Varosabul az Angyal által.

Es mint hogy az eghön sok chijlag vagyon, de
eggik azok közzöl is fenösb es nagyob sokanal, no-
ha az neue chijlag.

ERTELME:

Sok nepek vannak ez vilagon, de az emberek
Sritkak mert vannak oly rendbeli hazafok, kik azt
tud

tudgyak hogy ottan meg vagyon immar minden
iduöfsegös dolgok es iamborlagos elettyök, mi-
elt meg hazafulnak: De az Isten zerzese zerint
valo hazassag nem csak az el mulando testi gyö-
nöröfegben áll, hanem io lelki ismeretben es tiztes-
segös eletben. Vannak ollyak is kik az könyü
eletert, hazassag nekil elnek gonozul: Ez illy-
en dolog nem az ISTEN rendölese, föt inkab el-
lene vagyon az ollyan gonoz elet ha Istenhöz
nemter.

Veteköedes

Kinnyeben adhattya ember más embernek bö-
ret es ereiet felebarattyaiert, de az magaiet ne
hözben adgya. Ennek ertelme es peldaia:
Mikor Isten az zent Iobnak fiajt, leianijt es min-
den iozagat el vette vala töle, azokat kinnyeben
zenuedhette el: de mikor ő magariis reia bochata
ostorat, nehezebben zenuede azt. Mert akkor
ő maga böreuel es ereieuel kellyetek fizetnü, mint
meg vagyon iruan zent Iobnal 14. rezeben.

Ertelme auagy peldaia: kinnyeb annak ez vilag-
gñ eletü a ki csak az testnek gyöneröflege zerint
el es csak az hazassagban auagy egyeb ez vilagñ
el mulando eletiben gyönörködik:

S ij

De

De az kik mind ziuőkben es testi elettyekben
mindenkor töredelmessék auagy zomoruiak, az
ollyanoknak nehezeb zenuedni. Es ez egy rezbeli
irasomnak ez volt oka, hogy senki az hazassag-
nak rendiben se az zaporodásban ne dichekőd-
gyek: mert ha csak azzal dichekődik, meg az
lok io közzől az legkisseb mert nem eleg csak az:
az iduössegre hanem ha io chelekedeti hity es re-
mensege leiend az Istenben.

Mert ha az ISTEN csak az zaporodásban
gyönörködnek hat vgi rendölte volna hogy min-
den ferfiunak három auagy negy hitössois leött vol-
na es vgy tenyeznenek az embörök mint az fiuek:
de Isten nem gyönörködik az sokasagnak gonoz
zaporodásban a mint Ecclesiast. 16. Iob egy Ista-
en felö ferfi ezör Istentelennel, hanem az Isten felö fi-
akban a kik ötet felik es mindenör fölö tiztölik.
Chak az io hazassag Isten zörzese nem az gonoz,
ha az gonoz hazassag Isten zörzese volna, hat az
Isten volna az binnek oka, maga nem az. Bo-
dog az ollyan ember a ki nem csak az testnek eleti-
re visel gondot, hanem az lelöknekis keres es gyöit
es maiorkodik mertörök eleti lezön az ollyan, ember
nek. Valaki ez igeeket eszeben eselmeiben gyakorta
forgattya, mikor ki mulik vilagbul örök eleti leszön.
Vallyon kediglen kñ zolhat ellene ez zörzesnek
auagy

auagy ez igeeknek? Egyeb senki nem, hanem a ki
nem ismeri Istennek aiandekit es eu szent fölseget es
legnek lenni minden ionak meg adafara. Min-
den fele rendbeli embörök közt vagyon io es go-
noz természetös. Nem mindenik iambor eletö a-
zok közzölis a kik hazassagban vannak, sem azok
közzöl a kik hazassag nekil vannak, hanem iok
ez gonozokis vannak.

AZ KAZDAGSAG

RVL VALO PRAEDICATIO

Két Iffunak peldaiabul.

Z io keresöt kazdagsag Isten aldo-
masa es az embörök elöttis kedues.
De az gonozul gyoitöt kazdagsa-
gon ninchen Istennek aldomasa, mert
nem az ö neuenek dicheretire vagy-
on, söt meg a fiaktulis es az nemzetsegtöl gyakor-
ta gonozul vesz el az hamis kereset. Vannak oly
rendbeli kazdagsagok hogy Sokakat el terjtnek
az igaz vtrul es az io lelki ismeretröl, ez vilaghoz
valo ragazkodással es az benne valo zorgalmatos
gonoz elettel. Mert nemely embörök mind ada-
dig sem hizik el, ez vilagbul valo ki mulafokat, mig

S iñ

len

len az lelők az testből ky nem megyön. Azert bo-
dog az olyan ember a ki igyeközi eletit meg iob-
hytany es az ő terömto Vrat Istenet meg ismerni
es hozza terni: mert örökre valo halalt soha nem
kostol. Es valaki it ez vilagon maganak zent e-
letöt nem keres, es zentsegös dolgokban nem fog-
lalatos sem nem akaria magat foglalni, az menny-
eknek országaban sem lezön az szenté, honnet meg
azokis le hanyattanak a kik gonozokka löttének es
el vezöttek az zentsegöt, Innet inkább nem vitet-
nek föl a kik iol nem keresik es el veztik az zent-
segöt: mint zinten hasonlatos ez pelda.

Vala neminemö ket iffiu. Kikül minden em-
ber peldat vehet es tanusagot: es mikoron el indul-
tanak volna talalkozanak ket vtra. eggyk vt iob
kez felöl valo, az másik bal kez felöl. Az iob
kez felöl valo vt, igön szoros es nehéz iaro valo.
Az bal kez felöl valo vt, igön tagas es gyöneröse-
gös valo. Az ket Iffiak ezt latuan, meg allanak,
es monda eggyk az másiknak: Mellyk vtra men-
nyünk. Felele az másik es monda: Mennyönk az
iob kez felöl valo vtra. Monda ismeg az másik:
De mennyönk az bal kez felöl valora, ladde mely
szep tagas es gyönerösegs. Es mikoron azon
el

el indultanak volna, az to-
lvaioi raiok talalkozanak, es
minden zep gyönerösegs ru-
haiokat es öltözetyöket el fo-
ztak rulok. Es az vtan ve-
tek öket egy nagy mely ve-
römben, kiböl soha ki nem
jöhetnek, es ot leön nekik
nagy siuasok reuasok es iaygatasok. Monda az
eggyk a másiknak: oh the atkozot, miért hozal
engömet ide ez vezödelömnék helyere: lam mon-
dam hogy erre ne iöiönk, hanem az iob kez fe-
löl valo vtra ternenk. Mert ha szorosis es ne-
hez iaro, de az vtan io helyre talalkoztunk volna,
mely hely vegtelen gyönerösegs.

Mit erchyönk az ket Iffiu? Az ket iffiu
semmi nem eggyb, hanem eggyk az lelök, maso-
dik az test, a kik mindenkor viaskodnak egy mas-
sal, az lelek az testel, az test ismeg az lelekkel.

Az lelek iora int, az test ismeg gonozra:
de azon kerök az io ISENT hogy az le-
lek gyözze meg az testnek kiuanlagat es zena-
tellye meg mi bennök, hogy az által vezere-
lyen minket csak az ő ismeretire, mert az test
kiuannya az zabad akaratot es gyöneröse-
gös eletöt ez vilaghoz valo ragazkodast,

len az lelők az testből ky nem megyön. Azert bo-
dog az olyan ember a ki igyeközi eletit meg iob-
hytanyes az ő terömtö Vrat Istenet meg ismerni
es hozza terni: mert örökre valo halalt soha nem
kostol. Es valaki it ez vilagon maganak zent e-
letöt nem keres, es zentsegös dolgokban nem fog-
lalatos sem nem akaria magat foglalni, az menny-
eknek országában sem lezön az szenté, honnet meg
azokis le hanyattanak a kik gonozokka löttének es
el vezették az zentsegöt, Innet inkább nem vitet-
nek föl a kik iol nem keresik es el veztik az zent-
segöt: mint zinten hasonlatos ez pelda.

Vala neminemö ket iffiu, kikerül minden em-
ber peldat vehet es tanusagot: es mikoron el indul-
tanak volna talalkozanak ket vtra, eggyk vt iob
kez felöl vala, az másik bal kez felöl. Az iob
kez felöl valo vt, igön szoros es nehez iaro vala.
Az bal kez felöl valo vt, igön tagas es gyöneröse-
gös vala. Az ket Iffiak ezt latuan, meg allanak,
es monda eggyk az másiknak: Mellyk vtra men-
nyünk. Felele az másik es monda: Mennyönk az
iob kez felöl valo vtra. Monda ismeg az másik:
De mennyönk az bal kez felöl valora, ladde mely
szep tagas es gyöneröse-
el

El indultanak volna, az to-
lvaioakraio talalkozanak, es
minden zep gyöneröse-
gös ru-
haiokat es öltözetyöket el fo-
ztak rulo. Es az vtan ve-
tek öket egy nagy mely ve-
römben, kiböl soha ki nem
jöhetenek, es ot leön nekik
nagy siuasok reuasok es iaygatasok. Monda az
eggyk a másiknak: oh the atkozot, miért hozal
engömet ide ez vezödelömnék helyere: lam mon-
dam hogy erre ne időnk, hanem az iob kez fe-
löl valo vtra ternenk. Mert ha szorosis es ne-
hez iaro, de az vtan io helyre talalkoztunk volna,
mely hely veztelen gyöneröse-
gös.

Mit erchyönk az ket Iffiu? Az ket iffiu
semmi nem egyeb, hanem eggyk az lelök, maso-
dik az test, a kik mindenkor viaskodnak egy mas-
sal, az lelek az testel, az test ismeg az lelekkel.

Az lelek iora int, az test ismeg gonozra:
de azon kerioek az io ISENT hogy az le-
lek gyözze meg az testnek kiuanlagat es zent-
tellye meg mi bennönk, hogy az altal vezerele-
lyen minket csak az ő ismeretire, mert az test
kiuannya az zabad akaratot es gyöneröse-
gös eletöt ez vilaghoz valo ragazkodast,

rezca

rezegségöt, tobzodást, bujjaságot, osoralkodást,
telhetetlenségöt es Istenről való el feletközést es min-
dent valami az testnek kiuanaságos akarattya sze-
rint való gonoz élet, á kik, elnek csak test zerint,
es annak inkább engednek hogy sem az Istennek es
az lelőknek. Szinten vgyan iarnak es vgy történik
dolgoz mint az ket iffiunak. Az meg allas es az
el híjuas á mint mondam iedzi es peldazza. hogy
fokzor el vonnya az embert ez vilagy gazdagfag es
gyönerőségös élet az Istennek vtarul es az io lelki
ismeretről, á mint á Magnes kú hogy hozza szya
es vonnia á vasat auagy á szouaruanij á vizet. Az
taagh es gyönerőségös zep vt, iedzi az bal kez fe-
löl való vtat, á pokolnak vtat, mely igön zepnek
es gyönerőségösnek teczik egy előzőr: de ha el in-
dulnak raita es io vtra nem ternek, az az, ha az ő
binőknek veget nem vetnek, az toluaiok köziben
esnek, az az őrdögöknek markaban es barlangia-
ban iutnak: az vtan igön keserues lezön, es nagy
fokan meg ternének ha lehetne. Az Toluaiok
peldazzak az őrdögöket, mely toluaiok mindena-
kor mint az syuo orozlanyok vgy ordytnak es le-
selkődnek vtannunk. Az ő szep gyönerőségös
ruháioknak ruloz való le foztasa, peldazza az e-
redendő igassagtul való meg foztast. Az verőm ied-
zi az poklot: az melysege az sötítlegöt, melyből so-
ha ki

ha ki nem iühetnek. Az ő siuasok, riuasok iedzi
az pokolban való nagy kinlodast es faldalmakat.
Az szoros vt peldazza az őrk életnek vtat
es annak meg talalast. Az nehez iaras iedzi,
ez vilagban való but, banatot, szomorú életöt,
keserőségöt es faldalmat. Az szoros es nehez
utbul való ki kelesők iedzi ez vilagbul való ki mu-
lasunkat, az vtan az őrk életnek meg nyeresét
es meg talalast, melynek soha vege nem lezön,
kit soha embernek file nem hallot es soha zöme
nem latot, nyelue es szaja sem bezelhetij, minemő
nagy dichőségöt es örömet az VR ISTEN zör-
zöt az ő hiuejnek: Bodog az olyan kazdagfag
á kin sem tűz, sem viz nem fog, sem rösda, sem
az szu meg nem eszij, föld el nem rothasztja, az
ilyen kazdagfag örökke való, igaz hittal es io lel-
ki ismerettel gonoz chielekedet tauoztatafual min-
den köröztyen meg nyerhetij. Kit engedgyen
minden hiueknek az attya, fiu es zent lelők, tellye
es zent haromsag, egy bizony ISTEN:

Kinek legyen dichőség es tisztőség

mint örökkől örökke

Amen.

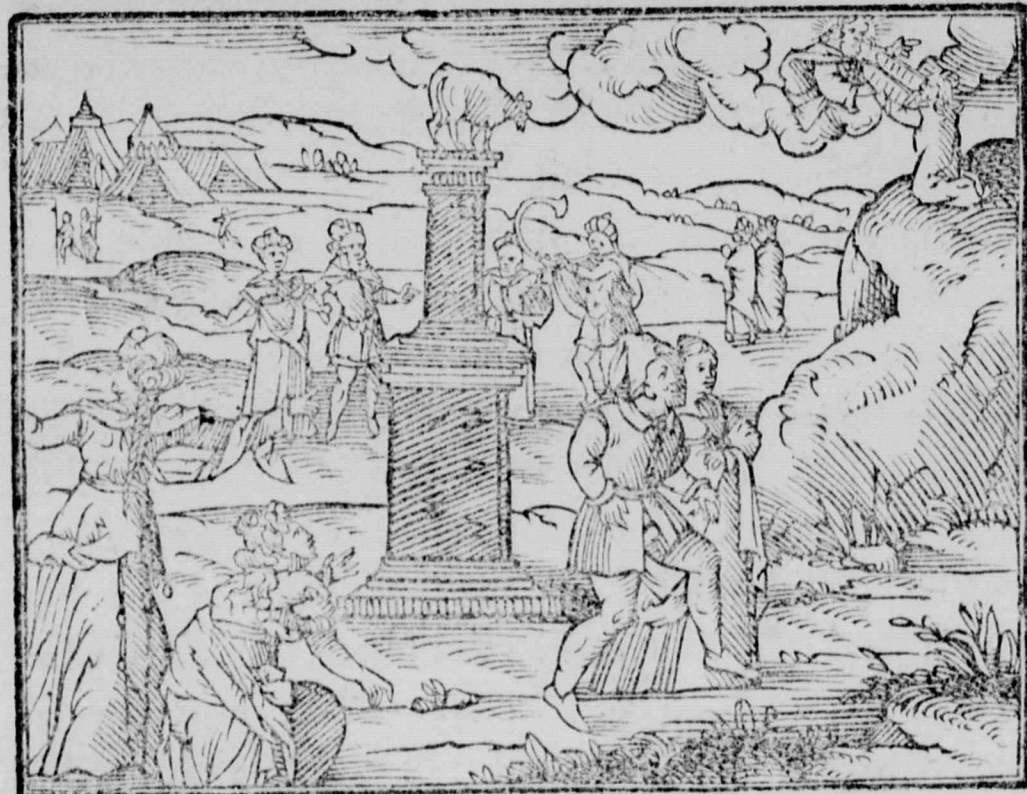

I

Az

AZISTENRÖLEL

FELETKÖZTEKRÖLES BALVA-
nyozokrúl való tanusag.

Hogy meg erched, kichodak legye-
nek baluanyozok: a hals hizlalok
mert az olyanok azt tudgyak ma-
gokban hogy azzal talaltatik az
iduossleg. Söt kedig nem vigyaz-
hatnak az rezegeosok mert magok-
kalis io tehetetlenok ollyankor, nem hogy mas
fele

felebarattyokkal cheleködhetnenek akkor valam i-
iot, mert eszetölis eltauozik, ollyankor, annal na-
gyob baluany imado kedig ninchen, aki az ö te-
römtö Isteneröl el feletközik es halaadatlan.

Az rezegeleg az binnek gyökere es a parazna-
sagtul nem sokat kilömböz, söt meg annyual na-
gyob a rezegeleg hogy embör öldöklesis köuetkö-
zik belöle es egyeb rendbeli sok gonossagok es ha
valamij gonossagot cheleközik estue rezegegeben
más nap auagy minden eletiben meg bannya, es
fele neha magatis meg foytya, es nem vigyazhat
sem imadkozhatik igazan. A mint meg vagy on ir-
uan Zent Marknal is, rezeben: Vigyazzatok (vgya-
mond) mert nem tudgyatok, a haznak Vra mikro-
ron fogyon meg ionnij, estue auagy eyfel kor.

Meg ollyakis vannak az rezegeosok közzöl so-
kan, hogy el veztik magokat mind lelkökben es tes-
tökben, más felebarattyokatis es mind szömök vi-
lagaban smind ercökben meg fogyatkoznak idő
nap előtt, auagy nemelylek megis szegenyödnek ve-
gtere az tobzodas miat. Aldot ember a ki magat
nem szereti test szerint, hanem lelek szerint, mert az
ollyan ember vtallia a bünt magaban, de a ki ma-
gat szereti chak test szerint el, es a testnek inkább ke-
resi keduet, lölket nem szereti az ollyan a mint zent
pal mondga Ro. 8. a ki test szerint el meg hall, es az illi-
enök, magoknak való embörök, a kik masnak sem lehet-
nek

T ij

nek

nek semmi ioual, kdr kedig annak ez vilagban elni
a ki vtan másis el nem elhet, es sem Istennek sem
felebarattyanak nem szolgál, de inkább enged az
testnek kívánságjának, hogy sem Istennek es az le-
lőknek. Az ember magais meg rövidetheti életit
az maga gonoszságával es gond vifeletlenségevel
mely dolognak nem ISTEN oka, hanem ő maga
valaztya magának azt a napot es orát melyben ele-
tit meg rövideti es ez vilagbul ki mulik: mint zino-
ten a ki gonozul keresi orzassal es toluahlassal
ismeg gonozul vezij haznat, a ki miuel keresij,
arra szigetnek nekij. Mert soknak Isten touab ha-
laztana az ő életinek czellyát es hatarat, ha eleit
veonne az io életben valo foglalatossaggal es az
igaz imadsaggal, minem Isten oka ha az nemellyet
szörnyű halakra vizik: hanem ő maga es gonoz
cheleködeti.

Az ki azt mondgya, hogy az latrok es toluak
iok iduözölhetnek. En arra azt mondom, ho-
gy meg lehet ha meg térnek, es az Istent meg ismer-
rik, de azért hirekben es neuekben, minden nem-
zetsegőknek gyalazattyara, szegyensegős halala-
lal halnak meg mert Isten tiltya az gonoz chelekö-
detőket es paranchollya az iot, mely ű tőle vagyon
es neue dicheretire valo. Iollehet vannak olyak,
kik azt mondgyak. Az kit Isten mñre valaszt
olly

ollyannak kely lenni. En arrais azt mondom
hogy Isten az ő hiueit gonoszsagra es hitetlensegre
nem valasztotta, hanem az ő magok gonoz kere-
setij, Istentelensegők es hitetlen voltak valaztya
őket a mint Iudait mert a gonoz ember az io em-
bert nem szereti. Ez kedig abbul vagyon, hogy
azt bannya, mert olyan iozagos cheleködők
nem lehetnek ő tőle mint a iotul. Ertelme: La-
tornak, lator barátja vagyon es maganal iobbat
nem igon szeret, ismeg iambornak magához ha-
somlo iambor barátja vagyon es az iot kedueli
az gonoz kedig, a gonoz embert, ördög ördögöt,
angyal Angyalt keduell. Az ki minem ő rendbeli élet-
ben reszes az ol yant ismeg inkább kedueli es oltal-
maza. Bodog az olyan ember, kit Isten tanijt es
vezeröl de ez a könyörges által adatik meg a hiuek-
nek. Ezeket ez igeket senki gonoz neure en tőlem
ne vegye a minem ő dolgokat Isten en altalam embő-
rőknek haznalattyokra es tanusagokra meg iratot:
Mert neha az io atya es Anya az ő gyermöket ha-
raggalis inty hozza, neha ismeg zeretettel fogadgya
hozza. Ez keppen cheleközik az io Isten az ő hiuei-
uel hog meg terienek ő hozza. Ez a könyu Isten hiue-
ijnek haznosnak teczik, de az képmutatoknak azt
velöm hog nem teczik es csak az tellyes hitből valo

könyörgéssel es imadással engedtelhetik meg Istent minden iora hiu köröztyen embörök, mint a viasz is meg lagyul az szentöl. Igy az Istenis engödelmes azokhoz kik ö neki szolgálnak. Terich el menybeli Vr Isten az te hiueydet a gonoz eleitől az te zent neuednek dicheretyert,

EMLEKEÖZET.

mind semmi.

AZ Vitezöknek az ö hadakozo fegyuerök es szerszamok es minden erős fegyuerben valo föl oltozetyök mind lelki es testi ellenfegyök ellen chak Istentöl engedtetöt erősség es hatalom: Es az ö fegyueröknek es kezöknek ereie, az ö Iouoknak hamarfaga es szyuöknek hatorfaga, chak ISTENTöl vagyon, nala nekil

Valaa

Vala mely hadban kedig az CHRISTVS ninchen es az ö neuenek segitsegre hyuasa, meg gyözetöt had az es el vezendö : de valahol az CHRISTVS vagyon es az ö neuenek segetsegre hyuasa, meg gyözhetetlen had az, mert Christus viaskodik az ö benne bizokert. Valakik az köröztyenséget veröket hulattyak, es az Christus hity mellet Martyromfagot es rabfagot zenuednek, nagy iutalmat veznek Istentöl, miképpen Iosue. Gedeon, Samson, David, Iudith es az több, valakik Istenben igaz hittel biztanak, mindenkoron io szerencheiek es birodalmok volt az ellenfegön : mostis vgyan azon IEHOVAH I- STEN vagyon a ki akkor volt, chak hogy mijs bizunk olyan modon es legyen olyan igaz hitünk, mikent azoknak volt, bizonyyal mijs meg gyözzök az mi ellenfegynek, hogy ha az ö neuet segetsegre nyok : Es miképpen hogy azoknak főkeppen valo fegyuerök az igaz hit volt, legyen minekönkis vgyan azon igaz hit fegyueronk erősegünk es ketseg nekil mijs meg gyözzök a mi ellenfegönket, es valahoua megyönk mindönöt io zerencheuel es felelem nekil iarhatunk, mert Christus lezön fő hadnagyunk es vezérünk, az Istennek reank valo haragyanak ellene mellyet binönk zerint bochat es vet mi reank könyörgéssel vegük eleit.

Ha

Ha kedig valamikor az zerenchye (hogy így szól-
lyak) nem szolgálta. attul nem zikleg köröztjen
embernek meg retteny, auagy ketseben esni az
Isten iauay felől, mert ha mindenkor az io zeren-
chye egy irant szolgálta, nemely emberek talan e-
lis hinnek magokat, es az Istenről el felelköznenek.

Bizonyara hogy az testi vites-
seg es hadakozas eleg nagy
dolog es testy töredelöm, de
megis az lelki vitezködés es
hadakozás, á ky az örökke-
valo hazaiert hadakozik az
meg annalis nagyob dolog.
Engedgyed io Isten az te zent
fiadnak az CHRISTUS IESUS-
nak általa hogy meg győzhess-
sők lelki es testi ellenseginket
igaz hitből.

HABORVSA G.

RV L.
MINDEN teremtető allatnal nagyob be-
tegségöt es nyomorusagot zenued
az ember: De ismeg semmi terem-
tető

töt allat nem var iduösseget es örök örömet, hanem
az emberi nemzet közzöl á kik Isten fiaij es eze-
kis sok haborusag zenuedéssel vezik az menyek-
nek orzagat. Es kinnyeb á halál az embereknek
hogy sem az kén es á faidalom, mert á halaltul ha-
marab meg zabadul es meg menekődik mikor az
el vegezöt es vtolso ora be tellyesödik, de az kén-
sokaig gyötri az embert: rövid kedig az ember-
nek eleti ez vilagon, á földis meg auul, es meg so-
uanyodik természetiben, mikeppen hogy az em-
berkis meg erőtlenölnek es meg fogyakoznak
vensegőknek ideien, az keppen á földis itelethöz
közélgeten, az emberekis hamarab meg venhöz-
nek raita es tulaidon gyömölchebennis fogyatko-
zas lezön. Az egijgijo emberek, az Isten hi-
ueij eszesbek az lelki dolgokra es Isteni felelöm-
re: Ismeg ez vilagnak fiaij ez vilagij dolgokban
eszesbek es tudosbak. Mert valami az ISTEN
előt kedues, ez vilagij embereknek nem mindnya-
ioknak kedues: valami ismeg ez vilagij emberek e-
löt kellyemetős az Isten. előt nem kedues. Mert
az Isten előt az igassag kedues: de ez vilagi nepek
előt az tobzodas, hamis elet, alnoksag es heiaban
valo beszéd. Az Istennek fiaij vezik az ő orza-
gat es az ő igassagat: ez vilagnak fiaij ismeg ez vi-
lagnak igassagat es á pokolnak sötislegét, ha az
V köny

könyörgéssel eleit nem vezik, mindennek az ő erdö-
me es kereseti zernit meg fizetnek. Nem ez világij
gyönerőséges elet inditya az embert a könyunek
zerzéfere es valami iora sem az Isten igeiének tanu-
sagara, hanem az atyafiuij zeretet es az Istenij fele-
löm es io lelki ismeretből inditatik minden iora az
ember: azért nem kely embernek az ő felebarattyat
gijlölnij, hanem az gonoz bint a ki benne vagyon
mert az io atyafiuij zeretethen az iregyseg nem lak-
hatik, mert a kinek io lelke vagyon, az olyan em-
bernek io hitijs vagyon. Az kinek io hiti vagyon
io chélékötetijs vagyon: hasanlatoskeppen mint
szinten hogy az szennyes kezzel tisztat nem mos-
hat hanem tisztat az szennyeft: Azonkeppen a ki
az io eletben es Istenij felelömben foglalatos, az
olyan ember magara se uegye az gonoz sententiat
az kiki ismeg gonoz eletben foglalatossak, könyö-
rögiének az vr Istenec hogy az gonoz eletről legy-
en el teritöiök zent fianak erdömeiert. Mert zent
Pál azt mondgya Rom.1. es zent Mathe.16. rezében
Az ki az ő eletit ez világ zerint el vezti, az más vi-
lagban meg talallya, es a ki ezt meg keduelli az ő
rök eletöt el vezti. Hogy eszedben vegyed miről
mondgya ezt zent Pál es zent Mathe: nem arrul ho-
gy nem it volna helye az örök eletnek meg keresese-
nek es meg talalasanak: mert ez bizonyos hogy it
vagy

vagyon az iduösségnek meg talalasanak helye. Ha
nem azokrul mondgya a kiki nem Isten zerint elnek
ez világban, sem lelök zerint, hanem csak test ze-
rint buifasaggal, tobzodással es rezegséggel, es
minden valami a testnek akarattya zerint valo gyö-
nerőségös gonoz elet. Mert valamit it az emberek
vetnek, ismeg azt arattyak be. Ertelme: Az mit it
keresz es gyöjtez auag vasarlag a leleknek az örök
eletre, arra megy es elz vele. ha iot keresz, iora me-
gy, ha gonozt ismeg gonozra. Az Isten minden
rendbeli ioknak meg adoia. Ha ki kedig ez ellen zol-
lana, az Isten affele iregy emberek zauatulis oltalma-
zo. Legy vr Isten minden hiueknek el teritöiök az
gonoz eletről, az te aldot zent fiadnak neue dichere,
tiert mind örökköl örökke. Amen

AZ ATYAFIVY ZERETET RÖL ES AZ TEKELLE- tösségnek ertelmeröl valo tanusag.

Z K I I S T E N felö, az olyan zeretij
az ő felebarattyat es atyafiat, mert
az io es igaz atyafiuij zeretet nem
az tökellen hazugsagban áll, sem
az tobzodasban auagy rezegségben,
V ij ha

hanem Isteni felelőmben, igaz mondasban es tlo
tok dologban, mert az tekelletős io erkölch es az ia
gaz mondas, nemes es böchyöletes kazdaglag es
örökseg, nem az arany sem az czymier leuel, mert
ualamely ember tekelletlen hazug, nem melto hogy
embereknek tarsasagaban be vetessek, az ollyan
ember nem lehet Isten felő, mert az tökelletes em
bert még az ő maga io lelki ismereti sem viszi arra
hogy az ő felebarattyanak gonoz akarioia volna, ha
nem inkább karat bannya, es raita valo io aldomasit
örüendi es nyomorusagaban segiti: az illyen az te io
akaro felebaratod es atyadsia, ki nem igyeközik
arra hogy meg chyallyon, sem szep szauaua, sem
hazuglagaua. Mert az tekelletlen hazuglagbul
szarmazik az hamis hit. Az hazuglag es a hamis
elet röuid ideiglen tart, de az igassag erős es örök
ke meg maradando az hiueknek.

Az igaz ember azon igyeközik hogy az ő meg
mondotta bezedet igazan be tellyesiche. ha ő ma
ganak karaua lenneis. Mondhatnad azt hogy ki
choda a ki nem hazudna es vetök nekil volna? mert
senki ninchen vetek nekil valaki aszonij allattul
sziletik, hanem chak az Isten uolt. De az vetkek es
hazuglagok nem chak egy rendbeliek. Az elsőre
keszörít zegenseg es nyomorusag. Az másik trefa
bezeo

bezedből auagy latekbul es nem akarattya zerint
történik. Az harmadik tökelletlen hazuglag, mel
lyet még gyermek koraban megszokia, az utan
termezette valik benne: kiualtkeppen a ki felelöm
nekil nenelkődik föl, mely dolgot meg ő maga sem
hizön el maganak, mert tudgya hogy nem igaz.
Az mely szay kedig az tökelletlen hazuglagot es
az hamissan valo esküest mondgya, meg őli az lel
köt ha Istenhöz nem ter. Mely mind Isten előtt
es embörök elöt vatalatos: mert vegre mikor meg
ismerik, még igaz bezedenek sem hiznek. Az
ollyan ember affele ruhahoz hasonlo a mel ket izint
auagy harmatis mutat es nem alhatatos bezedeben
effele tökelletlen ember gyakorta fogad es iger fe
lebarattyanak, de soha nem akaria igazan be telliesy
teni, az ő meg mondotta bezedet: Az illyen em
ber ha azt mondgya hogy szereti az Istent es az ő
felebarattyanak hamis, hazud. Ekkeppen vannak
ollyak kik azt mondgyak: hizi az Istent hog meg
bochattya vetkeit, de azert naponkint inkább el me
röl az gonoz eletben, az ollyan hit nem kedues I
stennek előtte, hanem a ki igyeközi eletit meg iob
bitanij naponkint. es meg terny az ő Istenehöz,
ez illyen hit kedues Isten előtt. Nem szikseg sen
kinek Isteneuel trefalnij, ha ez vilagy felebarattya
ua trefalis: iol lehet hogy most it ez vilagon sokan

vannak, akik elnek csak test szerint, nem lelők szerint. de mikor amaz utolsó nap eljővend az Nazarethbeli Iesusnak eljővetele napja, akkor az eleuenőket es az holtakat megítelyes elvalasztja az iókat az gonoszoktul. Az mikeppen hogyszóktak az szép buzatolis az szalmát, poliuat es minden hituan gazt elvalasztani. Azonkeppen Isten elvalasztja az eleuenőket az holtaktul, es az holtakat hanyak a földiségnek verneben, az eleuenőket vizik az örök életnek heljere. De kerők azon az ió Isten, hogy adgyon szent lelköt, es világosichon meg bennök, hogy az ő ió es kedues akarattya szerint valo felelőmben elhesők: mert az Isteni felelő olly dolog es erősség az emberekben, hogy az szüet meg batorytya es meg engezteli, minden hamissagot meg ront es meg gyöz, mert batorlaga vagyon az ióra es senkitől nem fel, semmi ala valo gonozzal nem gondol. **Oltalmazd VR ISTEN** az te kőrdztyenjedet minden gonoztul.

FRAN.

FRANCOVITH

GERGELY DOCTORUL

Zöröztetöt veteködes.

MIKOR az Doctorok deaklagomul tudakoznak es veteködnék vala en velem: Enis felelek nekik es mondam: Mij az oka hogy deaklagomul tudakoztok, nem dicheködhettek ennel nagyobb, tudom kedig hogy nagyobbis dicheködnök ha tudnátok miuel, de talan azt tudgyátok hogy az IST en magjárul nem tud, es hogy csak az deaki szó által jelentette volna ki minden kedues ió akarattat, es hogy semmi egyéb fele nyeluet auagy szót meg nem halgatna, hanem csak a ki deakul tud es vgykönyörög neki. Mert ha csak ezzel dicheködtök, meg az sok ió közöt ez leg kisseb. Es ha csak az deaki tudományban allana az könnyunek zerzese, hat minden deak könnyuet zörözne es Doctorra lehetne: de minden ió csak onnet folyól az vilagossag attyatul adatik.

De mondgyátok meg thjs enneköm Michoda rendbeli emberek zörzöttenek es zöröznek könnyueket? Mondanak nekem: mostani időben, lelki paztorok es

es Doctiorok, regönten Prophetak es Aposto-
lok. En azt felelöm nektök: Ha thij magatok vala-
lyatok azt, hogy Doctiorokis zörzötenek zent
irasbeli könyuet, hat adgyatok elő es mutassatok
meg, a mit thijs eltetökben zörzöttetök: im en elő
adom az minemö könyuet zörzöttem Istennek en-
gödelmeböl. Azert thijs cheleködgyetök effele
dolgot, a mint en, ha Doctiori neuet akartok vi-
selni. Vallyon inkább kichoda volna az teröm-
töt allatok közöt, a ki nekem ilyen czymer leuelet
adhatot volna es adhatna, es az tudomannakis va-
laztasara valo leuelet auagy okossagot es ertelmet.
H de senkitöl egyebtöl ez nem lehet, hanem chäk az
terömtötöl a ki az Prophetaknak es Apostoloknak
adot, nekemis vgyan azon Isten adta elmemben az
lelki bölcheseznek ertelmét, hat nagyob Istennek
valasztasa es meg zentölése az emberekenel, mert ö
szent fölsege io elmet es bölcheseget adhat az tudo-
manyhoz; nem kisseb az ö Isteny hatalma es zent
igeiének ereie mostis, mint regönten volt a mñ äta-
tyaink ideieben. Ez könyuechke az Isten hiuey-
nek nagy öröm es io pelda, es az hitetlenöknek gy-
alazat, a kik nem akarnak Istenhöz ternij es a kik
chäk magoktul tartyak vagy terömtöt allattul tudo-
manyokat es aldasokat, maga az földis es az menny
es minden terömtöt allatok nem magok által teröm-
tettének

tettenek sem ne
uelkődtenek ha
nem az ég terőm
tő ISTEN által ki
szemelyeben ha
rom de allapatya
ban egy bizony
Isten. Hasonlatos
keppen mint szin
ten hogy az na
potis latod maga
ban es kereksege
ben, csak minden
kor vgyan azon
egynek lenni.

Es á miképpen hogy az embernek is feie minden
tagaival főeb azokaért hogy abban vagyon min
den érzékenysége es az elmeie főkeppen, mert az
kinek feie nincsen az olyan embernek érzékenysé
ge sem elmeie nem lehet. Azonképpen egy az
Istennis nevezetű három, eggűk neue nap, az
massodik melegség, az harmadik világosság es
zékettis el nem valazthatod egy mástul.

Azonképpen az atya ISTEN az fiuval es az
zent lelőkkel tellyes zent háromság egy bizony
örökke való Isten. Es miképpen hogy az napnak
heue

heüfegetől es ereietől az ember meg melegzik.
Akkeppen az zent lelőknek malaztya, által hat-
tya es meg vilagositya reiaiók szaluan az híjuek-
nek homalyos szíuóket es elmeióket. Az napnak
kereksége, ő magat az teremtő mindenható attya
Istent iedzi. Az melegsége iedzi az fiu meg vala-
to Istent, mert az ő vere hullasa által melegítet-
tők es eleuenítetők meg, mert vala mely em-
berben melegség vagon, az olyan az elő ember.
Ismeg az napnak vilagossaga iedzi es peldazza az
meg vilagosító zent lelők Istent: mert az zent lelők
által vilagosít tattunk es meg szentöltetők min-
den homalyos elmeinknek sötetsegeből. Iollehet
hogy az ISTENség szömeljnek dichőségöt senki
meg nem írhattya, mert ő ISTEN hanem az na-
pot csak peldaiul hasonlítják hozza. Az ki az-
tis mondgya, hogy az napban lagító természetis
vagon, mert meg lagítja az sörös allatot es az
saart meg kementíti, az iegyzi az természetőknek
allapattyat, hogy az emberbenis vannak meleg,
szaraz, hideg es nedues természetők.

Masodzor ismeglen peldazza, hogy az hi-
ueknek szíuóket meg lagítja es meg engeztelji
az Isten es az hitetlenöket meg kementíti. Az mi-
keppen hog Pharaonak es Saul kiralynak az engö-
detlenségert es hitetlensegert meg kementite szíuóket
pelda

PELDA ES TANVSAG AZ ZENT
háromfagul

Az mikeppen az ho es az leghaz vizzel özre
olvad, de ezekis el valhatatlanok egy mastul, es
ezeknekis az neuők vgyan három :eggők neue
viz, masodik iegh, harmadik ho. Ebből meg ta-
nulhattyak es észökben vehetik, kik az zent három-
fagot nem tudgyak es nem hízik, mikeppen le-
gyen az egy Istensegben mind az három zemely
egy mastul el valhatatlan. Még vannak olly-
akis kik iduőségők felől kétölködnek es azt monda-
gyak, hogy nem tudgyak ha valasztattake az id-
uőségre auagy nem. En arra azt mondom ho-
gy nem Isten oka valaki el karhozattyanak, hanem
az embernek a maga hitetlensege es az ISTEN ir-
galmassagarul valo el feletközele, miért hogy az
bint chéleködde, a mint Saul kiraly es Pharao ő ma-
gor kerestek magoknak az gonoz vesződelmet
az ő hitetlensegőkkel es szofogadatlanfagokkal.

Devalakik az CHRISTust meg ismerik es hoz-
za térnek, mind azoknak binejert eleget teött.

Arrul meg ismerheti minden köröztyen ember,
a ki hízi az tellyes zent háromfagban egy es örök-
ke valo bizony Istent, es zent fianak vere hullasat
hog minden bineit el mosta az ő zent vere hullasauat

Xñ

es csak

chak ő benne bizik es az ő kedues akarattya zerint minden eletiben igyeközik neki zolganij es hamis eletben veget vetnij es semmi terömtöt allatban nem remenködnij, sem imadnij, sem tisztelnij azt Isten gyanant, hanem chak az egy terömtö, megvalto es iduezitö CHRISTust, az olyan ember megismeri magaban hogy valasztatot az idvöfsegre: mert a köröztien embernek egy Istene vagyon, hitijs egy. De az poganok közöt, az. teuölges hitelenség es az gonoz szertartasok fele.

Az hatalmas ISTEN kedig tarsul senkit melle nem vezön, mert eleg ő maga minden ionak megadasara, senkitöl tanachot sem kerde, ha kinek vetkei meg bochassaie auagy nem? Chak higgyen valaki ő benne, meg bochatatnak minden bineij.

Mert nagyob az mennei VR az ő terömtöt allatijnal, es hatalma vagyon minden ionak megadasara. Es tevölögnek azok, valakik mas idegön Istent, keresnek tarsul az igaz Isten melle.

Errölis peldat es tanusagot vehetnek az köröztien emberek, hogy sok fele fergek meg halnak telben: de ki keletre meg eleuenöznek ismeg, mikor ideiök elö iö, az fiuek es afak meg vñulnak: azon keppen az ISTEN, hieij meg vñulnak, föl tamadnak es meg eleuenöznek az vtolso napon az itelkört, mihelt az emberek tetemeijnek paranchol

chol az menyey Vr hogy egyöue mennyenek es emböri testben allapodgyanak, azonnal a iök öröme re tamadnak, az hitetlönök szegeen valasra es karhozatra. Serkenchedföl hatalmas mindenható Isten az hallottakat az hozzu alombul ez földnek gyomrabel es vid be az örök eletre a te hieidet, a hol ninchen siralom es fájdalom iregység es bánat.

Vannak olly Istentelen, igaz hittöl elszakadtak kik azt mondgyak hogy az Azzonyallatnak ninchen lelke, mert Adamnak chak tetemeböl terömtetött. En kedig az ellen azt mondom. hogy az vadfabannis olthatnak szeled fa ágatt, nem hogy az tulaidon szeleg faban, ismeg szeleg ágatt nem olthatnanak. Ertelme: Adamot Isten terömtö es Euat az ő oldalának tetemeböl, az mely ISTEN Adamban az lelköt adta, vgyan azon Euanakis. Az Isten kedig tizta lelki allatban szallot es fogantatot ziznek meheben. Es az Isten oltasa nem olyan mint ez vilagy emberek oltasa es hejaban valo gondolattyok. Iollehet hogy most it ez vilagon sokan vannak az kik elnek chak testi ertelöm zerint es ha szolnakis valamij idologhoz, nem az lelki ertelöm zerint szolnak. De mikor el iöuend amaz vtolso nap, az Nazarethbeli Iesus el iöuetelenek napja, akkor az ő test zerint valo ertelmöknek kennal

X iij fizet

fizetnek, melynek soha uege nem lesz. Terich
meg Vr Isten az tevdolgokat az hitetlensegtől, az
te aldot zent fiadnak igazan valo me ismeretie
re, hog mindenkoron dichertessel V.
RAM es föl magasztal
tással. Amen.

KÖRÖZTYENI

HITNEK VALLASARVL ES ANNAK ER-
telmeről, io es gonoz cheleködetről
valo tanusagh.

HA az iduössleg csak az io chelekö-
detnek auag aldozatnak altala vol-
na, tahat az tíz Parancholatban az
Attya Isten Moises Propheta által
asztis ki adta volna. De miuel hog
az io Isten inkab gyönörködik az irgalmassag tetel-
ben, hogy sem az gonozul valo aldozatban es che-
leködethen, a ki az ő neuenek dicheretire ninchen:
azert vagy az hogy vessed remenségödet Istenben
es az ő irgalmassagaban, auagy kedig az io chele-
ködethen valo bizodalmot had hatra, mert mind az
kettő

Kettő által nem lehet az iduössleg, hogy io chelekö-
detők bennis biznal es csak azok által varnal iduös-
ségöt, nem az Christus erdöme es irgalmassaga al-
tal, a mint szynten két vratis nem zolgalhacz, mert
auagy az hogy egyket el kely hadnod az masikert
es annak hiuebben kely zolgalnod: ha kedig mind
kettőnek egy irant valo kedueben nem lehez es
nem zolgalhacz, vala mellyk de az egyk el vet zö-
me clöl.

ERTELME:

Vagy az hogy csak az egy Istenben, vagy csak
az io cheleködethen vessed remenségödet Isten
hatra hagyuan es az ő irgalmassagat, azert vagy az
hamissagnak, vagy az igazsagnak hatra kely ma-
radni eggiknek. Mert nem az földből formalt
gyarlo emböri cheleködethen erdömeuel terömitötte
Isten az emböröket, sem emberi segítségnek altala
valtotta meg az attya Isten az ő hiueit, hanem az ő
zent fianak az CHRISTUS IESVSnak halalauat,
verehullasauat es erdömeuel. Azert két hajt által sen-
ki nem iduözülhet, hanem csak az egy Christus-
nak igaz hitij által, a mint hogy a valtsag, csak ő al-
tala vagy on es mikeppen hog az zenet a vizre auag
az iegre nem rakhatod, mert ha reia rakodis meg
aluzik es semmie lesz.

Azom

Azonképpen az Istenben való bizodalom az hiueknek örökre meg marad, de csak az io cheleködetben bizoknak remensegök meg aluzik es semmie lesz ön, mint az Pharisaus bizodalma hog semmie leön. Az ki csak az io cheleködetben bizik es csak az által varia iduösséget, zyn ten vgyan történik dolga, mint az melzolga el hízi magát zolgalattyához képest, es az ő Vra előtt meg szegyonőzik es meg gyalasztatik es szemelől el veti az olyan szolgat, lollehet Isten nem tiltja az io cheleködeteket, sőtinkab hadgya es paranchollya á mñ az ő neuenek dicheretire vagyon. De meg is iob annak á ki igaz hitből cheleközik valami iot es zenued, hog sem á ki Isteneről el feletkőzik es az tobzodásban auagy az gonoz életben gyönörködik: mert az io cheleködetert Isten gonozt nem ad. Ismeg az gonoz cheleködetert soha iot tőle neuary, ha hozzá nem terz, mert előz az fanak is meg kely viragozñ, az utan teröm gyömölch raita, testi ertelöm zerint. Mondhatnad azt, hogy lam fok fa viragzik meg á kin io hazonra való virag es gyömölch nem teröm, vgy vagyon de lelki ertelöm zerint: mert az olyan fa es virag iedzi es peldazá á kep mutato köroztyenőket, á kik csak nyeluel mutattyak es vallyak köroztyenőknek magokát, de io latattya cheleködetőknek ninchen köroztyensegőknek meg mutatara.

Masod

Masodik pelda: Lam fokzer az io fais meg viragzik es lehul á viragya, gyömölchöt sem hoz. Ennek ertelme es peldaja ez, hogy fokzer az hiti köroztyen embörök vetkőznek es meg botránkoznak: A miképpen Daud, zent Peter, Maria Magdalena es többennis vetkőztenek, de ismeg az könyörges által föl emelttettek es meg tertek es io gyömölchöt hoztak, de az hitetlenektől nem lehet az meg terróles, valamig meg nem vilagosítatik, elmeiek. Ezeknek ertelme: Előzör io hitnek kely lenñ az vti io cheleködetnek, es az hit szaraz az io cheleködetek, nekül á mint az aszu föld hogy szaraz a víz nekül de nem vgy hogy azokban vetne remensegét es csak azok által varna valaki iduösséget, hanem hogy az ő hitinek es köroztyensegének legyen io lattattya es gyömölche. Mert az Istennek irgalmaslaga örökre meg marad, es így az io cheleködetőkben való bizodalom hatra marad. Mert ha iot cheleködölis, nem az tiedből cheleködöd, mert magad sem vagy magade, hanem az te vrade Istenede. Kinek labai alatt vgyon az nap es az hold, az tenger es minden terömtött alatok.

Azert kinñd az Isteneből, Istennek adnod, de az te magadebul semmit nem adhacz.

Vallyon talale valaki iduösségöt az tobzodas-

Y

fal

sal auagy az zenuedessel karhozatot? Ha kedig
azt mondgya az te felebaratod hogy az nem bñn
á mñ embernek száian be megyön, hanem á mñ
ki iö. Arra azt felellyed neki, hogy ne tölche
be chak, ki sem iö, gonozt se gondollyon szñue
ben á mi az ISTennec es felebarattyanak ellene vol
na, ne ragalmazzon, se szñydalmazzon senkit es
gonoz akaröia felebarattyanak ne legyen: ha eze
ket meg cheleközi az gonoz ki sem iö az ö száia
bul. Mert á mely embernek szñue rakua gonoz
alnokfaggal, az ollyanak az száia bezelli az hamisa
sagot, vala minemö bint kedig az ember ö maga
ban ismer, azért más embert meg ne fedgyen,
mert az ollyan az ragalmazas: es emberi iteles ha
nem á minemö bint az ember ö magaban nem ismer
ha az ollyanert meg feddi felebarattyat, az ollyan
tanulagara vagyon felebarattyanak. Ha mondanak
hogy az tobzodással es hus etellel talallya az iduö
sségöt valaki, bñzonich meg zent irasbul, aztis
ha az zenuedes karhozattya az embert: mellñk le
gyen Isten hagyomania es akarattya? Iollehet hogy
Isten semmi fele rendbeli ételt es italt nem tiltot meg
az embertöl valami iduösségös e letire vagyon, chak
hogy tobzodasbul es torokosságbul keuelsegböl ne
legyön, mert Isten az embörök sziksegere te ömtöt
mindenöket, mertekletö keppen io uelé élni, mert
tobzodastul, torokosság ul es rezegsegtöl tilt az Ist
en.

82
en. Ha ember oktanul él Istennec aiandekiual ab
bol lezen az tobzodas, mert meg ez vilagy Vra
nakis az szolga nem szolgalhat es nem iarhat el az
ö hñuatallyaban hñufeggel es tökelletös keppen ha
tobzodik es rezegösködik. Hazug kediglen az ol
lyan szolga á ki azt mondgya hogy zereci az ö vrat
ha az ö szerelmének es hñufegös zolgalattyanak io
lattattya es chelekedeti ninchen: Azonkeppen az
igaz hitnekis ha io latattya es io chelekedeti ninche
en, hazontalan hit az ollyan. De menñuel inkább
dragab az lelki dologban valo el iaras es conduise
les az testi eletnel, annñual is meg dragab az lelök
az testnel, az test is meg minden szép öltözettel es
marhanal, hanem Vannak ollyak a kik bannyak hog
ö tölök nem lehet az zenuedes es az mertekletös elet
mert Istentöl nem kerik á rea valo segeitseget, hogy
ha kedig mas chielekeszi azt iregylik. Ez kedig ab
bul vagyon, mert azt akarna az gonoz ember hogy
az ioñs egy irant lenne vele minden gonoz dolog
ban. de bizonyará mondom hogy iob volna az ol
lyan embernek nap estig munkalkodnñ, mint á ki
rezegseggel es tobzodással ülli es szentölñ meg az
innepöt. Mert az rezegsegböl sok rendbeli gonoss
agok törtennek. Azert köñjd azt meg ismernñ min
den köñztyen embörnek mellik az io auag az gon
oz, hog el tudga valaztanñ az iot az gonoztul, hog
ha az tobzodase iob auag az mertekletös elet: Istene
Y ñ nec zol

zolgalé inkább auagy az testi kívánságoknak.

Iollehet hogy az emberöktől nem lehet az zenuedes olyan módon, mint Istentől ő magatul, ki Isten es ember: de a mőnjéből az emberi gyarlaság engedi es lehet, igen io az zenuedes olyan módon, mint regenten az Ionas propheta predikallasa kor az Niniuebeliek zenuedtenek alazatos züüből, mint i ruan vagy on Ionas propheta irasának harmadik részében. Moises böntölt negyuen napig Exodi. 34. maga cuis vgyan csak ember volt

Is meg Iudith könyuene is negyedik részében, mikor meg hadta vala Eliachins pap az Israél népnek hogy zenuedgyenek, böntöllyenek es imadkozzanak, azokaert miuel hogy az Holofernes haborgattya vala az Betuliabelihez, es Isten meghalgata az ő alazatos szíjüből valo könyörgéseket es meg tartta őket azonkeppen zent Palis böntölt 2 Cor. 11. Azert a mőnjében lehet az emberekől az zenuedes, io: mert Isten az zenuedesert gonozt nem aad, is meg az tobzodasert iot nem aad, ha hozzá nem tér. Iollehet vannak az emberek közt olyak kik azt mondgyak, hogy ők az szentekhez nem tehetik magokat, sem nem zenuedhetnek es szente sem lehetnek: Valaki kedig ez vilagon szenté nem lezön es szentsegős dolgokban nem akaria magat foglalni, sem azokat nem akari

akaria köuetni, az mennyeknek országában sem lezön az olyan szente: mert it ez vilagon vagy on helye az zent életnek meg talalasanak, az ISTEN kedig szentöknek zörzötte az ő orzogat nem a gonoszoknak a kik Istenec hieñ, mindnyai an szentök azok, mikeppen az Prophetak, Patriarchak, es az Apostalok, kik ökis csak emberek voltak es szente löttének, azonkeppen most is a kik Istennek fia i es ő neki zolgálnak es a io életbe foglalatosok mind szentök. Denem csak az eteltöl es italtól valo meg tartoztatast kívánnya az VR Isten az emböröktől, hanem minden rendbeli gonoz életöknek is eltauoztatafat es hogy az nyomorultaknak segetsegere legyen, es Isten nevének dicheretire minden elettyök. Mikor kedig fogadast tesöz es magadat akarod meg zenuedtetni az hus eteltől es akar mi fele eteltől ne azokaert cheleködgyed hogy mas köörtyen felebaratonal iobnak aljtanad magadat, se magad mutatatsaiert, se azert hogy az bint auagy az iot abbul tartanad, mint zent Palis bñzonytya 1. Cor. 8. mert ha az ember ha csak egyzer meg rezegöl auagy hamissagot bezel es az innepöt az zal szentölő, nagyobb bñn az, hogy sem a mikor az hust meg eszi: mert az rezegsegből ember öldöklesök es sok rendbeli gonossagok törtennek hanem chele

ködgyed azért zyüböl valo alazatoslagnak iele
iert, mert az keuelyseg nem ismeri az alazatossa
got sem az egyigyöfegöt auagy Isteni felelmet: es
hogy meg emléközzel az mennyei Vrr ul es veled
valo sok io tetemenyröl, mind etelödnek s mind i
talodnak ideien, mert az meg chözöt gyomornak
nem kely az keuelyseg, söt inkább iut eszeben az I
steni felelöm. Meg emléközzel az halalrulis, es ez
vilagbul valo ki mulasrul, hogy uege leszen é vi
lagij életnek es tobzodasnak valamikor: de io
uendö az örök élet es abban valo vigasag es öröm.

Arrulis meg emléközzel köröztyen ember
hogy nem magadtul vagy, hanem ISTEN vagy
on a ki terömtöt, mert meg az oktalan allatis ismeri
ri az ö Vrat es gazdaiat a ki öneki ételt ad es vele
banik, es azt szereti: De az emberek fiaij közzöl,
kiket ISTEN az ö szemelyere es hasonlatossaga
ra terömtöt, vannak ollyak hogy nem ismerik az te
römtö ISTENT, csak ollyan modonnis mint az
oktalan allat az ö gazdaiat, maga ö neky innepe
ninnen, sem böyti, sem az zenuedesre auagy meg
tartoztatafra okossaga es elmeie ninnen mint az
embernek.

Arrulis

Arrulis meg emléközzel köröztyen ember, mind
lefegettödben, fel költödben es vtaidbannis, hogy
nem az emberek Redueiert sem valamij egyeb te
römtöt allatert miuelöd es cheleködöd, mikor ma
gadat meg zenuedttetöd, hanem azért, hogy az
téstnek az ö kiuanfagos akarattya zerint, ne legya
en mindenkor az etel es ital egy arant az tobzodas
fal. Iollehet az etel es ital közöttis egyk hñzo
dalmasb a masiknal es inkább buyasagra indito, ioua
hagia ottis az Vr a zenuedest ahol az ordönges em
bert meg vigasztala, kiben az
gonoz szellet vaia, hogy böy
tel es imadsfaggal arthatnak
neki ellene, mint meg vagy
on Mar: 9.

Vagyon az kereztyenek
nek böitök. in nepök es imad
sagok kereztyeni modon vagyon de nem ollyan
modon mint az poganoknak auagy az Phariseu
soknak, kik csak az io cheleködötök es erdömök
altal varnak iduössegöt, nem az egy Christus által
az is böit a ki az igassagert haborusagot zenued.
ismeg a ki az gonozul keresöt marhat auagy pra
dat vizha adgya, ha valakitöl valamit gonozul el
vött, mert az igaz hit nem lehet az io cheleködöt
nekil, mikeppen hogy az szenis nem lehet az me
legseg

legfeg nekil, sőt az kőröztyen embernek egy istene
vagyon, hitjés egy, hanem a poganok között vagy-
on az hitetlenseg es az gonoz szertartas auagy sok
fele teuölges. Az igaz hit chy.ik az egy Istenben
valo bizodalom az ő zent fianak erdöme által, nem
emberek erdöme es cheleködeti által, hanem oly bi-
zodalom mellyet ember testy zemeyuel nem lathat
sem erözhet, sem meg nem tapaztalhat kezeiuel, ezt
bizonyos el hinny minden kőröztyen embernek.

Az mig elz evilagon, iokat cheleködgyel, mel-
lyek Isten neue dicheretire valok, mert az io fat io
gyömölcheröl ismerik meg, az kőröztyen embert is
igaz vallasarol es io chelekedetiröl, a gonozt is meg
gonoz chelekedetiröl, azonkeppen az io szolgat io
szolgalttyarol ismerik meg, Am asztis hallad hogy
az Isten az Tobzodafert iot nem ad, Is meg az Sze-
nyuedefert gonozt nem ad. &c.

AZ BETEGSEGEKNEK

kesen valo meg giogiulafnak oka tuduan vagyon
Istennel michoda vetekert chelekeszi ha valamel-
lik beteg kesöre epül. Is meg napia vagyon es oraia
arra is a kit mikor akar meg gyogeitani, nemelyle-
ket eszköznékül, nemelyleket is meg eszköök által
es meg algya az Oruossagnak ereiet a kik tüle kö-
uetik. Mert azt mondgya Christus Vrunk zent
Luk:

Luk: 12. rezebe hogy haiok szalais meg vagyon
szamlaltatua az embereknek, hat inkab egessegek
sem betegsegek nem lehet az ő Akarattia nekül a
mint Isten bochatreiaio, ne uellye se ne gondollia
azt a beteges ember a kit az Doctor oruofol, hog az
Doctor auagy az oruossag volna oka annak, hogy
hamar meg nem epül es meg nem gyogyul: mert ő
senkinek szerenchyet nem adhat az eghessegre, sem
aldomast vele, sem az gyenge természetö embernek
vastag természetöt nem adhat. Mert chak Isten an-
nak meg adoia az kőnyörges által. Hanem neme-
lynek az ő maga kemeny es mergös természetij es
szofogadatlanfaga auagy hitetlensege miat lezön.
Iob kediglen akkor inkab etel es ital nekil lenni a
fele embernek, mert valamit akkor eszik es iszik
mikor valamin meg busul, az is merögge valik
benne, es az oruossag sem fog io modon raita.

Azert nem az oruos Doctor annak oka ha meg
nem epül, hanem vannak ollyak, kik kőzöl ő ma-
ga az ember talaltatik okanak lenny, mert a mit fo-
gadot Istenenek nyaualyaiaban azt be nem akaria
tellyeshteny. Valaki kedig halaadatlan Istennek
io voltarul, es el feletkőzik: az olyan felebaratty-
anak is io chelekedetiröl halaadatlan, sőt ha meg
egy előzőr meg praballyis Isten, es eletit meg iobbi-
tyani nem igyekőzik az utan is meg nagyob osto-

Z

rat

rat bochattya reia, hanem akar meg ternij, es bintet
affele hala adatlan embert a ki nem alhatatos az o
fogadasaban.

Masodik oka ismeg: nemelyleknek gyenge
termezettyok vagy az oruossagnak be vetelere,
az ki kedig az oruossaggal nem akar elni, hoz-
za sem akaria vennij az haznallattyat sem erzi

Harmadik oka az bin, kegietlenseg keueljsegh
mert az io Isten az bint, bintetes nekil nem hadgya
hanem meg binteti: de ha ideien meg ter es elejt
veszij konyorgessel meg alaza magat ismeg kegy-
elmes Istene lezon es hozza fogadgya es soha sze-
meré sem veti bincit. Iob testben oltoroztatnij ho-
gy sem lelőkben, mert az lelek azt oruendi, akkor
Isten meg proballya azte igaz hitodnek vallasat, ne-
ha meg kinnyebiti betegsegodet, neha meg nehe-
ziti, es mint ha azt velned magadban hogy az Isten
immar rulad el feletkozot volna, es eletodnek oraiat
el vegezte volna te neked, vgy teczik: De ha az
eghessegot es az iot el vezod Istentol, az beteg-
segotis zenued halaadassal. Mert mikor az killi
ember az test, erotlen, beteges, faidalmas es szo-
moru, akkor ismeg az belso ember az lelek erds es
oruendoz, az lelki dolgokbannis inkab foglalatos.
konyorgesben, imadsagban. Ha kedig azt akarod
hogy az nyaualyaktul meg szabaduly es meg mene-
kodgyel had el az kegietlensege t es ha vetkoztel fele-
baratod

to ellen engezteld meg: Es ha valamit tole el vet-
tel gonozul az meg adassek neki es Istenodetis en-
gezteld meg szivedben es lelkodben az konyorges-
sel es gyonnyal meg, az az vod hozza az Vrnak
vachoraiat, mely a lelki eledel, mert a lelők el azzal
ha valami idussegre valo iot itt ez vilagon cheleko-
zik ember, had helyen azert mind lelki es testi dol-
gajdat. Az Isten meg latuan az te szivednek hoz-
za valo engodelmesseget es szerelmet, inkab meg
tartya az te eletodet. Ezt kiuannya az io ISTEN a
koroztyen embertol ha ezeket chelekozod az bin es
az betegseg el vetetik rulad es meg vigasztaltatol
mind lelki es testi oromre. Iolle het vannak ollyakis
a kik inkab hisznek es hizokodnek az raszeges hi-
zelkodiknek es az baluanyozo varasloknak, nekik
hiuen tobbet hog sem az Istentol adator aiandekok-
nak es az oruos doctornak. Az ollyan hitetleno-
kon nem fogh az oruossagnak ereie ollyan modon
mint az hiuekon, mert nem aldgya meg ISTEN az
oruossagnak ereiet raitok az o hiletlensegokert,
mert egghok ordogos baios, mas pokolbeli ordog-
got vezon melle es az eggho gyenge hito embert
el hitetik. Az ISTEN ezt meg latuan es tud-
uan, hogy inkab enged az ordogh adomanynak es
az varaslo baiosoknak hog sem az Istennek es az o a-
iandekinak reia bochattya az ordogot az o el hitetse-

Zij

re hog

hogy ha az Istennek nem hiszön es az ő adoma-
nyanak. hidgyen az ördögnek es annak tudoma-
nyanak. Az miképpen Saul kiralis hiszön vala
az varaslo baiosoknak es az vtan meg bintettetek
á mint vagyon bizonsag rula, első kiralyokrul irt
könyűnek 18. rezeben: lañ azoknak á baiosoknak
kik embert veztnék es bennafagot tesznek, mert fő-
titleg lezön azoknak lako helyök, affeleknekis
á kik nekik hisznek, ha Istenhöz nem ternek.

Az ki ismeg azt mondgya hogy az baiosokis
haznalnak. En arra azt mondom hogy lehet ki-
ualtkeppen az ollyanak kit á magok ördögösse-
gökkel meg bantnak, azért nem az Istentől adatot
tudomannyal sem belchiesseggel, hanem az magok
ördögös es varaslo förtőztetésekkel ha segeitnekis
valakinek. Ertelme: A ki minek inkább hiszen attol
var segeitsegetis: á ki Istennek hiszen annak az Ist-
en leszen segeitsege es otalma, á mely ember el nem
feletkezik az Vrről mindenkor őrizet alatt vagyon
az, az ki ismeg ördögnek hiszön, annak az ördög
segeit es szolgal ideiglen, de az vtan az ördögis
meg varia hogy szolgallion neki, mert az ördögis
teszen neha chudakat á mikor Isten akaria, es á kire
bochattya ostorul á bünert, á mint zent Iobrais
proba keppen bochatta volt testere de nem lölkere,
nemelleyekre ismeg á hitetlensegert bochattia testi
es le

es lölki veszedelmekre á mint Pharahora es á Sauul
kiralra azért hogy az egy Istenben nem hisznek,
sőt meg hallottatis tamozthat, denem igazan ha-
nem szemfeny vezető keppen: Az köuet azért ken-
nyerre vgyan nem tehetj, sem á vizet borra nem
valtoztathattya, mert nem engedtetőt annj hato-
lom neki, hanem chyak á menjre Isten akaria.
Es zent irasban sohul nem talaltatik Isten zerze-
senek auagy hagyomasanak az baiolas.

Azokat illetj ez szoo, kik nem ISTENNEC
paranchyolattya zerint elnek az oruossaggal es az
töb aiandekiual. Terich el menybeli io Isten á
teuölgöket az hitetlensegről.

MYMODONKEL

LYEN KÖNYÖREGNY AZ KÖRÖZTY.
en embernek betegsegeben az VR
ISTENHEZ.

Aróktól fogua valo attya mindenha-
to elő Isten kij vagy minden oruof-
sagoknak ereie: könyörgök te zent
fölszegődnek, mint io es Regyelmes
Istenömnek hog ha te zent fölszegöd-
nek kedues az en eletöm ez vilagban tarch meg es vi-
Z iñ gaz

gasztaly meg, hogy ez után jobban meg ismeries
lek mint sem ez előtt. Azonnis könyörgők te
zent fölsegődnek mint io es kegyelmes Istenőmnek
hogy adgy embert nekőm es oruosságot, ki által
zent fölsegőd legyen epöletőmre es haznalamra.
Ha kedig el vegezöt akarattya the zent fölsegődnek
az en ez vilagbul valo ki mulasom, legyen te zent
akarated szerint ha most vagyon iduössegőmre:
mert ha ez vilagban elők is, ha ki mulok is tied va
gyok es csak te vagy ki a halalt a vagy döglötös i
döt bochyatod ostorulaz emberekre, es sohova
senki el sem mehet, el sem rőytözhetik előtted, mert
mindenöt az te hatalmad es birodalmad vagyon,

te birz Vram az elettel,
azhalallal es a pokollal,
mind ezök hatalmad a
lat vannak te vag az be
tegytös es a meg vigaz
talo: te meg ostorosz bi
neymert, is meg az te ke
gyelmes kezid meg vi
gastalhatnak, ha meg a
halal tömleczenek arny
kaban volnek is 4. Reg:
20. Iesai 38.

Chen

Chendezich meg kerlek kegyelmes zent attyam
az en tagaymnek faldalmat, emléköztesson Isteni
io voltod es attyay szerelmed az binösökhöz a
mint zent Iobbal es Tobiasal cheleködtel. mert az
en hitőmnek is vallasa eggyesöl az okeual, most
sem kisseb irgalmassagod mint a regi zent Atty
ak ideieben.

Ellyen modon Ezechias kiralijs könyörög va ^{Efai. 38}
la az ő betegsegeben, mikor halakra betegült volna,
es hozza mene Esaias Propheta Amos fia es
ezt monda neki: Azt mongya az Vr, rendöld el ha
zadat mert meg halfz es nem elfz. Ez okaiert Eze
chias falhoz fordula orcaiaual es imadközzer az
Vr hoz ezt monduan: kerlek VRAM emléköz
zel meg miképpen iartam en te előtted az igassaga
ban tekelletös ziuel, azt miueltem a mñ tene
köd kedues volt, es igen keseruessen sñra Ezechi
as. Es az VRNAK zava lön Esaiashoz ezt
monduan: Menyel, es mond meg Ezechiasnak:
Ezt mongya az Vr az te attyadnak Daidnak Iste
ne, meg halgattam az te imadlagodat es lattam
az te könyhullatasidat, im en az te napjhdhoz még
tizön öt eztendöt teszők, es az nappal egyetöm
ben hatra vonzom az arnykot az Achaz
mutato oraian tiz lineakkal auagy gradichokkal,
mellye

mellyekön immar által ment vala, es mind az varos-
fal egyetemben meg szabaditlak az Afsyriabeliek
kirallyanak kezéből. Es hagyta Esaiás hogy ven-
nenek egy falka ózue töröt figet es kötnek az mi-
rigyre, hogy meggyogyulna. Ezechias kedig mon-
da, melychyuda az hogy föl megyek az vrnak
hazaban.

Azert szikseg mostis kőroztyen embernek nya-
ualyaiban es mindenkor könyörgeny az Istenhez,
de nem kepmutatokeppen, sem csak nyeluel valo
beszeddel, hanem szyúból, mint nemelyek az em-
börök között vannak ollyak kik azt mongyak:
En (vgymond) Istenre hagyom az en gyogyula-
somat, sőt enis azt mondom hogy vgy kelly lenny
de az Isten az io hit melle, io chéleködötis kiuan,
mikeppen Ezechiasnak is io hitj vala es az io hit
melle Oruossagot paranchola Isten neki. De eb-
ből meg ismerhetik az ollyan emböröknek hitlen-
segöket, kik Istennek io voltaban es az oruossa-
gok haznalattyaban ketölködnek. Mert a mely Isten
Ezechiasnak meg halgata könyörgeset es oruossa-
got paranchyola neki: azon Isten vagyon mostis,
nem kisseb Istenny hatalmaban mint regönten volt,
valakik benne biznak, könyörgesöket meg halgat-
tya es oruossagot paranchol nekik, sőt ha akarta vol-
na, oruossag nekilis meggyogyhatta volna, mint
zinten

zinten hogy eztendéiet es napiat meg hozszabita.
Mert a mikeppen hatalmas vagyon Istenec arra
hogy az gonosz embernek eletit meg rövidelhetj
es meg bintethetj az engödetlen es halaadatlan fi-
akat harmad es negyed izig, a mint az tñz paran-
cholatban meg vagyon: Ismeg vgyan azon hatal-
ma vagyon arrais hogy az hiu kőroztyen ember-
nek eletit meg hozszabithattya betegsegeben a kő-
nyörges által, ha még a halálnak tömlöczeben vol-
nais, es meg algya minden iavañual a kőroztyen
embert. De azt akaria az io Isten hogy az or-
uossagertis dichertessek az ő neue, ezért akarta ho-
gy az oruossag által legyen epöletj es az fige or-
uossag vala neki, kit az mirigyre kötnek.

Hazos azoknak az oruossag a kiknek ISTEN
fő oruossok a ki az ő io voltából meg algya az or-
uossagnak ereiet az betegökön. Azert nekön-
kis legyen igaz hitök Istenben es az vtan hadgy-
ok, az ő aldomafara minden munkankat, ha mñs
könyörgök, nekönk is ad eszközt es oruossagot ki
által meg epölök mind lelkökben testökben:
mert nem az emböröknek io voltokert adgya Isten
az oruossagot, hanem hogy az ő neue dichertessek
mind örökke az ő aiandekjert.

Senki kedig azt ne gondollya se ne velle hogy
Ezechias kiraly azért Zamlalta volna ISTEN elei-
ben

ben, betegsegeben az ő igazságot es io chelekőde-
tit, hogy csak azok által iduősseget varta volna
hanem csak könyörges keppen, hogy az ő életit
ez világban töuab halasztana Isten es az vtannis se-
lebaratjnak haznalattokra io peldájul lenne.

Azert mostis zikseg kőrdőztyen embernek he-
lyen hadnj es el rőndőlnj mind lelki es testi dolgait
gjonással es Testamentum tetellel. mert az zal a-
zert sem előb sem vtolb ki nem mulik ez vilagbul
hanem sőt inkább ISTENNEC kedues dolgot chele-
kőzik vele es lelketis vigasztalya á mikeppen Esaias
meg hagyja Ezechias kiralynak, hogy el rēndőlne
hazat melynek bizonyaga vagyon. Esa. 38.

Mert az Isten hatart uetőt embőrok életinek es az ő
hiuejnek bodog orat hoz elő ez vilagbul valo ki
mulafokra iduőssegőssen veszi őket: De az go-
nozoknak, az ő nyaualyaiokban ha meg nem ternek
hőzraia, megis rőuidetj ez vilagj életöket es az
ő halaadatlanfagokert megis binteti őket.

Pelda es tanusag az olyan embereknek, kik az
oruossag ereiben es haznalattyaban ketőkődnek
amaz vilagtalan es nema embőrol, mikor VRVNR
az földre pőkek es az ő szajának tājtekābul saart
chijnala es az vaknak szemeyre Kenye, es az vtan
meg epőle es lata, mint meg vagyon Ioh. 9.

Meglehetőt volna ő zent főlsegetől az is, hogy
nyal

nyal nekil gyogjthatta volna meg á mikeppen ho-
gy az Negyed napj hallottat á Lazárt es az őz ue-
gyazrony fiatis fől tamasztotta oruossag nekil. Luce .7
Ioh. 11

Ismeg sokakat csak parancholattiaual gyogjto-
meg auagy kezejuel illette,
de az nyal es kezejuel valo
illetse Istennek iedzi es pel-
dazza hogy egy masnak se-
gillyenek az emberek nya-
ualyaiokban: masodzor is-
meg iedzi az oruossagot,
Istennec aiandekit es az embereknek eszköz által
valo chelekődetöket, hogy az ember csak eszköz-
ze Istennec mind az siuekkel es egyeb rendbeli or-
uossagokkal, mint zinten hogy az kapasnak az ka-
pa eszközze az kapalafra.

Pelda az meg vagdalt em-
bőris Luce 10. á ki Jerusa-
lemből Jericoba megőn vala
asztis meg gyogjthatta vol-
na az io Isten minden oruof-
sag nekil, de megis vgyan or-
uossaggal kőté bē az ő sebeit
fől ueuēn őtet be uiue az varasban az oruoshoz
es gondgyat visle.

ajj

AZ

AZ VR VACHO-

RAIARVL

lteti es taplallya az testöt kisse ke-
pen az etel es ital; ismeg belső ke-
pen elteti az lelköt csak az igaz hit
es az ISTEN igeie.

Azert mondgya CHRISTUS VR-
unc: az en testem bizony etel es az en veröm bi-
zon ital, mert mind az testnek külső etele es itala,
mind az lelki élet csak ő általa vagyon, Istennek
igeie, lelki oruosság a kőrdztyen embernek iduős-
segős életire. Iah kedig az olyan embernek ki
csak az testnek aad etelt es italt es a lelkét meg őli
chuel es szomijual az ISTEN igeie nekil

FRANCOVITH GERGELY DO-
CTORnac vallasa az Vr vachoraiarul a mñ
VRunc IESVS CHRISTUSTul ő magatul szöröz te-
töt zentfzeg az ő híjucijnek, mert csak az Isten
az elő kenyér es ital az ő szent igeie által mint Ioh.
.ii: meg vagyon iruan, hogy valaki őtet követi az
testi halalbul örök életre megyen, melynek soka
vege nem lezön

En ol

En ollian keppen, uettem az VR vachoraiat hoz-
zam es vgyan azon hittel mint az Apostalok vö-
tek az CHRISTUSTul mint zent Pal apostal meg irta
I. Cor. ii. illien keppen: En vgy mond az Vrtul
vöttem az mit tinekők adtam. Azert az Vr va-
choraia az kőrdztyen embernek iduőségere valo
etele. Mikeppen az kőrdzt vizbennis az ISTEN-
nec zent igeie fogantos az gyermecken: mert
az keresztfehen sem lacz egyebet viznel, de azert
a zent lelők Istennek belső mosogatafa hoz es ve-
lönk valo daikalkodafához kapcholtat.

Azert az Vr vachoraias ekkeppen nem az testa-
nek etele es itala, hanem az lelőknek taplalasa. I

Mert a mikeppen hogy sok fele fiuek es sak az
napnak melegsegetől véznek erőt, azonkeppen
a hiuekis ISTENnec igeietől vilagosítatnak es erős-
södnek meg az örök életre. Az Vr vachoraia az
iduessegnek életire valo vt: es csak egy bñs em-
bernekis meg terülese az Istenhöz, minden ez vi-
lagij kenchnel dragab, mely dolgon az Angya-
lőknek es mind az menyei seregőknek nagy örö-
mök vagyon. Es mikeppen az napnak heusegetől
es ereietől meg melegzik az ember: azonkeppen
az ISTENnec igeie, által hattya az embereknek
lelköket es szíjüöket, es meg epölnek minden ho-
malyos elmeiökből mert a mñ nemelij emberöknel
a ij lehet

lehetetlen es gondolhatatlan, az Istentől mind lehetseges. Azert bizonyal hizem hogy mostis az Istenec igeie es beszede, en bennemis eltető kenyér es eltető ital az VR vachoraiban az en lelkomnek iduesszegős életire es taplalasara, azonkeppen minden hiuekbenis: Mert az Christus eltetőie az ő hiueinek, mely Christus az Attia Istennek chudalatos tanachabul es io akarattyabul szallot az sziznek meheben. Ez keppen az Istennekis hatalma minden hiuekre szarmazik. Az Christus fogantatekzent lelők Istentől az sziznek meheben mint meg vagyon az Credoban, az bindőknek valtsagara, á kik ő benne hittének es hiznek az ő zent igeie által, es á kik az VR vachoraiat igaz hittel es io lelki ismerettel veszik hozzáik.

A mikeppen Sziz Maria az Angyalnak mondasat el híjue hogy ferhu mag nekil fogantatnek zent lelőktől es sziletnek az Christus ő tőle. Azonkeppen az igaz hit által fogantatos lelki élet az Vr vachoraia á kőroztyen embernek iduössegere.

Azert nem illik ezt kilomben ertenij es tudnij, hanem csak vala mint az Christus rendőlte es hadta az apostalok ideiben. Mert Christus elő kenyér az örökre valo lelki iduösszegős életre. A mint á Samaritana az zonij allatnak Vrunk monda Ioh. 4. olly elő vizet ádok (vgy mond) mely vtan solia meg nem szo

szomijhozol: nem az testi italt peldazta es iedzette, hanem az lelki italt. Ezenkeppen az Vr vachoraiatis Isteni felelőmmel es io lelki ismerettel Kely, hozza venni az kőroztyen embernek, nem olyan modon mint valami kőrozsegős etelt auagy italt vönne hozzáia: de illik hogy az előt meg zonyek buncitől főkeppen hitetlen segtul, es annak gonosz gidmölch eitul mint: Baluamozastul tobzodastul, es ha felebarattya ellen vetkőzöt engeztellyemeg es haiollyon Istenhez sziveben lelkeben az könyörgessel. Ezt kiuannya Isten á kőroztyen embörtől: az olyan ember melto az VR vachoraia nak hozza vetelere á ki az zent igeinek hizön, mert Isten az engődelmes ziuekkel lakozik. Lam az kilő etel es ital nekil nem lehet az testnek taplalasa, es attul neuelkődik az test es á vér emberben mert ha etellel es itallal magat nem taplalna az ember meg fogyat koznek es meg erőtlendőne az test. Azonkeppen az Isten igeie nekil az lelőkis meg fogyatkozik mert az Isten igeie nekil nem lehet á kőroztyen ember életij, á mikeppen hogy az io etőkis az soo nekil nem lehet ázonkeppen az lelőknekis az Vr vachoraia es az Isten igeie iduösszegős meg elenenijtese.

De mij okaiert mondatik CHRISTVS testének es verének az ő vachoraia? Azokaiert hog ő maga

ga hozta az ő mennyei zent Attyatul az eltető ke-
nyeret az ő hiuejnek valtsagokra es örök életőkre
mint Ioh. 6. mondgya. En vagyok az előke-
nyer ki le szállottam az eghből. Masodik oka
ismeg, hogy ő teremtötte es formalta adamot az
saarbul az ő hasonlatossagara, Euatis Adamnak
oldala Chyontyabul es lelket adot beleiők, es vgy-
an annak nemzetsegeben szállot az ISTEN nec
igeie az siu Isten a sziznek meheben, es vötte az
emberi testöt ő magara az ő hiuejnek meg valtsa-
kert, hogy az mennyeknek országaban hasonloua
tegye őmagához. Istenni természetel kedig ki-
lomböz az mennyei seregtöl, mert vra az seregök-
nek. Az sziznek mehe VRNAC edene volt
azokaiert mert ő teremtötte, kiböl emberi testöt
vett magara, es azon emberi testöt velönk közlötte
es attal mñ örök életönkre az ő hiueinek valtsaga-
ra es örök életire. Azert mint hogy az io Anya
meg nem tagadhattya az ő zilötte gyermeket hogy
nem ő tagya volna: ezönkeppen az io ISTEN
nem tagadgya meg hogy ő tagañ nem volnank va-
lakik ő benne bizunk, mert ő teremtet es ő töle
fogantattunk es születtünk mikeppen hogy az
giermekketis az ő annia eltetü es taplallia az teñel
azonkeppen az attya Isten az ő zent fiat az mi id-
uözeitő Vranc IESVS Christust adta lök ki es testi
tapla

93
taplallafunkra es örökke
valo életünkre. Azo-
kaert mondatik hogy az
Vr vachoraiaiban az ő te-
stet eszük es veret iszük
az ő halalanak emleke-
zetire, mert az ő zentle-
ges testeuel es vereuel
valtotta hozza, es meg
eleueneitette az ő hiueit.
Ismeg az Vr vachoraia
eltető kenyér es eltető i-
tal az iduössegre, mikep-
pen mikor az föld igen meg szarad, es ha szep
mertekleteskeppen valo eső eri meg vñulnak vtan-
na az siuek es minden fele mezei vetemenyek, ol-
lyan modon az Isten igeie által az Vr vachoraia
meg engeszteli es meg vñeitia örömrre az emberek
szijueit es lökkeit. De nem az kenyér sem ital ő
maga miueli es chelekediazta hogy eltető kenyér
lenne az Vr vachoraia, hanem az Istennek igeie
által az szent lelök mint az gyertyais ő magatol
meg nem gyulad sem eghet, melegség es vilagossag
sem lehetne benne hanem ha meg gyuityak, az v-
tan egh. Azonkeppen az vr vachoraiais ő ma-
gatol csak testi etel es ital lenne, hanem az zent
lelök

lelők által veszen erőt es leszen eltető kenyér, Az keresztien emberek lölkeinek iduóssages eletire.

Oly nagy ereie es hatalma vagyon az Isten igei enek hogy az Szazadosnakis szolgaiat csak parancholattiaual giogeita megh es azon oraban meg vigasztaltatek Math. 8.

Ollian keppen ismeg á teremtesben az ő igeieből mindenek meg löttek á mellyeket akart.

Az Istennek igeie által azért eltető kenyér az VR vachoraia az keresztien embernek iduóssage, es bizoniara valahol az Isten igeie vagyon, ot vagyon az eletnek keniere. Es á ki ebben hiszen örök elete leszen á mint Iohan. 6. meg vagyon iruan.

Zent Matenal: 18. részében es Lukachnai 24. részében, á ket taneituanrol kik Emáusban mennek vala, Christus Vrunkis velek megien vala de meg dicheult testben ot vagyon az ISTEN ahol az ő zent igeie vagyon, Lam á napis fen az negiedik egen vagyon de azért ő tőle szarmazik vilagossagh es melegseg ez földre, azonkeppen az Istennek hatalmassaga mindenöt vagyon valahol az ő igeie. Ismeg Zent Mat. vtolso részében azt mondgya az VR, es ime en tiueletek vagyok mind vylagh vegezetig Ezokaert mondatik hogy Istennek testet eszük es véret iszszük az Vr vachoraiaban, hogy az ő maga természet szerint valo
szent

szentlegős testeuel es vereuel váltotta az ő hiueit á kit az szuszttól magara vött es meg eleuencitette az ő hiueit, mert mindniaian el vesztunk volna az ördögnek chalardsaga es hitetlen alnoksaga miatt, ha az bünből meg nem eleuencitet volna Christus az ő vere hullásauval.

Hala legyen az te arjandekidert teneked mennyei örök mindenható attia, siu es zent lelők tellies zent háromlag mennek földnek es minden allatoknak teremtoie eltetőie egy bizoni Istenseg, hogy taplalod á mi ehez et. es szomiuhozot lölkönt zent igeddel, á lelek nem eszik sem iszik ez vilagi el mulando testi etelt es italt, hanem csak á az ISTEN igeieuel, es erőfödik meg az örök elete.

ISTEN igeie mondatik az VR vachoraiara es testi szaiaddal veszed keresztien ember az VR vachoraiat hozzad, de sziueddal es lölköddel el hid bizonnial hogy nem azon közönseges kenyeret sem bort vesz hozzad: hanem lölki taplalásodra es iduóssages eletedre valot az CHRISTUS igeie által, Mert á hiu keresztien emberek iduóssageffen el nem elhetnek az ISTEN igeie nekul: mikeppen az halakis el nem elhetnek az io víz nekul, azonkeppen á io lelek sem elhet el az ISTEN igeie neköl.

bñ

Az

Az emberek eleti Isten igeie es Ismeretinekul hasomlo az oktan allatok eletihez: En kedig az Vr vachoraia felöl nem vetekedem ain lassa. A kinek mint tetczik mert az en giarlo okossagomat Istennek bölchesege fölljul multa. hanem csak az en hitennek allapattyarul akarok igaz valast tennem. az keresztieni giulekezetnek értelme szerint hogy nem csak az testi etel es ital sem ez vilagi gazdagsag az élet hanem minden iok valameliek Istennek igeiböl vannak. Es csak a mi Vrunk IESVS CHRISztus az elő kenyér ki menijből le szallot. a mint iruan vagyon loh. 6: refzeben az Vr vachoraia zentsegek mondatik es Christus testenek verenek, a ki kedig zent elettel el Christus Lakozik az olyan emberrel mert a miképpen az ember magatul nem szuletik.

Azonképpen eleuensege sem eleti nem lehet magatul hanem az Christus zent teste es vere draga Zalagia elteti es eleueneiti meg mert a kitől az élet es az eleueneitès vagyon annak testet eszök es veret iszok.

EÖR VENDETÖS

ES nagy gyönörösegös vigasztalasa es batorytasa az Beteg embernek mind lelkeben es testeben.

Az ert

Zert nem szikseg köröztyen ember az testi halaltul es é vilagbul valo ki mulastol felnöd es rettegnöd, mert meg szabadulz es meg meneködöl ez diralomnak völgyeböl az chalard vilagtul es minden nyaualyaidtul, mert meg latod Istent az ő dichösegeben a ki tegöd terömtöt, vele özue az ő zent fiat iluen az ő mennyei zent Attyanak iobian, es a meg vilagosito zent lelök Istent tellyes zent haromsagot, örökre valo egy bizony ISTENT, mely három zemelyek az Istenegben el valhatatlanok egy mástul, ki te erötted meg fizetöt es minden bineydet eleget teött: hidgyed bizonnyal hogy az Anyazentegyhasban beszentölt, es bizzal hogy ha ez vilagon nagyobb binös naladnal nem volnais, csak szannyad es bannyad a te bineydet es tery terömtö Istenödhöz, soha ISTEN szömödre sem veti az te vetkeidet, mert nagyobb ISTENNEK irgalmassagos io volta mind ez vilag vetkeinel, csak egy chyöp vere is kit a hiuekert ki hulatot mind többet nyomna ha mertekben vetnekis az emberek bineynel, csak hogy az ember meg ismerie Istent es meg terion, mert önnön maga az Attya ISTEN azt mondgya az ő fogadalaban es igeretiben Ezechiel.

b ij

38. hogy

38. hog minden meg tero binoshoz irgalmas, meg
bochattya minden bimeit es refzesse teszi az orok es
letben es dichosegben, mert az te Vrad Istenod az
o halalual es veré hullasual hozza valtotego
det es meg latod az mennyen Angyaloknak zent
fereget, Prophetaknak, Patriarchaknak es Aposta
loknek sokasagat, velok ozue oruendoz es vigadtz
az orok dichosegben. be teluen minden gyonerose
gos es vigafagos iokkal, megy nagy oromre, me
lynek soha vege nem lezon orokkol orokke.

En altalam az Szent lelok ISTEN ez igeket
meg iratta, a binosoknek meg terrolesokre es meg
iobbulasokra hogy mind orokke chak az egy Isten
ben hidgyenek, mert lattyak az en lelki szomeim
az VRNAK orzagat es annak dichoseget. Bi
zonyara mondom hogy ha e vilagy orom es vi
galag chak mind egy ember elot volnais, vgyan
megis siralom es banat volna az mennyen dichose
feghoz kepost. Az lelki szom az igaz hit, es az
ISTEN irgalmassagaban valo bizodalom minden
erdomod kiudol, chak az IESVS CHRRISTVS
altal, mellyet testij szomeiuel nem lat ember,
meg sem erozheti, Kezeyuel sem tapazo
talhattya, de ez hyedel bi
zonyos.

Frans

Francouith Gergely do

tor inteze ez igeket versokben, mikoron gondol
kodnek ISTENNEC io voltarul, hogy minemo na
gyio es Attyan szeretettel hozza fogadgya Isten
az binosoket, kik otet meg ismerikes hozza ter
nek.

Zent David mondgya 114. enokeben.

Teroly meg en lelkom az te nyugodalma
ban, mert az Vr Isten iol chelekodet veled. Az
meg terolefnek kedig iele es ertelme, gonoz elet
nek es chelekodetnek el hagyasa, az vtan io elet
ben valo foglalatoslag. Az ISTEN el terjto a go
noz eletről könyörgesnek általa: Es a te szomorú
lelkodnek es szívednek is vigasztaloia az ISTEN es
az o zent igeiének io volta, mely az te siralmas sze
meidről köny hullatafidat el törli es meg vigasztal
tatol oromre, kibol dichertessek az orok Vr Isten
az o aldot zent fianak általa mind orokke.

Tobia. 13.

Terietok meg azért binosok es tegetok igassagot
az ISTEN elot hiuen, hogy tiueletok irgalmassa
got tegyen. Ismeg zent Iacob ezt mondgya:

Ez

Eő sanyargatot meg minket az mñ alnokfagin-
kert es ő iduőzjt meg minket az ő irgalmassagaiert.
Ismeglen: Irgalmas az Vr es könyörölő. Iacob. 5.

Bodog ember kiaz Vrtul meg dorgaltatik: a-
zert az Vrnak feddesét el ne hanyad tőled, mert
ő meg sebősiyt es meg gyógyt, meg ver es ismeg
az ő kezey meg vigasztalnak. Azert senkinek nem
kely io zerenchéienek ideien magat el hinnij es Iste-
neről el feletkőznij sem nyomorusaganak ideien,
ketsegeben nem kely esny az Isten iauai sölől, ha-
nem szönetlen es gyakorta kely imadkőznij, ha
mindgyarast meg nem adgyais, de azert vgyan
nem lezön hejaban valo á kőniergős.

MASODIK VIGAZ

TALASA AZ KÖRÖZTYEN
Embernek.

E rettegy es ne fely en szium es en
lelköm az szomorú halaltul, es sem-
mi vesződelőmtől mert meg győzte
az elő Istennek zent fia az CHRi-
stus Iesus az ő vere hullasfauel es ken-
zenuedeseuel az örökke valo halalt,
á poklotis es te erőtted iőt ez vilagra, fogantat-
uan

es emberi testöt föl veuen magara az sziznek me-

heben, kitől zillettetöt
te erőtted, meg felszite-
töt, halalt zenuődöt,
hogy örök életöt szaba-
dichon teneköd es min-
den hiueknek.

Azert te pokolbeli ör-
dög tauozzal el az Ist-
en hiueitől, mert IST-
EN az ő hiueit maganak
valasztotta, es az Isten-
ec io akarattya kőrnjöl
vötte az ő hiuejnek ör-
rök elettyöket, lam neked sohonnét ellenfegöd nem
volt á ki az binre kőszöritöt volna, sem az testnek
gyarló természeti nem vont á binre mert the test ne-
kil voltal, hanem az magad szabad akarattya es á
keuelyseg es iregyseg.

Nem szikseg azert kőroztyen embernek felnij
az ördög alnokfagatul, vesse csak ezeket az ör-
dögnek szömere halalanak ideien es mindenkoron
hogy ötet senki nem kőszöritötte a binre, hanem az
ő maga keuelysege es iregy volta.

De az ISTEN el ronta az ördögöt minden go-
nozokkal egygyöt, az ő zent fianak vere hullasfauel,

c

csak

chak hogy tery meg kőrdztyen ember es ragazko-
dgyal chak az te vradhoz Istenődhöz.

Azonnis keried az te vradat Istenődet, hogy
adgyon bañ viuo tarsot melled, kiuel meg győz-
hessed az te lelki ellenszegődet az pokolbeli őrdő-
göt: bochassa el zent Angyalat, kinek őrizetiuel
kőrnnyul vetessel az ő zent lelkenek malaztya által
hogy soha tőle es az ő zent fiatul az IESVS CHRi-
stustul elne szakadhas, hanem tellyes buzgo szű-
uel ő benne bizhassal es hozzá ragazkodhassal
es chak ő legyen minden iora vezelő Istenőd, ho-
gy mind őrkke az igaz hitnek vallasaban meg ma-
radhas, es ez elet vtan az ő szűne eleiben mehes
es dicherhessed mind az hiuekkel őrkke, es a halal-
nak tőmlőczehől őrok eletre menuen, vele egyetem-
ben ely őrkkel őrkke.

Igy tegy mñ regij Attyaíjknak kegyelmes Ist-
ene en velem szolgaddal, es minden hiueñddel
az te szent neuednek őrkke valo dicheretiert.

Amen.

REGVELI IMAD,

SAG:

Halakat adok te nekőd en menyeyñ zent Attyam
az the zent fiadnak a mñ iduőzítő Vrunk IE-
SVS

89 98
SVS CHRISTVSNAK általa, kogy engőmet
ez eiel minden kár valastul es minden veződelő-
tól meg oltalmaztal es meg tartottal: Kerlek tegő-
det kegyelmes zent Attyam hogy ez naponnis ol-
almaz meg az bintől es minden gonoz veződe-
lőmtől, hogy teneked minden chélekodetijm, sőt
minden eletöm kedues legyen.

Mert en magamat, testőmet, lelkömet es min-
den eletőmet az te zent kezvedben aianlom az the
zent Angyalid legyenek en velem, kiknek őrije-
tiuel kőrnnyul vetessem, hogy az őrdög semmi hatal-
mat en ráitam ne vehessöm Amen.

Estueli Imadsag

Halakat adok te nekőd en menyeyñ irgalmas ke-
gyelmes szent Attyam, az te szerelmes zent
fiadnak a mñ iduőzítő Vrunk IESVS CHRi-
stusnak általa, hogy engőmet ez napon ingyen va-
lo irgaimassagodbul es az te Attyaíj hozzam va-
lo szerelmedből, meg oltalmaztal es meg tartottal
minden gonoz ellen: Kerlek tegőd azon hogy bo-
chasd meg neköm minden binéjmet, mellyeket
vetőttem the zent főssegőd ellen es engemet ez eñe-
cñ lis

lis az te kegyelmességödből kegyelmessen oltamaz
meg. Mert en magamat, testömet es lelkömet
es minden életömet az te zent kezeidben aianlom,
az te zent Angyalid legyenek en velem, hog az ör-
dög semmi hatalmat en raitam ne vehessön. Amen.

ISTENHOZVA-
LOHALADAS MIND FÖL KÖLTE-
ben es le fejtében embernek : melyben az io
ISTENgyönörködik.

K

lik azért es tartozik minden kö-
röztyen ember az Istentől el veöt
sok iokertő neki mindenkor hala-
kat adni : mert a földnek sinchen
hazontalamb es nagyobb terhe mint
az halaadatlanfagot tartani mert
abbul származik az hitelenség es az baluany
imadas.

ERTELME.

Minden ember földből terömtetöt es ismeg föl-
de hely lenni : azért ha eggyik ember az másiknak
halaadatlan az io cheleködert es bannya az hala-
adatlanfagot , sokkal inkább az io Isten ki teröm-
tönk

K

tönk es taplalonk naponkent vtallya a haadatlan-
gundat. Azert földből formalt ember es ede-
ny nem szikseg keuelykődnöd es dichékődnöd, mert
ismeg földé kely lennöd.

Halakat adok Uram the zent fölsegődnek,
hogy az földtűl meg oltalmaztal es ez napotis
adtád ernöm, az, hogy ez el mult eñel meg őriztel
az pokolbeli őrdög alnoklagatul, bintöl, gonoz
embőrek szandekatul, hertlen valo halaltul es min-
den veződelőmtől. Azonnis halakat adok zent
fölsegődnek mint io es kegyelmes Istenőmnek hogy
az te hasonlatosságodra terőmtőtél es á te áiande-
kidat hogy en bennem eñnem tilkoltad, hanem in-
kab meltatlan voltomert irgalmassagodat adtád ne-
kem hazontalan zolgadnak: ez vtannis kerlek
hogy tarch meg életömet, mind az lelkit, smind az
testit, á te kedues akaratód zerint, csak parancholy
az ellensegnek es fenýgesd meg. hizöm hogy sen-
ki ellenöm nem alhat, sem az lelki ellenseg, sem az
testy, mert az te hatalmad es birodalmad alat van-
nak mindőnek. Azonnis kerlek mint io es kegye-
elmes Istenőmet, hogy igazgas es vezerőly az te
akaratód zerint, mind ki multomig, az vtan vigy
be az te zent orzagodban az őrdök életben az te
c iij zent

zent fiadnak az mñ iduõzitõ VrunK IESVS Chris-
stusnak erdõmeiert, ki az õ zent halalauál es vere
hullafauál engõm meg valtott es minden bineymet

el mosta, hogy tegõd
dicherielek mind örõk-
ke az te zent Angya-
liddal egyetõmben es
minden hiuekkel, ezt
monduan: Zent az te-
rõmtõ Attya minden-
hato Isten, zent a fiu
meg valto es iduõztõ
IESVS Christus, zent
a meg vilagofsñto es
meg zentõlõ zent lelõk
ISTEN, tellyes zent
haromsag egy bizony Isten, az seregõknek VRA
Istene, kinek legyõn dicheret, mind örõkke, Amen.

TVDOM HOGY AZ OLLYAN EM-
ber ellene nem szõl ez nylyan valo igassagos
zerzesnek, a kinek io lelki ismeretñ vagyon,
elmeie es okossaga valamñ iora. CHRISTVS
vrunkat õ magat es tanñtuantñ, nem a hamissagert
gyõlõltek es kergettek, hanem a ioiert es az igaz-
sagert.

Az

AZ kõnyunek zerzese oly dolog hogy nem
minden embernek teczik egy irant, meg mas rend-
beli tudomantñs mert az io ertelõm es bõlcheleg
nagyob az tudomannal, azokaiert hogy elõzõr iol
meg kely ertetñ es eszeben vennñ akar minemõ
rendbeli dolgotis, az vtan tudhattya meg mind
az iot es az gonozt: mert nemely ember a go-
nozt inkab dicheri, es keduelli es az iot alazza
auagy szidalmazza iregysegbõlis. Ez kedig
ebbül vagyon, hogy nemelynek bator nyelue va-
gyon az szollasra, de a mñ az ertelme es magya-
razattya volna azoknak ninch arra okossaga,
mert az ollyan embernek elmeie hatul iar, az sza-
ua elõl. Tekinchen chak ember az kezenek vy-
aira, hogy nem egy irant vannak azokis azon-
keppen az emberek elmey es ertelmy nem mind
egy irant vannak, kinek kisseb az elmeie, kinek
nagyob, Menny fõ anny ertelõm.

Sõt vannak olly iffiak hogy többet tudnak az
ven embõrõknel. Ismeg vannak oly ven emberek
hoõ többet tudnak sok iffiaknal: mert a kinek az
elmeie iar elõl es az szaua vtonna, az ollyan di-
cheretõs es tisztõssegõs szo mert az ollyan ember iol
meg gondollya elõzõr mit kellyõn szollany, ha iora

Kõuet

következik az ő szava auagy gonozra, es ha el tudgyaie valasztani az gonoztul á iot. De valamely zörzős Istennek neue diche- retire vagyon es embereknek haznalattara, mind lelki es testi epö- letire, es tizteffegős dolgokra, az olyan ember nem mondhattya azt hogy magatul zörzöte vol- na, hanem Istentől es ő zent lelkének meg vila- gosítasabul es engödelméből.

Az olyan ember szolhat ellene ennek á ki bin nekil vagyon. Az ki kedig effele tudomány el- len szollana á mñ Istentől vagyon meg engedue, az olyan ember Isten ellen es az ő igassaga ellen szöl. Es azoknak fia az valaki az Istennek igassa- ga ellen szöl. Az io bölchesegnek csak az Isten meg adoia á ki nem szikölködik kazdaglag nekil, mert minden ioual beuölködik. Söt nem csak az embörök tiztöffegeiert es haznalattyaert adgya Isten az könyü zörzest. hanem az ő neue diche- retiert, kennyeb írnya, es oluasny á könyuet hogy sem szerezni es meg fundalni egy mas vtan az igeiket á ki ez elöt illien forman nem volt, az

io ertelöm nekil valo tudomány kedig
csak semmñ. Az ki akaria meg
probalni effele munkat,
meg lathattya.

Pelda

PELDA ES TA-

NVSAGAZ TOBZODO ES RES.

zeges embereknek.

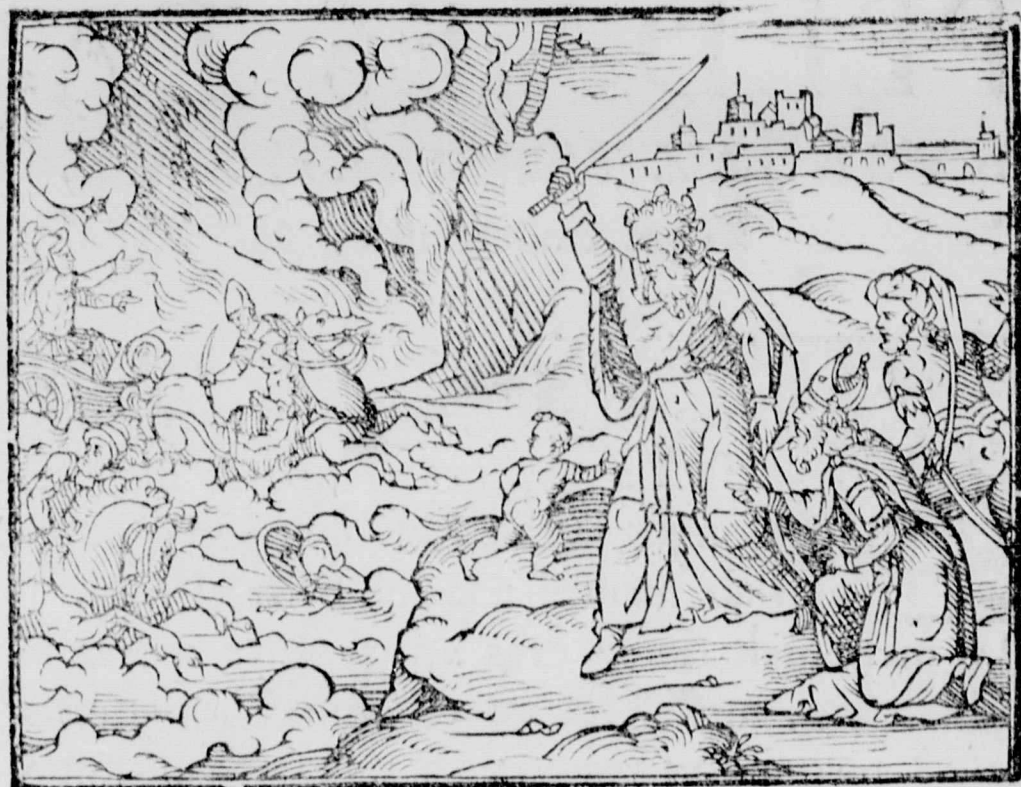
z melly hal az masik halat meg eszi
auagy el nyeli, meg nyul avagy meg
feszöl á gyomra vtanna es meg ve-
konyozik töle. Kialtkeppen gyakor-
tab mentol nagyob halat el nyel.

Az melliknek is meg öres az gyomra es semmi
ninch benne, mellek föl az olyannak á gyomrát
es lassak meg hogy temerdegb mint sem á kinek
mindenkor rakua az gyomra.

Azonkeppen az tobzodo emberek is eggik es
telt meg nem hadgyak emeztenñ az gyomornak,
hanem többet töltnek reña, Kialtkeppen ha gya-
kortab cheleközni az emberi természetöt es eröt meg
foñtya idö nap elöt magaban es meg vekonyozik
az gyomra es á hoiagya. Az vtan az erekis
meg fualkodnak es meg mergöfödnek az olyan
mertekletlen elettöl, az melytöl sok fele nyaualyak
es betegefögök leznek embörön, leg inkább az ollya-
nokon fogh á kiknek gyenge természettyök vagy-
on: es venek mert sok embernek követközik halala

d

iffiu

affiu koraban es bennafaga, keze yben rez ketegosszeg
 lababan, szomeyben es egyeb rendbeli tagayban
 fogyatkozas, melybol sokan meg gyógyulhattak
 volna es vensegötis erhettek volna, ha az io rea
 ia valo gonduselelssel es a mertekletös elettel el
 tek volna. Iol lehet hogy nemely emberek azt
 mondgyak, hogy ISTEN az kit el akar venni ez
 vilagbul, akar mint oruosollyakis vgyan meg hal:
 Ismeg az kit Isten meg akar gyógytani Oruoslag
 nekilis meg gyógyit. de ez illyen gondolatu es be
 szedo emberek kartis valonak neha betegsegok
 ben, ez okaiert hogy nem elnek Oruoslaggal
 Enis

Enis azt mondom hogy ha az Vr Isten akarna az
 szold, Gabona es minden fele vetemeny munka ne
 kilisteromhetne, es olyan kennyen elhetnenek mo
 stis az embörök, mint regönten az io Isten az Isra
 el nepet negyuen esztendeig tartotta az puztaban,
 mint meg vagyon iruan Exod.29. De nem akaria
 az Isten olyan modon mast es könnien, hanem esz
 köz által akaria hog legyen embereknek eleti es mun
 kalkodasa. Azonkeppen az betegsegötis ha kire bo
 chattya Isten gonduselelssel es eszköök által akaria
 hogy legyen epölety: mert kilsö iozagatis auagy
 akar minemö rendbeli marhaiat el veztheti ember
 gonduseletlensege miat, azonkeppen az maga ter
 metit, ereiet es eletet meg röuidetheti magaban,
 idö nap elöt az gonduseletlenseg miat. Mert nin
 chen oly gyenge es vastag természetö ember, kit az
 betegseg es az mertekletlen elet meg nem emezt
 valamely vegtere. Embereknek eleti es betegsegök
 állapotyarul valo tanusag es pelda ez: Az el vege
 zöt es vtolso oraia a kinek be tellyesödik az ellen
 ninchen Oruoslag, hanem az testnek kinnyebsegere
 es taplalasara ideiglen vagon, aztis chak addig kin
 nyebithetik es taplalhattyak az Oruoslaggal mig
 az io Isten akaria, de azis vegezetre vgyan el romol
 iol lehet hogy az könyörges által meg hozzabithat
 tyia Isten a kördöztien embernek ez vilagi életit,
 d ij mikep

mikeppen Ezechias királynak meg hosszabította Esa,
38. Mert á mikeppen hatalma vagyon ISTENnek
arra hogy az gonoz embernek életit meg rövidet-
heti es meg bintheti az engődetlen es halaadatlan
fiakat harmad es negyed izig, mint á Tíz paran-
cholatbanis meg vagyon: Is meg vgyan azon hatal-
ma vagyon ő izent fölsegének arrais, hogy á hia
körüztjen embernek életit meg hosszabithattia az
könyörges által, es meg algya minden iauaňual.

Masodik pelda es bizonsag is meg: az özvegy as-
zonň allat fianak föl tamaszta-

farul, hogy mostis azon IST-
EN vagyon, ki meg betegithet
es meg ölhet: is meg eleuenňthet
az vtolso napon az íteletnek
napian.

Az ki azt mondgya, hogy
oruossagnekilis meg gyógyňthat ISTEN az kit akar
arra azt felellyed az olyan embernek, hogy az etelt
es italt tegye maga eleňben es lassá ha őnkent megye
őn be szaiaban, ha ő maga nem erőlködik arra hogy
szaiaban tegye. Azonkeppen az oruossaga-
galis ha vele nem él, es hozza nem veszi á hazna
lattyat sem erzi.

Pelda is meg az betegsegők természetiről: vagyon
olly iuegis kiből bort isznak hogy vegtere meg
hafa

hafadoz es meg rosdasul az bortul: azonkeppen
az emberekis az mertekletlen tobzodo életmiat
meg veznek, kiualtkeppen az mellőknek gyenge
termezeti vagyon, tideiet maiaiat es minden belső
tagait az merög el iaria. az ereketis, az vtan nagy
betegsegők köuetkőznek belőle. Nemelynek az
laba turos lezön, es az tideien, maiaian es gyomran
hoiag auagy fakadek lezön, melyből belü poklos-
sagis köuetkőzik, föletlen, föetlen es Sotalan etel-
tőlis, mellyet az gyomor természeti ellen főzi mert
az mňnek fazekben kellyene meg főnnň azt á gyo-
mor főzi meg természetň ellen. Is meg nemelyle-
kre horut köuetkőzik auagy más rendbeli beteg-
seg, melyből az szűneis meg változik es meg sar-
gul tüle. Az kepős zerint valo etel es ital az test-
nek taplalására es életire vagyon ISTEN vtan, de
ismeg az mertekletlen fölöttőb valo etel es ital ar-
talmara vagyon, á mikeppen az fölöttőb valo sok
essőis artalmas az vetemenyőknek, es sokféle me-
zeň iszagoknak az fiueknekis, kiualtkeppen mi-
kor sokaig ál folyól az viz raita. Az ki magát
oltalmazza az gonoz szokastul, természetie nem va-
lik benne. En io vegre zörzöttem embereknek ez
igeket, á ki meg fogadgya nem lezön artalmara sem
karara, á ki kedig meg nem fogadgya, iargyon a-
zon vton kin el indult, csak lassá ha mit haznal ma-
ganak vele. d iň TV.

TVDOMANyOK

RVL VALO ERTELEÖM.

AZ Szò vgyan csak szò, es természetből vagyon mint az szél, nem bölcheleg. Mert valaminemő Nemzetseg köziben adgya az embör az ö gyermekét kiseded koraban, olyan nyeluet es szòt tanulhat: Azonkeppen az Iskolabannis tanulhatnak Deak szòt es irast, tudomantis akar hol az emböröktöl: de az lelki bölchelegöt es tellyes io elmet nem adhattya az ember, hanem csak ISTEN annak meg adoia az könyörges által. Szynttén olyan kichin kedig az tudomany az lelki bölcheleghez kepöst: miképpen hogy az holdnak auagy gyertyanak vilagossaga, igen kichin az nap fenehez kepöst. Mert az io bölcheleg ekösitj meg az tudomant, az miképpen hogy az szep öltözetis kilsökeppen meg ekösitj az embert. De az tudomany csak magátul nem ekösitj meg emberben az bölchelegöt: mert az bolondokis es akar minemő rendbely emberekis tudnak valaminemő tudomant auagy nyeluek szöllasat, es irast de az io értelmet es bölchelegöt mely az ISTENNEK száiandeka, azt nem mindenik tudgya Deak nyeluenis

nis szyntén vgy mondhatnak iot es gonoztis, mint szynten magyarul. Mert ha mind ez vilagot bejarnak is az emberek es ha minden fele nyeluekön tudnanak is szollanij, de ha io okossagok es elmeiek ninchen az tudomanyhoz igen keueset telzön, mert az lelki bölcheleg nemesitj meg az Isten hiteit mint az egijgyö Prophetakat es Apostalokat, kiket az halaszafur hiuott el, Moses Prophetat az iuhok mellöl: nem kisseb az Vr Istennek hatalma mostis mint regönten volt az Prophetak es Apostalok ideieben. Nem az nyeluek szollasa sem azoknak tudomanya az io bölcheleg es okossag az embörökben, hanem az Istentöl adattot io elmé?

AZ hold a naptul veszön vyuilast es vilagossagot: a nap is meg a Christustol veszen vilagossagot azonkeppen az tudomanyis az io bölchelegöt es io elmetöl ekösitj meg Isten utan Bator kedig keueseb deakfaga legyen inkább csak hogy io elmeie legyen többet ér vele es hasznosb hogy sem a ki ha bator sokat tanultis es tompa az elmeie az igassagnak értelmere. Mert az emböröknek elmeiök hasonlatos az orgona siphoz: miképpen hog az orgona sipiay közzölis ki igön kichin, ki rözep szerö, ki öregb es nagob szauo. Azonkeppen az embernek is elmeiök es értelmök kiben kisseb, kiben is meg öregb; de

de csak Isten az io elmenek es ertelomnek meg adoa
ia es meg vilagositoia , hasonlokeppen mint az I-
ueg ablakon által megynà napnak vilagossaga.

Azonkeppen az io Istenis az ő hiueinek meg
vilagosítja homalyos elmeiket kik tőle követik
io lelki ismerettel: á mint ez világi fejedelmek
az kinek czimer leuelet adnak, ha kezök irafat es
pechetit reia nem vetik, ha zontalan czimer leuel
az es semmi ereie ninchen.

Azonkeppen ha az io Isten meg nem ekörsity
lelki bölchességgel es io elmeuel az tudomant, igón
keues lattattya lezón az olyan tudomanynak.

Mert csak az Isten felő embörökkel lakozik io
Angyal, nem az kik Istenről el feletköztenek.
Azert szikseg az gyermeckeket Isteni felelemre
es mertekletős iozan eletre tanitany, hogy az Isten
meg vilagosítja elmeiket es adgyon nekyek io el-
met es bölchességet az tudomanyhoz. Mert az
szenuedes es á mertekletős iozan elet az bölchessé-
nek es az Isteni felelőmnek iele es tíjköre.

Vetekedes

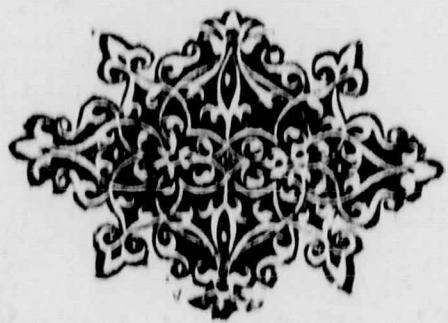
Az asz zonyallatok közöttis vannak olliak, kik
tudnak

tudnak oruofolnő biuólessel auagy baiólassal, vala
mint sualahogy, nemellők ezők nekilis tud oruo-
folnő: de szent iras beli könyuet nem szörözhet-
nek sem oruofolokrul, mely az ő vtonnok valo
vilagnak haznalattya ra lenne. Mert minden fe-
le mester embernek csak az ő maga mőue es chele-
ködety mutattya meg mind io s mind gonoz voltat
nem az embörök valoztasa es meg szentőlese tezi
ioua mert elmet es io okossagot embörök nem ad-
hatnak az szentőlessel együtt, hanem csak az Isten
adgya azokat á könyörges által.

En az Istennek zent igeiet ruttha nem töttem
sem meg nem szepithetöm inkább annál, mint az
Christus rendölte es hadta, nekemis vgy kellyet ir-
nom es szöröznem: azert senki gonoz neure ne
vegyetölem az igassagot. Az igassag csak az I-
STEN: nemely emberek az hamissagot igassagnak
magyarazzak es mondgyak á magok haznaiert, az
lelki bölchességnek fundamentoma csak az Istenő fe-
lelőmből vagyon, az okaiert hogy minden iok csak
tőle szarmaznak, az olyan nem bölchesség á mit
ember mastul lat. hall auagy tanul, hanem csak tu-
domany az, az olyan á bölchesség az kit sem hallot
sem latott, sem tudot az előtt es az ISTENNEC
vezerlese által veghez vizón. Az io tudoman
nem lehet á bölchesség nekil, de az bölchesség inkább
e el le

el lehet tudomány nélkül: mert az lelki bölcheség
ből tudományok származhatnak ISTEN által, de
csak magából az tudományból nem lehet az böl-
cheség. Az kinek mennyre való értelme vagyon,
tudományais csak annyira vagyon. Minden em-
ber, kislő személyben és természetben ember: de is-
meg, nem mindenik ember, tudományában ember-
ségében, jó erkölcsében és értelmes voltában. Mert
az emberekről ismeg emberekre marad marha és
gazdaglag: de az bölcheség csak Istentől adatik
az őtet felőknek.

Az jó erkölcs által származik minden jó
az emberekben, ISTEN engő-
delméből.

NOTAIA EZ INE-

KNEC &c. HABORVSAGA DAVIDKIR.

Ohaszkodással tekinchetek ti kérez Gen. 1.
tien emberek, az halálnak és ez vilá-
gi életnek tüköreiben, hogy minden
szépseg és sok gazdaglag földből
teremtetet. Gen. 5.

Rothaduan ismeg földé kell lenni emberekuel
őszue, heyan való az nagy keuelyleg azért es ke-
kütség, mert földből löttel földé kel lenned emberek-
nek fia.

Az ki kediglen ő gazdaglagat es vilagi eltet, tu Math. 10
laidoneitia nagjობnak lenni Isten igeienel, es orszá-
ganal az olyan ember csak test zerint mar áll.

Nem ded ő soha lölkeben ha Istenhez nem ter Psa. 1.
mikor hallottak mind fel tamadnak ez en kézzel
lábbal, akkoron semmi leszen kinkra vettetik ő-
rökke.

Chudalatossan menniei Vrnak mikor szauat Math. 24
halliak itelet napian az hiuek ottan meg eleuenesze-
nek, trombita zora ők meg viulnak az örök örömben.

Oly hasonlatos emberek dolga ki keleti sahoz,
kik elő iunek es meg zoldülnek tauaszi fergekis így
igazakis vtolso napon mind fel tamasztatnak.

e ij

ved

Ved iol eszedben mely rövid legien ez vilagy
elet, folio viz el foly es vizsgálja nem ter: Igj az
emberek is hamar mulattiak ő elettyöket es halakra
mennek:

Igaz példákat mindentek végien szegien halottak
ról, ő is voltak iaro emberek mint mostan in
vattok, leendőök vattok in's ollianok mint immar
ők lettek.

Ioh. 4. Terüllietek meg az Vr Istenhöz es iobbuliatio
meg, most vagyon Helije az iduőségnek meg ta
lalafának, valamit most vezet csak azt aratod az
Vrnek nagy napian.

Gjkorlójatok mar it ez vilagban az szentleges
dolgot mert valaki it nem ügyekezük az meg te
őlesre, Menyországban is szente nem leszen Iste
nek előtte.

Es örök dichőségben ő soha részesse nem leszen,
mert meg vta Vrat Istenét es ő akarattat, sem
nem foglalja az zent életben magát ez vilagon.

Részegség es nagy sok förtelmesség el ara
dot mostan, kikert Istennek beszézu allasa szal az
emberekre ha hamaraggal ő ki nem terne k szanta
lan bönökből.

I. Cor. 6. Gikofok közül, paraznak közöl, senki el nem
veszi, Isten orszagát mint iruan hadta Zent Pal
ezt minékünk, terullietek ki azért ezekből veszni
tert emberek E

Elközlelt ma id Isten orszaga es karti valo
tok mind lölkötökben smind testetekben rettenetes
képpen hanem siettek Istenhöz terni mind meg
buntettettek

Lám nem kiuannia Isten irgalma csak egy bu
nősnéki el karhozattat, de hogy főt inkább meg
terien es ellien holot banat sem haborufag sem si. Eze. 33.
ralom ninchen.

Djcherietek most es mindenkoron Isten irgala
massagat mert meg bochattia az meg terőknek
szantalan vetkeket es nagyobb Vrnek irgalmassaga
ez földnek bünenel.

Oldozzatok le kötelezest gonoszagitoknak,
hogy találhasson az fiu Isten titőket meltoknak,
vtolso napon Zent orszagara örök boldogsagra.
CHRISTUS IESVSnak el iuutele mikor föl ser
kenti, hőszu almokból az halottakat ez földnek
gyomrabol, es az hiueket meg körniekezi Isteni
fölséggel.

Testben lelekben meg dichőjti es meg feniesíti,
hogy mehesse nek Attia ISTENnek szinie eleiben
es meg lathassak mind színről színre Isteni föl
seget.

Ot ők veszik az dichőségnek örök Coronaiat, az
veghetetlen nagy boldogsagnak dragalatos vol. 2. Tim. 4
tat, es igazagban zent Angyalokkal dicherik vr
Istent. e in Resz

Reszelted Vram az te nepedet zent aldomasod-
ban, ki Vrakodol te zent fiaddal Vr Iesus Christus-
sal, az zent Leleknek eggieslegeben örökkül örök-
ke.

AZ VR VACHO.

RAIAROL VALO ENEK, NOTARA.

Ier dycheryük az Istennek fiat.

Dycheriök es imadgyuk szüntelen, Az
örökke valo Attia Isten, ki az ő zent
fiat ez vilagra, menyből atta mi örök
eletünkre.

Olztoगतot zent lököt hiuekre, ki által meg
vilagosítatuan, ragaszkodunk igaz mondasához,
es el veszök nekünk szant sok iokat.

Christus Iesus Vrank es Mesterünk, zent Ianos-
nal iruan hadta nekünk, hogy ő legyen életnek ke-
niere, ki szallot menyből löki életünkre,

Tuduan vagyon ő draga zentsége, mely neki
vegő szent Vachoráia, kiuel szantalan nemes ige-
retit, be pechetlette mi iduössegünkre.

Ott

Ott mondgya ő zent Testet es veret. bizony
etelnek italnak lennye, Mellyel vagyon Isteni ha-
talma, ebben hiuek örök életet vesznek.

Ragaszkodgyal hiu keröztyen ember, ez ige-
nek löki értelméhez, ne tötözzeel test szerint ezeka-
kél, de hiteddelvöd löki iduössegre.

Giakran Kenierrel esz Nilső keppen, kiert ha-
jakát adcz Vrlstennek, hogy testedet taplallia el-
teti, sokkal inkább lökődre vgyekezzeel.

Esz lelekben Isten igeieuel, Christus eltetőie
az hiueknek ki Attianak tanachat ielenti, ezért vet
föl testet szüz meheből.

Raitunk kegyellömre indeitatuán, Attia Istene-
nek chuda tanachából, fiu Isten testben föl öltözök
hogy mi vylunank löki ekessegre.

Gerieszd minket zent lelök Vr Isten, ki vilago-
seit gyarlosaginkban, vgy mint az nap negyed egön
leuen es ő töle iu vilagossag földre.

Erről mondgya zent Ianos niluabban, az ige
vgymond meg testesüle. ki Istentől valtsagul küla-
detek, elő kenier es elő viz leuen. Ioh. 1.

Lasd azert hogy Lököd taplaltassek, Iduössega-
nek aldot eletiuel, mely vallasban mindenkor meg-
tarchon zent haromsag egy bizoni Vr Isten.

Vera

tudomanniok nem mindeniknek egiarant vagyon,
hanem kinek iob skinek alab valo tudomannia.

Azonkeppen az könyvek szörzese ki iob s ki alab
valo mindenkor Isten azok által ielentötte es erősei-
tette meg az ő hatalmat a kik egngjuueknek es
erőtlenöknek auagy tudatlanoknak lattattanak az
emberek elöt, iollehet iregsegből sokszor gialaza-
tos beszedekekkel illetenek es az ioert gonofzt kñ-
uantanak giakorta ennekem, de csak az igazsaga-
hoz tamaszkottam mindenkor, mert a hazugsag es
reszegsegh gyökere az bünnek, azokaert hogy az
ördegnék fulakia, ki Euat meg chala hazugsaggal
ismeg Eua Adamot, az keuelifeg hamis elet, es a
hazugsagh meg fosztya az embereket a lelki belch-
yefegnek tudomanniától es az io aldomaftol.

Az mikeppen Elifeus Propheta az ő szolga-
iat Gñezit poklossaggal büntete meg az házuga-
sagh miat 4. Regum 4.

Az Isteni felelem kilső rut szemeliő es abraza-
tu embereket meg szepoit es meg ekeseit.

Ismeg a mely emberek csak kilső keppen szep ter-
metők meg ruteityak magokat belfő keppen lelek-
ben, vagy gonoz hitetlen erkölchőkkel vagy hala-
adatlanfagokkal, it ez vilagon találhatni meg az ő-
rök életnek es iduösslegnek vtat it veszthetik elis a
kik iol nem keresik. Iob volna kedig az keresztyen
ember

embernek az Golija madarnak felsze alat es annak
arnyekaban ülni egy ideig es töle io peldat es tanu-
sagot venni, mint sem az Istenről el feletkezet es
ez vilaghosz ragasz kodot hitetlen emberrel eggiut
lakni: Mert a golija madar termeszeti szerint al-
hatatos tizedik fianak eggiket levety valamenni idő-
re tellyesedik be az hogy tiz fia legyen, de akkor le-
veti eggiket a legh iobbikat. De az hitetlen em-
ber csak arrol sem emlekezik meg hogy honnet le-
gyen az ő eleti es ki teremptötte őtet, sem azt nem
tugya ki adgia az napot es a vilagossagot, az eñelt
es a fetetseget, hanem meg az oktalan allatnalis go-
noszban a Masodik pelda az Golija madar-
rol: Mikoron ő mas goliaual vekezik az ő tarsanak
kiuöle reia gyölnek az töb golyak es meg ölik ha
meg nem főrödik az elöt, mely dologh azt iegűzi
es példazza hog ha az emberek bün ökből Istenhez
nem ternek meg öletnek lelökben,

Nem kel az igazsagot ez vilagy adomaniert
sem attiasisagert el titkolni mert valaki az igazsa-
got Reduelli bizonnial az olyan embert meg
ösmerik arrol hogy io keresztyen es az ISTENT
Szereti, akar minemő tudomaniu ember legyen,
csak az ő maga erkölche mutattya megh ha io
auagy nem: Azonkeppen a kinek io hiti vagion
lattattianak kel igaz hitnek lenni, az io belchiefeg es
fñ tudo

tudomani csak Istentől adatik, az gonosz tudomani
ismeg ördögtől indultatik, a kire Isten bochattia,
ketokaert. Nemellyekre az hitetlensegert.

Nemellyekre ismeg proba keppen az mint zent
Tobias es Tobiasra bochatta volt ostorul. Nemely
beteg azt chelekeszi mikor oruosolliak hogy ha
meg erzi ő magaban könnyeseket valami alnoksa-
got gondol azonnal, mellyel el valhassék az oruo-
stol, azokaert hogy fizetni kelliet volna, de az io
kereszyen ember azt nem chelekeszi.

Mikor az szegen ember igazat mond nem hiszik
azt ollian modon mint az gazdag ember hazugsa-
gat: ha kedig semmi egieb artalomra nem volnais
a hazugsagh es reszegseg, hanem hogy el feleiteti az
lelki belcheseget, ezis szinten eleg artalom volna

Az Isten semmi aiandekot nem kiuan embertől,
hanem csak könnyeseket es hala adast igaz hitből,
a iora valo gondolat csak Istentől vagyon.

Ez könnyeseket az Isten hitueinek szörzöttem a kö-
rösztien iamboroknak, iollehet sokan giulöltenek
igaz mondasomert es nem kedueltenek az tobzo-
do hazugok, hogy velek nem volt nyaiassagom.

Azert a ki az igazsagot el titkollya az igazsagis
el titkollya az ollyan embert. Az igazsag csak az Ist-
en Touabba nem a szép öltözet gyogeytya a bete-
geket sem a nyeluek szollasa, auagy a reia valo fe-
lelet

lelet, mint nemely oruos doctioroknak szokasok
hogy felelnek a betegsegnek epöletire. Az fele-
lessel kedig nem gyogijul hamareb, hanem ez an-
nak a iele hogy csak penzt vaihasson a beteg
csak Isten aldomasa gijogeytya az betegeket az io
oruossag által, meg az magz egessege felöl
sem tud ember felelni mert ha ma vagy
on io egessege holnap nem tudgya
mint leszen dolga.

Elet tüköere. Akiaz Istent

ismeri es az ő igeiet bõchüllí minden ioual es tudomannal beuelkedik. A kinck físte vagyon hallasra halgasson iol reia es tekinchen az iduõssegnek tikõreben, Aki Istentõl vagyon az olyan ember az ő igeiet keduellí es halgattya, halgatuan õrizi nala, Mert a io bõlchieg Istent maasztya. Es a homalios sziuõ embereknec es az Istent hieci-

nek vilagossag elmeickben mint az gyertya a setetsegen. Az lólki tudomannak kezdeti es giõkere Istent felelõmbõl vagyon. Mint a kutforras földbõl iú es szarmazik. Olyan keppen ismeg a iora valo gondolat es a lelki bõlchieg Istentõl adatik a hieck elmeickben. A kinck az Vrnak lólke meg vilagoseitia szyuett es elmeiet Attul szarmazik minden iora valo ep erellem es indulat. Ezen keppen a mely edenben vagon, kinyeb abbol vennij: de a kibent ninchen abbol nem vehetnek. Ertelme es magiarazattya: a mely embernek io vagyon a feicbe attul vehetnek hafzonra valot. De a kinck feicben io ninchen attul nem vehetnek, mert tely hafzontalan gondolattal, Niluan foknep vagyon ez vilagon de emberekrítkan vannak. Azert nem mindenik ember kiknek, feic

ie rakua hamis beszdedel gonosz chelekõdettel, es a iot nem tanullya sem imatkozick, Nemellyek iustellik avagy nem tuggiak es vgy elnek az olyanok mint az oktalan allatok. Hala adassal nem veszik az Istent aiandekát es vgyan ellopya Istentõl az olyan a mindennapi edelt mint az oru az mas ember, marhaiait. Ismeg nemellyek inkab a hibaban valo beszdedet szollíak es gonosz dologgal auagy tobzodassal, es has hizlalassal mulattíak az idõt: Azert hogy tob a nep, hogy sem az ember. A mint hogy a Gedcon fok nepe kõiúlis keues ember valek a hadakozasra. Iudicum: 7. Ismeg Daniel 13. reszeben a ma ket uen hamis birakrol. Zent Marknal 12. reszeben fokan vannak az hialatosok de keuesen vannak az valasztattak. Mert nem kerik az zent lólkõt, azert setet az elmeick. A io hitbõl valo giakorlatos imatfag vgyan meg fogonozick az kerõztyen ember elmeickben, A mint a io Oltuany az nyers faban es a biúnt oltya, mint a viz az szenet, ez a lólki bõlchiegnek es tudomannak kezdeti es fundomentoma, A kit Istent taneit szyuett elmeiet meg vilagoseitia kõiõrges által, Vgyan iú es szarmazik ki attul az bõlchieg mint a kut fõbõl az viz folias, A lólki bõlchieg az Istent hieckben olyan szep vilagos mint a hainali fenies chillag, Es az zõldiúlo szep fa mikeppen hogy ez ekes az ő leueuel olliankeppen az Istent hieck ekesek az bõlchieggel Ismeg az Istent ról el feletkõzet gonõszul elõ hitetlen nepek szinten vgyan szükõikõdnek Istent maasztya es vilagoseitasa nekul, mint a kik setetben bezelnek, de eggik a masik személyet nem lattya. A setetsegen pedig az vilagossag kedues, a mikeppen a teremtesben a napnak vilagossaga kedues lón, A lelek szerint elõ emberek Istent igeiet es orizagat bõchüllí Ismeg ez vilaghoz ragaszko do es test szerint elõ gonosz nepek, chak ez vilagi

gi elmulando gazdagfagot böchüllik inkább az Isten igeie-
nel, Annal szegimb ember kediglen ninchen, mert meg ö-
ly szominhual lölket az elő ital nekul es nem leszen része I-
sten orszagaban, Amint zent Pal mondgya Rom. 8. A ki
test szerint el meghal, de keriek az szent lölköt hogy á se-
tetsegnek vtara ne bochassa őket. Abeka igen bannia az hi-
deget, olyan keppen bannia á gonosz ember az igaz mon-
dast es á iora valo intest, Azokaert mert maganal iobbat
nem szeret, hanem olyan természetuet mint önmön maga,
A gonosz embernek az ő maga gonosz chelekedetis mind
ionak es szepnek tetzik, Es á mas ember vetket örömet
elő hozza, de az ő maga bünet hatra hadgia: tudom hogy
chak az Isten felő iambor keresztien emberek keduellik ez
igeket, Mert á io hitnek io chelekedet iele es bizonyfaga
nem á nieluek tudasa, sem á szollas á io bölcheseg, Sem á
kisső keppen valo szepseg auagy öltözet sem gazdagfag, ha-
nem chak Isten aldomasa teszi ioua az embereket.

Mert az ördögis minden fele irast es nieluek
szollasat tuggya es erti, De á ioban ninch része sem á lölki
bölchiesegnek igazfagaban, mert ő azt el vesztette. Azert
nem kely aual dichekodni á mi az ördögnelis vagon es tudgia
Hanem á ki akar dichekodni dichekodgiek az vrbán á mely
dolognak soha vege nem leszen, a mint zent Pal dichekodót
2. Cor. 11. es 12. részben. Hatalmas es mindenadhato az I-
sten Ottis veszen es arat á hol az előt semmit nem vetet volt
valaki az ő teremtó Vrat Istenet fely es tisztely, mindenik
ember bölch az olyan es Isten örizeti alat vagyon:

Summa szerint ez részben öt dologrol vagyon tanufag,
Először hogy az bölchieseg Isten malasztya es vilagoseita-
sa, Másodszor embersegről, Harmadszor az igaz imadsaga-
nak

nak hasznalattyarol. Negiedszer tudomanrol. Otódször
iduösslegnek vtarol, kiualtkeppen ismeg őtt dolog fosztia
meg az embereket á lölki bölchiesegtől, es á io embersegtől.
1. Keuelyseg, 2. Istenről elfelekez es. 3. Beszegseg. 4. Tob-
zodas. 5. Tökelletlen erkölch, mely a hamis bezeddel eg-
gies, A ki iffiu koraban tanullia az Isteni felelmet es á io er-
kölchöt gyakorta abbol leszen io ven ember. Mindenfe-
le tudomanniu embernek az ő maga chelekedeti meg mu-
tattya mind io smind gonosz voltat, A ki az igazfag ellen
szol annak azt felellied: igazan szollasz az te magad feiere
Mert á bolond nem tud halgatni sem az igazfagot nem erti,
Isten kedig az igazfagot keduellji, Ez á keresztien ember-
nek az iduösslegnek vtara minden napi tiköre. A kinek
iora értelme vagyon, vegye iol eszeben hogy az Isten fia
veszik az örök életnek orszagat. Ismeg ez vilagnak fia az
pokolnak fetetseget, ha az kőmörgeffel eleit nem veszik.
Senki ninchen bünt nekül, de megis á nagy vetek hamareb
elő kel es á kissőb vetek hatrab marad: á mint á nagy innep-
el mulattya az kissőb innepet.

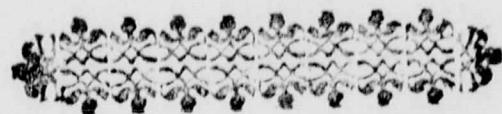
Io embernek vigan lakni képes szerint, de nem io Isteneről
es az ő Paranchollatirol elfelekezni. Hanem gyakorta kely
elmeiben tartani á ki az lölki vrasagra akar menni es löl-
ki kart nem akar valani es ez igeket gyakorta szyueben tar-
cha: dicbertessek az vrbak neue, Hatalmaual meg kőrnieke-
ze engemet es ottan minden ioual beuellkődtem es az en hi-
uatalomban elartam a mit reiam bizot, Iol lehet á reiam
valo iregyseg miat az kep mutatok es á fel eszuek immar v-
gian nem tudnak vala egiebet gondolni es szollani, hanem
hogy mas szörzötte az en kőniemet á hogy diak nem vol-
tam sem magamat hogy keuelysegre nem tartottam, es á hya-
ban valo sok szot sem tuttam befzelleni, en hiszem á hoz ke-
pest gondoltak es mind ha azt mondtak volna az olyan em-
bernek

berek, hogy ha önekik nem adot Isten effele tudomant ba-
tor masnal se volna, a hitetlen embernek auagy a kiucle-
knek meg az nylyan valo dologis lehetetlenek tetezik.
Ismeg az Isten fiainak az igaz hit által mindenek lehetsege-
sek mert a io hit hallasbol vagyon, es az hallas Isten igei-
ből vagyon es aual el a io lelek, A kinek az zent lelek Isten,
sziuet elmeiet, belső keppen meg nem világoscitia: Nehez
ilyen balgatag embernek el hinni a lólki dolgot: es a ki ez
Vilagi életiben inkább gyömröködik hogy sem az Isten igei-
eben az olyan embertől el röitetnek a lólki tudomannak
titkai. A hitetlen emberis oluasta az zent irast, oluastas kep-
pen igazan, de azért lólki értelmet es hasznalattyat nem i-
gazan erti. Az oluastas külömb, az magyarázatnak haszna-
lattyá is külömb. Iudas is oluasta az zent irast de nem igazan
értette, en nem oluastam a zent irast hanem vgyan meg ma-
gyaráztam igazan az értelmet es hasznalattyat. De a mi-
keppen hogy ember ő magatul nem születik, azonkeppen
semmi iot magatul nem szörözhet hanem csak Istentől va-
gion minden io, csak zoktak azért mondani az embörök
azt hogy ő magatul zörözötte. Entudomaniomat attam em-
berek életire es hasznalattyara ha tudnák tőlem io neuen
venni, de talam olyan halaadatlanul es ragalmazas keppen
veszik ez t is tőlem, mint a masik kön, uemet, a kit ez előt
ki attam volt, mert a gonosz fiau nepek inkább keduellik a
hiusagos hyaba valo beszédet, Hogy sem mi kor valami iot
ad Isten közikben. Maga ha meg gondollyak es ezekben ve-
szik, a kerösztien embernek hasznalattyara vagyon.

*A fel eszu auag bolond előt, bölchiefeget nem
kel beszelleni, mert ő azt nem erti. Sőt inkább neueti, es go-
nosznak mondgya a iot. Nem ad az Vi sem tart a keucly es
gonos*

gonosz tisztátalan edenbe fő ayandekot, mert külömb a böl-
chiefeg, külömb a tudoman azokaiert hogy minden fele ok-
talan alában vagyon az ő természeti szerint valami tu-
doman. Mert vadat tanichattiak iatekra, madarat szolasra,
de bölchiefeg ninchen oktalan alában, hanem csak az
emberökben akik az Istent felik es tisztelik, Mert a io böl-
chiefeg eszeben sem iut embernek az Isten akarattia nekül-
a mint zent Ianosnal 14. reszeben azt mondgya Vrank a
mely (Lólköt) bochat az en Attiam az en neuemben, az tik-
teket meg tancit mindenekre es eszerekbe iutat nektek min-
deneket valamellyeket szollottam tinektek, A Lólki böl-
chiefeg előb valo a tudomannal, azokaert hogy a teremtes-
nek előtte nem volt tudomany ez vilagon. Hanem az v-
tan löt mindenfele tudomany es okosság, de az lólki bölche-
feg volt öröktül fogua a Christusba, azért nagyob az Lólki
oskola es bölchiefeg minden tudomannal: mert a bölche-
fegből iü es szarmazik ki a io tudomany, nem a tudomany-
bol szarmazik a bölchiefeg. A bölchiefeg es a szeretet Isten i-
geie es az igazság örökke meg marad, de a tudomany es az o-
kosság, hit, remenség, mind el marad. Magame sem ninchen,
hanem a mi io nalam vagyon mind az Istene, mert csak ő tőle
vagon a io nalam, es csak az igazság ertő iambor kerösztien
emberek előt kedueflek, es kellemeteflek ez igek, mert a
io hitből valo io chelekedetert az Isten gonoszt

nem ad, ismeg az gonosz cheleke-
detert soha iot nem ad, a ki ő ho-
za nem ter.

Francouith Gergely Doktor könyve

Francouith Gergely do-

ctor köniüenek vege: kí noha nem Deiak, de azért v
gan zent iras ertő doctor isten által es természet tudo
oruos. Thouaba á doctor neu annit teszen magyarul
tancito á mint zent Pal iria Ephes. 4. részében, ha ke-
dig mas embereket nem tancit tudomanra, hat nem
doctor, á mint az iskola mestert hogy tancitasaert
szoktak hinnia iskola mesternek. Ismeg az oruos
chak medicust teszen diakul, intöm euel hogy á kí
doctor el ne titkollia á kinel valami haszonra valo
tudomanj vagyon, hanem emberek eletire ággia
ha doctor neuet akar viselny; doctor az á kinek
szerzeseuel es tancitasaual mas emberekis elhetnek
es tanulhatnak belöle, á mi meg nem volt.

En á természeteknek meg ismeretekből Isten
által olyan format szörzöttem testnek epöletire va-
lot es zent irast kinek az igazsag ertő ember ellene
nem szol hanem ha szollis valaki iregységből, chak
az olyan á kinek minden beszede el fog, es egyebet
immar nem tud gondolni, vgy vagyon hogy meg
Christusnak tancitasa es beszede ellenis szoltanak
az iras tudo sidok hamissagot, azonkeppen mo-
stis szolnak á tudatlanok az Isten haira hamissagot
De bodog valaki az igazsagert szenued haborusagot

Francouith Gergely Doktor könyve

Francouith Gergely do-

ctor köniuenek vege : kí noha nem Deiak, de azért v
gan zent iras ertő doctor isten által es természet tudo
oruos. Thouaba á doctor neu annit teszen magyarul
tancito á mint zentPal iria Ephes. 4. részében, ha ke-
dig mas embereket nem tancit tudomanra, hat nem
doctor, á mint az iskola mestert hogy tancitafert
szoktak hinnia iskola mesternek. Ismeg az oruos
chak medicust teszen diakul, intöm euel hogy á kí
doctor el ne titkollia á kinel valami haszonra valo
tudomanij vagyon, hanem emberek eletire ággia
ha doctor neuet akar viselny; doctor az á kinek
szerzeseuel es tancitafaua mas emberekis elhetnek
es tanulhatnak belöle, á mi meg nem volt.

En á természeteknek meg ismeretekből Isten
által olyan format szörzöttem testnek epöletire va-
lot es zent irast kinek az igazsag ertő ember ellene
nem szol hanem ha szollis valaki iregységből, chak
az olyan á kinek minden beszede el fog, es egyebet
immar nem tud gondolni, vgy vagyon hogy meg
Christusnak tancitafa es beszede ellenis szoltanak
az iras tudo sidok hamissagot, azonkeppen mo-
stis szolnak á tudatlanok az Isten fiaira hamissagot
De bodog valaki az igazsagert szenued haborusagot

37. *Soltar Domine ne in furore tuo arguas me.*

Agy banatban Dauid mikoron vala, bűneitől hog meg Iyedet vala, Isten haragiat feien lattia vala azért hozza a igien kőniörögh vala.

Vram ne fegij meg engem haragodban, ne ostoroz erős busulasodban, ne itely meg kemeny igazsagodban mert nem lehet eletem országodban.

Kezeidet en el nem viselhetem, sok ostoridat mar nem szenuedhetem, merges nilaiddal kesergettetem, ki miat ingien maid meg emesztetem.

Czelül vetel engem az ellensagnek, kik mindenkör csak reiam löuöldöznek, sok nilakkal annira el taglottak, semmi epseget testemben nem hadtak,

Ninch szyuemben senkihez remensegem, chon taimban Sohól ninch bekesegem sok bűneim meg emesztetek engem, ha kegielmed elől nem veszen engem

alnokságim feiem fölliul hallattak,, minden tete mimet őszue rontottak en szyuemet igen el busoitottak, ez niaualiat bűneim reiam hoztak,

En Istenem im mely niomorult vagyok, eyel nappal buban banatban vagyok, őruendetes napot immar nem varok azért mindenkörön szomorun. íarok.

Ni

Ninch senki giogeitoia sebeimnek, semmi oruof saggal nem kötöztenek, io baratim engem meg giulöltetek, minden Attiamstai meg vettetek.

Ezek nekem iomat kőjuanniak vala, de mar mostan feiemre törnek vala szömben szepet ennekem szolnak vala, de hat megöl halot vettnek vala,

En önekik azért gonoszt nem szoltam, seniegete seket mind el halgattam, mint egi barani senkinek nem artottam igazsaghoz mindenkör tamazkodtam

Sokan velik hogy en szolni nem tudok, mert ni eluemmel senkit nem ragalmazok, boszszu allast az Istenre hallaztok, igaz birot ő ellenek tamaztok

Segeitseget en nem varok senkitől, hanem csak te töled en Istenemtől, teged vetlek mindenkörön paisul, azért nem felek en az ellensegtől.

Te felel sz meg Vr isten en erettem, tudod hogy igazsagban töreködtem noha mastul haragot erdem lettem, otalmamat te töled remenlettem.

Ha tantorodasom nekem törtennek, az ellensagnek en csak chusia lennek, nagy sok karomlasra ok adatatnek, segely meg engem hogy ez ne törtenyek

Az en ellenségim reiam dijhöttek, halalomra mert vegezest vegeztek, ha te el hadoz engemet ő el veztnek, az iokert ennekem gonoszt fizetnek

Kőni

Köniörgefemet Vram meg halgassad, bűneimet en-
nekem meg bochassad, hala ado voltomat hogy
halgassad, ellensegtül lölkömét szabadeichad

Sies hamar az en segeitsegemre az ellenseg mert
siet eiletemre, nagy sok törő vagy on veszedelmem-
re, azért figielmezzel segedelmemre,

Szent David írta ezt az soltar könyben, har-
mincz hatodik szép dñcheretiben mikoron bus va-
la az ő szyueben ezeket enekle nagy szűkszegeben,

23. Soltar Verssekben irattatot.

Az Vr Isten nekem edes taplalom,
minden dolgaimban csak ő az en i-
gazgatom, nem hagy engemet telly-
essleggel el niomorodnom, eiletem-
ben nem hagy engem meg romla-
nom.

Sokszor törtent nekem haborusagom, az hamis-
sak miat sokszor eset budosafom, de mindenkor io
Helien löt en meg niugouafom iamboroktul meg
volt az en taplalfom.

Chak az Isten en lölkömnek vezere, az gonoz-
rul en eiletemnek el tereitöie, az ő aldot zent neue-
nek dycheretire, az igassagnak ő süenien viseletre.

Nem rettegek semmi veszedelemtöl, még az
halal

halalnak is ő nagy kegyetlensegetöl, mert otalmaz
az en Vram engem mindenektöl, velem vagy on
meg ment minden ellensegtöl.

Eü ennekem meg őriző pasztorom, noha töle
bűnömert neha ostoroztatom de viszontak kegies-
keppen meg vigasztaltatom, mint Attyamtól soha
el nem hagiattatom,

Draga szép Añandekokkal meg lattal, tisztesse-
gel en Istenem meg añandekoztal, noha boszon-
tod ellensegimet te azokkal, te tartod az en lölkö-
met vigassaggal

Azon kerlek en Istenem tegedet, körnieközd-
meg te kedueddel az en eiletemet, az te irgalmassa-
god biztassa en szíjuemet, te io voltod biria az en
eiletemet

Hogy csak neked elhessek ez vilagon vig enge-
met örömre vram az mas vilagon, mert ninch tö-
kelletes boldogsagh it ez vilagon, csak te vagy vr
Isten az en vigassagom.

Ez dicheretet az zent David enekle, mikor Isten
ötet haboruiban meg mente. Es az soltar könyben
versekben igñ helíhez tete, bekesegeért az vr Iste-
ent dichere.

Dychertessek örök attia vr Isten, ő igeie aldot fiu
vr Isten Egyetömben az zent lelek vrlsten, zent
haromsag egy bizoni örök Isten.

h

Az

Az mely ember csak külső keppen öreg es belső keppen jólki ismeretiben kichin rut es hafzontalan, ismeg ha külsőkeppen kichin, de belső keppen nagy igen szép, mert a belső ember az jó lelki ismeret nagy es szép az olyan emberben.

IESVS SYRAK Könyuene 30. részében

Aki szereti az ő gyermekeket feneitekbe tartia őtet hogy annak vtanna örömdő legyen földle, a ki gyermekeket feneitek alatt tora igazgattya ez örüendez meg sem szégyenöl az ő ismerőinel es baratinak: Ha valaki jól neveléssel az ő gyermekeket ez banattya vagy on elleginek, es nagy öröme baratinak. Mikor meg hal annak attya szinten olyan mint ha nem holt volna megh, mert ő magához hasonlatost hogy vtanná eltebe győniörülege volt, es öröme az gyermekbe. Halalanak ideien kedig semmi banattya nem leszen, mert holtá vtan otalmat hagiót az ő ellenfele ellen, es a ki ismet szolgálhat baratinak. A ki földötteb enged es kedüez gyermekének meg sirattya annak testien való kekséget, es meg rőtten valaméniszter kenyuez, az mely gyermekeket meg nem feneitnek engedetlen leszen mint a deczég h lo, ha kedüere tartod az te fiadat feltened kel veghtere őtet,

Igen

Igen baniak a gonoz nepek mikor az Isten felő iambor keresztyen ember haragszig reiaior es feddi az ő gonoz chelekedettyekert es tanciatya. Eggyk harag kedig belchesegeből vagy on es tisztelleges, a mint hogy meg az Angyalis harag uek a nepre es őket meg ölé 2. kiralyok könyuene 24 részében mely a jóknak tanusagokra vagy on, es a gonoszoknak ellenekre. Az masodik harag az esz nekül szükölkedőke, a kik Istentelen részegsegekben haraguznak es a hol a felelem vagy on gyábororta az tisztelleg ot vagy on Az vr iol tuggya hogy en a jó emberre nem haraguttam sem meg nem feddettem mert csak az Isten felő iambor keresztyenek kedüellettek engem. Boldog ember az olyan a kire az Isten ayandekaert iregykednek. A mely tudoman es szörzes az Isten igecieuel eggiez az olyan Isten neue dicheretire vagy on, a mint zent Iakab mondgya I. részében minden jó ayandekozas Istentől vagy on, ez a könyu kiüöl kichinnek tetzik de belől nagy. Niluan azt velték nemellyek hogy en azért halgatok hogy szolui nem tudok, ha az Isten kedig vgyakarta volna hogy csak egy ember által minden fele könyueknek szörzese meg legyen hat csak Moyses által mind meg let volna, de az Prophetak sem mind egyfzer voltak hanem egymas

h ij

vtan

vtan, es azok is mindenik különb különb fele dolgokrol szörzetenek zent irast. a menire atta Isten az ő aiandekat nekik de vallások vgyan csak az egy Christus felől volt, es nemellik mellegebb dolgokrol szollot es szörzet, azonkeppen ismeg az apostalok es az, Euangelistak eggik az masiknal mellegesben magiarazta az zent irast, mert egy ember ezernél, iob es tudossab. Syrac: 16. részében Az olyannak az könyue szörzeseis értelmesb es iob.

Az könyü szörzes oly igen nagy munká, hogy ha minden fele szók csak eggiüt volnanak es azok közül ki valogatnak azokat, es vgy raknak auagy inteznek egy mas vtan megis nagy gond es munka volna ragalmazonak mondgyak ez vilagnak fiait az Isten igeienek hirdetőit mikor meg feddik a gonosz nepeket az ő gonoz chelekedettiekert meg feggyen engemet az en felebaratom de lathato vetekert ne iregsegből sem csak maga gondolattibul.

Az ream valo nagy iregseg miat vgian meg tudomaniomat is el rőytettek es titkoltak volna nemőllek halsten engőrtévolna sőt annal inkább naponként őregbiri vala Isten az tudomant en bennem mőnnel inkább iregkőttek ream.

A ki valami dolgot el kezd es tudgia az a valasztatot a tudomanra nem az olyan aki nem tudgia mert nagob avalasztas a hivatalnal szent Mate. 22. részében. Ki azt mondgya hogy nemkel könnyuet szerezni mert eleg vagyok, annak azt felellyed hogy gonoz nepekis elegend vannak, de io emberek, ritkaban vannak azonkeppen könyuis eleg vagyok de egyik könyu iob es értelmesb fok kenueknél.

Ninch kedigh nagio b nem eseg emberben, mint az io er-
telem es erkölch mert a bülszarmazik az io tudomani *

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Ez KENYVNEK RESZEIRŐL VALO		tabla.
1.	Elöl valo intes	fol. 1.
2.	Emléköztetese az köröztyen emberök	fol. 1.
3.	Deiak versök	fol. 2.
4.	Imadsag	fol. 3.
5.	Neuezetij ez könyunek	fol. 4.
6.	Aianlafa ez könyunek az köröztyenekhez	fol. 6.
7.	Ez könyubeli tudomanyinak eredetiről	fol. 8.
8.	Az Doctor Czymere Deiak versökkel	fol. 10.
9.	Vgyan azon doctor könyörge imadsaga	fol. 10.
10.	Az hitetlen köuelyökről	fol. 11.
11.	Veteködes	fol. 13.
12.	Tabla az oruosságok czymereről	fol. 14.
13.	Hafznay az serapium kenyetnek	fol. 14.
14.	Serapium kenyetnek chynalafa	fol. 16.
15.	Betegségöktermezeteről tanusag	fol. 27.
16.	Köröztyeni intes	fol. 27.
17.	Pestisről valo ital	fol. 29.
18.	Pestisről es pokol varrul valo Flastrom	fol. 32.
19.	A Prolek es különb különb fele oruosságok	f. 33.
20.	Betegségökről valo tanusag	fol. 38.
21.	Mint mehetnek el az Pestis elöt	fol. 39.
22.	Ez könyunek rövid voltarul	fol. 46.
23.	Ket Doctorral valo veteködes	fol. 48.
24.	Ismeg veteködes	o: 54
25.	Pelda ez világ életnek meg rövideteseiről	f. 55
26.	Alazatos imadsag	fol. 57.
27.	Bölchesegről valo tanusag	fol. 58

120

III

VIA

* Eucl vigastalom magamat, ha gonozt chelekednem azért en ream senki nem ireg kednek.

28	Maga mentese az doctornak, az patuarkodok el	
29	Lelki Paztorul es oruos doctornal valo (len fol:60	
30.	Hazasagrol fo:63 (intes f:62	
	Vetekodes az gyonorsogos eletről fol:66	
32.	Kazdagasagrol es ket iffiurul valo tanusag fo:97.	
33.	Az Baluanhozokrol fol:70	
34.	Hadakozasrol emlekozet fol. 71	
35.	Haborusag szenuedesrol fol. 72	
36.	Attiasiuñ szeretetrul es tekellatossogról fol. 74	
37.	Doctorkkal valo vetekedes fo:76	
38.	Szent haromsagrol fo:76	
39.	Korosztieni hitrol fol:79	
40.	Betegsegben valo könyörges fol:87	
41.	Vr vachoraiarul fol:90	
42.	Betegok vigasztalasa fo:65	
43.	Zent irasbeli versok fo:96	
44.	Korosztieni vigasztalas az halal ellen fo 97	
45.	Regueli es estueli imadas fol:98	
46.	Istenhoz valo halaadas fo:98	
47.	Pelda es tanusag az tobzodokrol es reszegos	
48.	Tudomanyokrol valo ertelom. fo:103 (fokról f:101	
49.	Oruoslasrol valo vetekedes fo:105	
50.	Emböri állapotrol valo enok fol:106	
51.	Vr vachoraiarul valo enok fo:107	
52.	Eletnek tiköre fol:111.	
53.	Zent David onoke. fol. 115	
54.	Zent David onoke fol. 116.	
55.	Iesus Syrah, tanetasa fol 118	

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

119
Kiualtkeppen 45. betu vetek eslet ez konuben
Ritul nem oltalmazhatni, akar mi fele konuetis
hogy valami vetek ne esnek azokis fol vannak ir-
ua a mi vetek eslet.

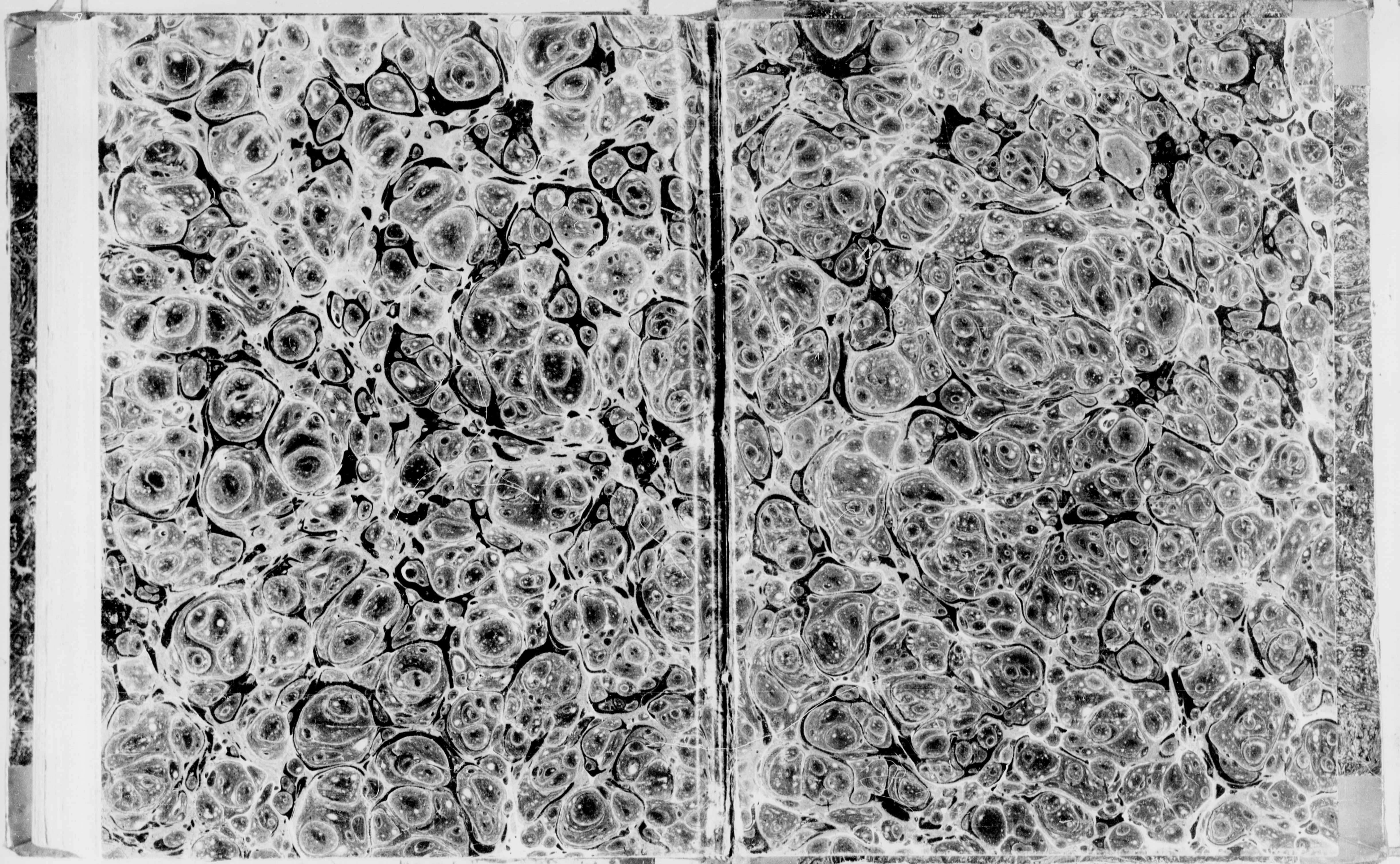
Fol. 1. facie. 1 lin. 3. minemö fol. 1. fac. 2. lin. 7. kelly. fo. 3. fa. 1. l. 16. kit fo. 4. fa. 2. li. 3. könyuenek fo. 5. fa. 1. lin. 25. Szönesnek. fo. 5. fa. 2. lin. 8. nyomorusag. fo. 7. fa. 2. lin. 24. Vr fo. 8. fa. 1. lin. 8. talalasa. fo. 8. fa. 2. lin. 3. kör. fo. 13. fa. 2. lin. 14. gonoz fo. 14. fa. 2. lin. 25. üt. fo. 21. fa. 2. lin. 11. Szyrd. fo. 23. fa. 1. lin. 21. epöl fo. 23. fa. 2. lin. 9. gyomor. fo. 24. fa. 2. lin. 1. epöl fo. 30. fa. 2. lin. 17. keferö fo. 31. fa. 2. lin. 19. ütteti fo. 33. fa. 2. lin. 5. gyöngy. f. 36. fa. 1. lin. 21. kelly. fo. 39. fa. 1. lin. 9. ilyen. fo. 40. fa. 2. lin. 25. kiralyokrol fo. 42. fa. 2. lin. 24. leszen. fo. 43. fa. 1. lin. 22. tiz- zes. fo. 44. fa. 1. lin. 18. angyaly fo. 45. fa. 2. lin. 2. ätlyank. fo. 46. fa. 2. lin. 14. rendbeli. fo. 48. fa. 2. lin. 9. kerdyok. fo. 50. lin. 3. regenten. fo. 52. fa. 1. lin. 22. egyk fo. 53. fa. 2. lin. 4. mi. fo. 55. fa. 2. lin. 5. ilyennek. fo. 55. fa. 2. lin. 23. szömy. fo. 56. fa. 1. lin. 13. folyöl. f. 58. fa. 1. l. 19. vöttel. fo. 60. fa. 1. lin. 15. eg- hességoknel fo. 68. fa. 1. lin. 8. ünhetenek fo. 69. fa. 1. lin. 14. ros- da. fo. 71. fa. 2. lin. 13. öltözettyok fo. 74. fa. 2. lin. 18. igyeközik fo. 75. fa. 1. lin. 5. neuelkodik fo. 76. fa. 1. lin. 22. rendbeli fo. 77. fa. 2. lin. 14. dichöteget fo. 83. fa. 1. lin. 16. telt. fo. 85. fa. 2. lin. 11. allazza. fo. 106. fa. 1. lin. 8. folde fo. 108. fa. 2. lin. 2. mennel.

NYOMTATOT

M ONYOROKEREKEN MAN-

lius Ianos által,

FRANKOVICS GERGELY
HASZNOS ES FÖLÖT-
TE SZIKSEGES
KÖNYV...

MONYOROKEREK 1588.

MANLIUS. (4) 118(2) lex.

SzK I. 223.

Lh.: MTAK - RM I. 4° 222.

FINIS

VIGIE